

شورا

عدد ۶

مارت ۱۵ = سنہ ۱۹۱۵

محرری: رضاء الدین بن فخر الدین

ناشری: «م. ساکر وم. ذاکر رامیفلر»

محمد علی پاشا

مصر خدیولینک باباری .

شرع نظرندہ دنیا ، فقر ،

غنا ، توکل ہم کسب

امام محمد صلاح الدین ازدانوف .

حلب خاطرہ لری

ہاتاری .

یری بای ڈک ایللی بای

نوشیروان یاوشف .

«دینی واجتماعی مسئلہ»

اسمعی کتابنی انتقاد

وتقریظ

معلم ذاکر آیوخانوف

شرقہ عائد پاشا اثر لری

احمد زکی .

سیاحت خاطرہ لری

نورعلی نادیف

ربا حقندہ

ذاکر آیوخانوف

اومارطہ چیلر دقتینہ

عبدالرحیم ایماشی

تربیہ و تعلیم:

«مکتبلمز . نی کوتہ لر؟» .

طوبکہ . «تربیۃ اخلاقیہ» .

قدوس ٹہ گرجی .

حکایت لری:

«مینوت .. جارالله ویرغازف» .

«مسکینلر» - ع . خطی .

«امام غزالی» اسملی رساله حقنده

(محررنگ اوز اسمینه یازلفان مکتوب)

«مشهور ایرلر» اسملی مجموعه ننگ «امام غزالی» اسملی جزئینی مطالعه ایدرکن، تالیفاری صایسنده «کیمیای سعادت» اسملی اثری مطبوع توگل «روشنده بر سوز کوردم (۳۰ نچی صحیفه). بزم طرفرده کوب وقتلردن بیرو «کیمیای سعادت»- ننگ مطبوع نسخسی بار ایدی. یاشلک زمانلرمده هندستانده طبع ایدلگان ایکی نسخسینی کوروب ایدم. آآن قولمده هند- ستانده «بمی» شهرنده «کریمی» مطبعهسنده تاش باصمه برله ۱۳۲۰ده طبع ایدلگان نسخسی بار. بو نسخه، بخارا کتابچیلرنده هر وقت تابولادر. شاید برر وقت کیرهک بولور دیب شوشینی اوزگرگه اعلام قیلونی موافق کوردم.

مع الاحترام: صدرالدین عینی «بخارا»

«امام غزالی» رسالهسی یازلفان وقتده استفاده قیلغان اثرلر- مزده «کیمیای سعادت» ننگ مطبوع توگلگی بیان ایتولگان ایدی. بز، شونلرغه ایهرروب «مطبوع توگل» دیگان ایدک. لکن شول اثر تارالو برله «اورسکی» شهری عالمرندن علی الله صالحوف حضرتلری اوزمزگه هدیه ایتوب بر «کیمیای سعادت» یباردی. بو نسخه، تاش باصمه برله ۵۶۷ بیت (هر بیت ۲۵ یول)ده ۱۲۸۸ نچی یلده باصلفان نسخندن تصحیح ایتولگانلگی بیان ایتولگان. بو نسخه، هندستانده ایکنچی مرتبه باصلووی بولادر. بز شوشی حالنی «وقت» غزتهسندهمی یا که «شورا» طشندهمی (خاطرندن چیقدی) اعلان ایتکان ایدک. بلکه سز آنی اوقوماغاندرسز. «امام غزالی» رسالهسینی مطالعه ایتکان وقتکرده ۷۹نچی ییتده ۸نچی یولنی بتولای. ۷نچی یول آخرندهغی «ایلهشیه» همده ۹نچی یول باشندهغی «استماع ایتدیکی» دیگان سوزلرنی بوزوب شونلر اورنینه «جدیلرنی تخریج» دیب بر جمله یازوب اوقووگرنی اوتهمز. مونده بر فاحش یاگلش کیتکان. بو حقدده ۴نچی جلد «شورا» ننگ ۶۵۱نچی بیتده و ۶نچی جلد «شورا» ننگ ۳۵۶نچی بیتدهگی حاشیهده مفصل بیان یازغان ایدک. هر حالده مکتوب یازوب اعلام قلووگر ایچون خوش خاطر بولدی. باشقه بر شبههگر بولسه یا که یاگلش سوزلر کورلسه خبر بیرووگرنی التماس ایتهمز.

رضالدین بن فخرالدین.

۲۳نچی فیورال ۱۹۱۵نچی یل «اورنورغ».

بیک ایسکی اثر

بیرسکی اویهزنده سن صوینه قویا طورغان «ئوشلی» نامنده بر کچکنه یلغه بویینه اوطورغان «طراحی» نامنده ایکی محلهلی بر قریه بار. شوشی قریه ننگ «سن» هم «ئوشاگه» بوینده ایگن باصولری بولوب شونی اول خلقی «طاش یلگی باصووی» دیب ایتلر. بو باصونی بولای تسمیه که سبب: شولوق باصو اچنده مذکور «ئوشلی» یلغسینه تخمیناً یوز صاژین قدر مسافهده بیک ایسکی قبر هم آنک اوستنده طاشی بار. مونده بیک اهمیتلی بولغان ندرسهده شوشی بیک ایسکی آثار عتیقهدر. چونکه بو طاشسنگ یازوندهغی سنه حساینه قاراغنده طاش قولفانته ۸۱۵ یل بولادر. طاش، شول قدر کوب عمرلردن بیرلی هیچ شیر کورمگان. یازویده بیک ایری، اوزی بیک الوغدر. فقط یازوینگ بر نیچه سوزینی طانیمام. بو قدر ایسکی یازونی «شورا» اوقوچیلرنده کورسه تهسم کیلوب مونده یازمقنی مناسب کوردم هم شونده یازغانچه عیناً نقل قیلدم. رسم خطی حاضرگی یازوغه بر آرشاقورهق. «هوالحی الذی لایموت وکل حی سیموت، قال النبی علیه السلام الدنیاساعة فجعلها طاعة و قال النبی علیه السلام الدنیا سجن المؤمن وجنة الکافر - مکده توقسان..... اوغلی بای غرگه قرینداشی منکلبای بو ییلگوننی قویدی ابرانلاردین دعاً اوسید ایچون تمات تمام».

طاشننگ یازوی شونده تام. توقسان دیگان سوزدن اوغلی غهچه تانوب بولمادی، نیچک بولسهده یوزدن آرتیق توگل، بردن اون غهچه بولغان عدد مراد بولادر. بو طاش و قبرسنگ ایسهسی یندی ذات ایکانی هیچ کمهگه آچق معلوم توگل. فقط ایکی شاگرد اوقودن قایتقنده یولده برسی وفات ایتمشده شریکی دفن قیلوب، طاش قویوب کیتمش دیوب قارا خلق آراسنده سوز بار.

بو طاشده اهمیتلی بر اش بولماسهده تاریخی بیانی نی کوروب متأثر اولدقمدن یازدم. ممکن بولسه «شورا» بیرماکگرنی مع الاحترام اوتهم.

جان کوثروف. مینزده اوززنده

اداره: تاشننگ اوزنده بولغان یازوغه ۱۸۱۵ یلده اوز ناس قولفانغ ۸۱۵ یل توگل، بلکه بیک کوب بولغانده ۲۳۳ یلغته اوتکانلکی معلوم بولادر. سز، مونی میلادی برله حساب ایتهمز. موندن ۸۱۵ یل مقدم زمانلرده بو مملکت مسلمانلری آراسنده میلادی تاریخ استعمال ایتولمیدر ایدی. روسیه مسلمانلری آراسنده میلادی تاریخ استعمال قیلونک عمومی بولا باشلانوینه

۱۲ جمادى الاول - ۱۳۳۳ سنه

۱۵ مارت - ۱۹۱۵ سنه

شورا دىكى مەسئۇل ۋەزىر

محمد علي پاشا

(باشى ۵ نەچى ەدەدە).

محمد علي عسكەرلىرى ۋەھايىلەر بىرلە صوغشوب مەدېنە ۋە ئاندىن صوڭ مەكەنىنى ضبط ايتدىلەر. ۱۲۲۸ - ۱۸۱۳ نەچى يىلى محمد علي اوزى دە مەكەگە باردى ۋە حج قىلغاندىن صوڭ مەكە شريفى غالىب بن مەسەدىنى قولغا آلب مەصرغە ۋە ئاندىن دە «سلانىك» شەھرىنە يىباردى ۋە بتون مەكەنىنى مەسەدە ايتدى (۱).

محمد علي، اوشبو سەفرىدىن مەصرغە ۱۲۳۰ - ۱۸۱۵ دە قايتدى، ۋەھايىلەر بىرلە صوغشوبدە بتون حەكەت عەسكەرنىڭ نەظاملىرى ۋە تەرتىپلىرى بولۇپ ئۇندە ايكەنلىكىنى تەجرىبە ايتۇپ فرانسوز نەظامىچە ياكە عەسكەر تۈزۈم خەسەسەدە فرەمان چىقاردى (۱۲۳۰ - ۱۸۱۶ نەچى يىلى شەبەتەدە). اورۇپا تەرتىپىدە نەظاملىرى عەسكەر تۈزۈلگەن اسلام مەملىكەتلىرىنىڭ اڭ بىر نەچىلىرى مەصر ۋە مۇندى عەسكەر تەشكىل قىلۇچى حەكەمدار دە محمد علي پاشادەر.

ۋەھايىلەر بىرلە صوغشوبچى طوسون، شوشى كۇنلار دە مەصرغە قايتدى دە طاعون بىرلە كىسەكەن ۋەقات بولدى. ياشى يەكەمىگە يەتمەگەن ايدى. اوزى سەفر دە يۈرگەن ۋەقتە خاتۇنى دىناغە عباس اسمەندە بىر اير بالا كىتۈرگەن ايدى.

مۇندىن صوڭ محمد علي پاشا، طوسون اورۇنىدە اوزىنىڭ ايكەنچى

(۱) مەكەدە شريف ۋە امير بولۇپ ۲۷ يىلى طورغان ايدى. عبد الرحمن الجەرتى مۇنكە خەندە: «بو آدمەكە مۇناقىشنى يىلان قىلۇر ايجون ايكى جەلد كەتاب يازۇغە حاجت بولۇر» دىمەشدر (ج ۴ ص ۲۶۲). شريف نىڭ جارىلەرى، بالالارى ۋەقات بولۇپ بىكەندىن صوڭ اوزى دە ۱۲۳۱ - ۱۸۱۶ دە «سلانىك» شەرىدە ۋەقات ايتدى. قەبرى شۇندەدەر. ۋەھايىلەرنىڭ رەئىسلىرى بولغان سەئۇد «دەرىغە» دە ۱۲۲۶ - ۱۸۱۴ دە رەبىع الاخىر دە ۋەقات بولغان ايدى.

اوشبو ۋەقتە «جەزىرە عرب» دە ۋەھايىلەرنىڭ اختىلاللىرى چىقۇپ كۇندىن كۇن شوكتىلىرى آرتدى. سۇرىدان باشلاپ جەنۇب دىگرى، عجم كۇرۇزىدىن باشلاپ شەب دىگرىدە قۇدر بولغان اورۇنلارنى اوز نەفۇزىدە كۇرۇرگە مۇقق بولدىلەر. اوشبو ۋەقتە سۇلتان محمود ايكەنچى، ۋەھايىلەرنىڭ شوكتىلىرىنى سەندرو خەمەتنىنى محمد عليگە تابشۇرۇپ فرەمان يىباردى. مۇگە امتثال ايتۇپ محمد علي، ۋەھايىلەرگە قارشى عەسكەر حاضەرلەرگە كىر شۇب دەورت مەكە عەسكەر چىدى ۋە اوعلى طوسون قۇماندەسەندە شۇنلارنى ۋەھايىلەرگە قارشى جەزىغە يىباردى (۱۲۲۲ - ۱۸۱۱ نەچى يىلى ۵ نەچى صەفر «مەي» دە).

ۋەھايىلەرگە قارشى باراچق عەسكەرنى اوز اتا اسمىنە زور ضىافت جەلسى تەرتىپ ايتدۇرۇپ محمد علي پاشا، مەملىكەت اميرلىرىدە چاقىر تەدرغان ايدى. اوشبو جەلسەدە محمد علي، مەملىكەت اميرلىرى قەلغە دە بىكە تۇب ھەمەسىنى دىب ايتۇرلەك اولدەرتدى ۋە شۇنەك سەبەبىدىن دىشمنلەردىن خەلەس بولدى. قەلغە ايجىندە كەنە اولدەلگەن مەملىكەت اميرلىرى دەورت يۈز قەدر بولۇپ اوراملار دە باشلىرى كىسولەنگەنلەر خەسەسەز ايدى.

ايكەنچى كۇندە بتون كۇدەلەرنى جىبۇب بىر چوقىرغە سالدىلەر ۋە تۇپراق بىرلە كۇمۇب قۇيدىلەر. خاتون قىزلىرىنى، جارىلەرنى چىدۇرۇپ محمد علي اوز آدمىلەرىدە بىردى. محمد علي نىڭ اوشبو ۋەھشىق، دىنانەك بىر نەچى ۋەھشىلەردىن سەنالىوب مۇنەك يەندە جەجەج ظەلمى كىچەر ايتۇپ قالادەر.

و تور كیاده بولغان «سوریه» قطعه سینی مصرغه قوشارغه قرار بوردی. اوشبو مرادینه بهانه باصار ایچون «عكا» والیسی بولغان عبدالله پاشا اوستندن باب عالی که: «مصردن قاجوب کیتکان فلاحار نك عكاده طورولرینه عبدالله پاشا مساعده اینه، مصرغه قایتارمی» دیب شکایت ایتکان ایدی. باب عالی ایسه موگا قارشو: «مصرده، عكاده تورکیا که تابع ولایتلردر، اهالی اوزلری ایچون قای یرده کسب و راحتک تابسه لر شوننده طورسونلر، آنلرنی جبر ایتار که یارامی» دیب جواب بوردی.

محمدعلی پاشا ایسه شوندی بر جواب بیرله چکنده شبهه ایتمیدر و شول روشده بر جواب یرلسون ایچونده شکایت ایتوب شغلنه در ایدی. اوز مقصودینک یرینه کیلووینی فرصت بلوب محمدعلی پاشا: «تورکیا دولتنده عبدالله پاشاغه سوز تکلاتا آلورلق کوچ قالمغان شونک ایچون بز اوز سوزمزی عسکر قوتی برله تکلاتورغه مجبور بولدق» دیب دگردن ده، قوریدن ده سوریه ده عبدالله پاشا اوستینه عسکر ییاردی (۱۲۴۷ - ۱۸۳۱) ده. باش قوماندان اوزینک اوغلی ابراهیم پاشا ایدی.

ابراهیم پاشا، بتون سوریه نی ضبط ایتدی و «قونیه» آرقلی «استانبول» غه کیله باشلادی. قارشو چیقوجی تورکیا عسکری «قونیه» یاننده منهزم بولدی و باش قوماندانی بولغان رشید پاشا اسیر توشدی. اوشبو سبیدن مصر عسکری «کوتاهیه» که قدر کیلیدی. تورکیاننگ ینه دن عسکر جیارلق کوچی بولماغانلقدن بو بلانی باشندن یبارر ایچون روسیه حکومتدن یاردم صورادی و روسیه دولتی ده سیاسی یول برله یاردم یوروب مصر عسکرینی «کوتاهیه» ده توقتاندی ایسه ده محمدعلی پاشا، سوریه دن چیقما دی و همیشه اوز فکرنده اصرار قیلدی. مصر عسکری، سوریه ده آتی یل حکومت سوردیکندن صوگ سلطان محمود فرمانی بوینچه اوشبو محمدعلی عسکری اوستینه تورکیا طرفندن حافظ پاشا قومانداسنده بر اردو ییاردی ایسه ده صوغش وقتنده مونلرده مغلوب و پیریشان بولدیلر. تورکیا طرفندن «اسکندریه» نی طوب غه طوتارغه دیب ییارلگان فلوت ده هلاک بولدی. اوشبو قایغولی خبرلرنی ایشتازندن آزغنه مقدم، سلطان محمود دنیان کوچوب آنک اورینه سلطان عبدالمجید تحت که چیقغان ایدی.

«لوندن» شهرنده ۱۲۵۶-۱۸۴۰ نجی یل جمادی الاولی ده انگاتره، روسیه، پروسیه، غسه و تورکیا وکیللردن عبارت بولغان مشورت مجلسی، طرفندن محمدعلی پاشا و مصر مملکتی تورکیا که تابع طوتولو و مصر تختی ده محمدعلی پاشا نسلندن آتادن الوغ اوغل غه قانو شرطی برله «خدیو» لك بولوغه قرار یرلیدی همده اوشبو قرار عمل که قوبلوب مصر برله تورکیا آراسنده قتنه باصلدی.

اوغلی ابراهیم پاشانی قوماندان ایتوب ییاردی (۱۲۳۱-۱۸۱۶) نجی یل شوالده. ابراهیم، بارغاندن صوگ وهاییلرغه تمام غالب بولوب عبدالله بن سعود اسملی امیرلرنی اسیر آلدی ده آتاسی حضورینه مصرغه اوزاتدی. مصردن استانبول غه ییاردی و آنده ده اولدرلیدی. وهاییلر اشینی تمام ایتکانندن صوگ (۱) تورکیا دولتی طرفندن محمدعلی که «خان» عنوانی یرلیدی. بو عنوانک تورکیا وزیرلردن هیچ کیم که یرلگانی بوق ایدی، آندن صوگ ده یرلگانی بولمادی. محمدعلی پاشا ۱۲۳۵ - ۱۸۲۰ ده عسکر ییاروب «سودان» قطعه سینی ضبط ایتدی و مصر مملکتینه قوشدی. اوشبو صوغشده قوماندان اوزینک اوغلی اسماعیل، مقتول بولدی.

تورکیا حکومتی قوشوونه کوره محمدعلی، اوغلی ابراهیم پاشا قومانداسنده یونانولر برله صوغشور ایچون «مورا» غه عسکر ییارگان ایدی. آوروپا حکومتلری یونان طرفندن بولغانلری حالده ابراهیم پاشا غالب بولدی.

فتح و ظفر لذتی برله ایسرگان محمدعلی پاشا، اوزینک اقتدار و استعدادینه نسبت برله مصر قطعه سی گنه آز ایکانلگینی و مملکتی زور ایتورغه همده اوزینک تورکیا قول آستنده «والی» بولوب طوروغه غنه توکل بلکه الوغ بر مملکتده زور بر حکمدار بولورغه لائق ایکانلگینی، نظاملی عسکر برله بیک زور اشله رکه قولندن کیله چگینی فکر ایتار که و شونک چاره سینه کرر که باشلادی

(۱) وهاییلر نك اختلالرینی و صوغشلرینی تیکشروچیلر ایچون هر نرسه دن مقدم «وهابی» لق مسلکی نیندی نرسه دن عبارت ایکانلگینی تیکشرو و یاخشی توشونو لازمدر. «وهابی» اسمنده ایکی تورلی مسنک بار. بری «دینی وهاییلر» و ایکنچیسیده «سیاسی وهاییلر». دینی وهاییلر، «اسلام دنیاسی بوزولدی. شرک که توشوب بارلر، سلف و اهل سنت اعتقادی بوغالدی» دیب اصحاب و تابعین مسلکینی احیا قیلورعه کرشوجی عالم ایدی. تورکیا دولتندن رضا بولماغان سیاسی آدملر، شوشی «اسم» برله فائده له نوب بر فرقه تشکیل ایتدیلر و تورکیا قولنده بولغان مکه و مدینه همده شونلرغه تابع یرلر که هجوم قیلدیلر. مونلر «دینی وهاییلر» توکل بلکه «سیاسی وهاییلر» در سیاسی وهاییلر نك عییلرینی دینی وهاییلر اوستینه تاشلاو ظلم وخیانتدر. بلکه هر کیم نك عیبی اوزینه یوکه تورگه و بر مسلک مرتکب بولغان اشلرنی، شونلر نك عملرینه رضا بولوب طورولری بلنمگان ایکنچی بر مسلک اهلا یینک عمل دفتزلرینه یازمازغه یتوشلی. وهاییلر حقتده تدقیق یا صاوجیلر شوشی نقطه نی بیک یاخشی بلورلی لازمدر. دحلان طرفندن ترتیب ایتولگان «الفتوحات الاسلامیه بعد معضنی الفتوحات النبویه» اسملی تاریخ کتابی، کم اوچراسه شونک سوزینی کوچرو و کتابنک جته سینی نیچوک بولسه ده زور ایتوروشنده یازلغان بر اثردر. «فنی» و محاکمه اصولی برله ترتیب ایتولگانلکنندن مونک وهاییلر حقتده یازغان سوزلرینه تاریخ برله شغلنوچیلر اعتماد ایتما. سهر کیرهک. دحلان، فاضل و یاخشی کوکلی بر آدم بولسه ده «وؤرخ» توکلدر. اوز صنعتی بولماغان اشلرده کشیلر نك یاگلسولری آز بولماغانلی معلوم.

رسمی روشده بولغان دعوت که کوره محمدعلی پاشا ۱۲۶۲-
۱۸۴۶ نجی یل شعبانده استانبول غه کیلدی و سلطانتک التفاتینه مظهر
بولدی. استانبولدن اوزینک وطنی بولغان «قواله» شهرینه کردی
و یاش وقتنده مشقت و زحمت کوروب عمر سورگان اورنلرینی تاماشا
ایتوب یوردی .

مصر مملکتینک اداره سینی گوزل روشده ترتیب ایتوچی ،
یا کا نظاملر و یا کا فنلر کروتوب مصر خلقی ایچون مدنیت بوللری
و ترقی ایشکری آچوچی ذات ، محمدعلی پاشا ایدی . بو ذات ،
مصرنک اداری و زراعی ، عسکری و اقتصادی ، علمی و عمرانی
اشلرنده کوب اصلاحلر یاصادی .

مصر یورتنده آمریکا مامفی اشلنه نه باشلاو ، شکر قامیشی
یتشدر ، فابریقلر تأسیس قیلنو ، آروپادان معلملر و هنر مندلر
چاقروب خاقلرینی هنرگه اوگره تو باشقلر محمدعلی پاشا اجتهادی
سیندن میدان غه چیقدی و مصر مملکتی عادتدن طش صورتده یابودی .
محمدعلی پاشا آیتسارلرهم ده اتلی وجیه ولی عسکرلر یتشدررگه
مخصوص مکتبلر آچدی . دشمن عجمندن صاقلار ایچون «اسکندریه»
شهرینه قلعه صالحدی ، صوغش کیمهلری طورر ایچون ترسانه
یاصاتدی ، سودا ماللری یورتور ایچون «اسکندریه» دن مملکت
ایچینه قاناک اشله تدی . دو قورلق ، جراحک ، ایلیک مکتبلری
و ترتیبلی خسته خانلر آچدی ، صحی مجلسلر توزودی ، حکومت
مصرفی برله آروپا مکتبلرینه شاگردلر یباروب اوقوتدردی ،
«بولاق» ده مطبعه آچدردی و جیت تلرده یازلغان علمی و فنی ،
اقتصادی و ادبی اثرلرینی ترجمه ایتدردی ، «الجریده المصریه»
اسمنده غزته تأسیس ایتدی .

محمدعلی پاشا ، «امی» بر آدم بولا طوروب نا کا مدنیتک
فائده لرینی کامل درجه ده آکلیدر و هیچ کیم سوزینه قارامی شول
حقده اوزی ده اجتهاد ایته در ایدی .

بو اشلری محمدعلی پاشانک اسلام ملت ایچون قیلغان خدمتلری
ایدی . اما سوریه گه عسکر یباروب مسلمانلرک قانلرینی توگووی
و هیچ فائده سز یرده افتراق سالووی بیک الوغ جایتندن سانالورغ
تیوشلیدر .

محمدعلی پاشا اورتا بویلی ، قارا کوزلی ، آچیق یوزلی ،
آق و قوی صاقلالی بر آدم بولوب یورگنده قوللرینی آرقا طرفندن
بر یری ایله طوتوب قزو یورر ، اوستینه ممالیک تورهلری فورمانده

کیوم کییار ، باشنده چالما بولور ایدی .

الوغلقنی ، کورنشنی سوچی ، شونک ایچون ده ایشکنده
بر کشیدن آرتق آدم بولعی ، هر وقت قولنده غی تسبیح برله
اویتاب یوری ، بیلارد اویناونی بیک سویه ، کچکنه گنه مأمورلر
برله ده سوبله شوب اوطوره ، سلامت کولکلی ، بیک تیز اثرله -
نوجی ، کوب وقتده آشغوب اش قیلوچی . مسرف اسمی آوراق
درجه ده جو مرد ، اوزینک عصاملغی (اوز هممتی آرقاسنده کشی
بولووی) برله ماقتانوجی ، یاش و صیلیق و قتلرینی سوبیلدرگه
یاراتوچی ، سیاسی مسئلهلر برله شغللوندن لذت آلوچی ایدی .

آز یوقلی وطنچ یاتا آلی ، حساب مسئلهلرینی بیک تیز
چیشوچی ، دینلرنک هر برینه حرمت ایتوچی و اسلام دیننده
اخلاصی کامل ایدی .

یاش وقتنده مکتب کورمگان ، باشقه چه ده علم تحصیل ایتمگان
بر «امی» بولوب فرق یش یاشینه یتکاندن صوگ اوز حرمنده
خدمت ایتوب یوروچی بر یالچیسندن الفبا اوگره ندی و بر ملادن
بر آز اوقوددی . لکن اول وقتده اصول جدید بولماغان سیبلی ،
بیک زیرهک و استعدادلی بولغان بو آدم شوشی اجتهادندن آرتق
اش چیقاره آلمادی .

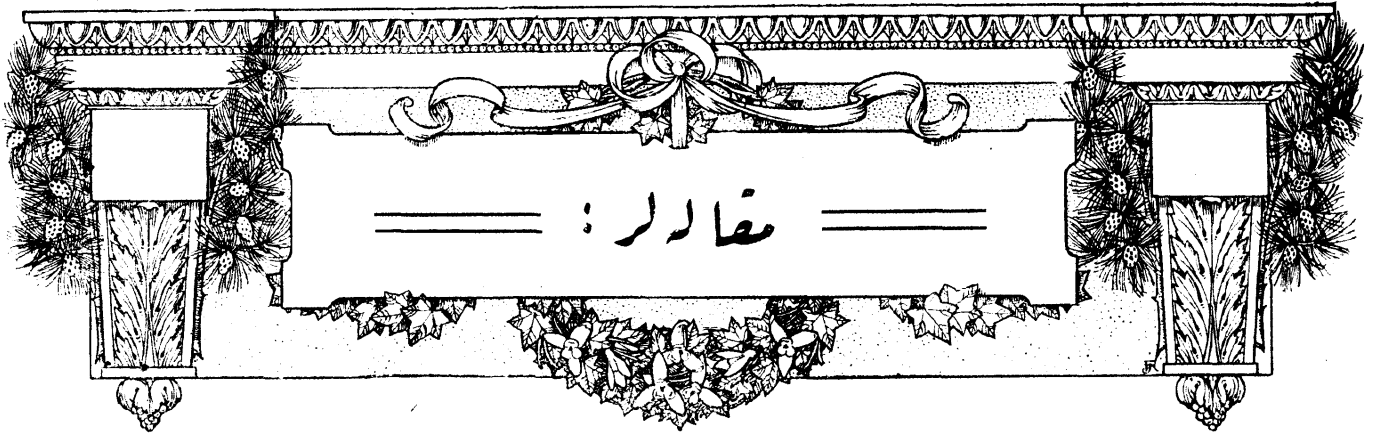
محمدعلی پاشا ، خسته لندیکندن صوگ اوز اورنینه ، اوغلی
ابراهیم پاشانی تعیین ایتوب سلطان طرفندن تصدیق قیلدردی
ایسه ده استانبول غه باروب قایتدیغندن صوگ ۱۲۶۴-۱۸۴۸ نجی یل
۱۳ نجی ذوالحجه ده ابراهیم پاشا وفات بولدی ، یاشی ۴۰ ده ایدی .
حکمدارلغینک مدتی ۷ آی و ۱۳ کون بولدی .

موندن صوگ عباس حلمی پاشا خدیو بولدی . عباس پاشا ،
وهایلر برله صوغشوچی طوسونک اوغلی و محمدعلی پاشانک
طورونی ایدی . عباس پاشا زمانده اسکندریه برله مصر آراسینه
تیمر یول سالندی ، تیلیغراف سوزلدی .

استانبول غه سلطان عبدالحمید حضورینه باردی و آنک قرینی
نکاح ایتدی و یش یل حکومت ایتدیگندن صوگ ۱۲۷۰-۱۸۵۴ نجی
یل شوال ۱۸ نده وفات ایدی . یاشی ۴۲ ده ایدی .

محمدعلی پاشا ، خسته حالنده ایکی یل عمر سوروب ۱۲۶۵
۱۸۴۹ نجی یل ۱۳ نجی رمضانده وفات ایتدی . قمری حساب برله
یاشی ۸۳ ده ایدی . گوده سینی مصرغه کوچروب اوزی بنا ایتکان
جامع احاطه سنده دفن قیلدیلر و «اسکندریه» شهرنده مونک
ایچون چوبندن بر هیکل اوطورتدیلر .

مقالہ

شرع نظرندہ دنیا، فقر، غنا، توکل ہم کسب

۶

شرع نظرندہ کسب

صاومغہ (۳) طوراجق یورت بیرگہ، (۴) هوا ہم باقیلقغہ. انسان بو نرسہ لرگہ طبیعی جہتدن - یعنی قانون تکوین جہتدن محتاج بولغانغہ بز بونلرنی: «طبیعی حاجتلیر» دیہ یورته چکمز. طبیعی حاجتلیرنگ اصلی «طبیعت» در. یعنی انسان، آرزوق حرکت ایتدی ایسه اوشبو حاجتلیرنی «عالم طبیعت» دن طابا آادر.

بونلرنی عالم طبیعتدن طابا آلو اوچون ایکی نرسہ شرط: (۱) عالم طبیعتده حاجت نرسہ لر بولنوب طابقم ممکن بولورغہ، (۲) انسانغہ عالم طبیعتدن حاجتلیرنی یوللامق نزلہ مک رخصت بولورغہ. یعنی عالم طبیعتدن حاجتلیرنی طابوب آلمق ہم طبعاً ہم شرعاً ممکن بولورغہ کیرهک. یوقسہ طبیعت قانونلرنیگ بر برینه، اوشانداق شرع قانونی طبیعت قانونینه مخالفتی لازم کیله در. البتہ حکیم وعلیم الله حضرتینک تکوین قانونلری ده تشریح قانونلری ده بر برینه مخالف بولمق اصلاً و قطعاً ممکن توکلدر. یعنی الله حضرتی انسانتی مثلاً: اشارغہ محتاج ایتوبده ایکنجی جہتدن عالمنده آکا آشار نرسہ بولندرماوی یاگہ بولنسه ده آنی آشارلق حالتک کیتیر اوچون امکان بیرمہ وی؛ ہم اشارغہ رخصت ایتمہ وی هیچ ممکن توکلدر.

انسانتینگ حاجتلیرنی اوتہ یه چک نرسہ لر عالم طبیعتده بار - مول، ہم آنلرنی فائده آور حالتک کیترو ممکن. بونلرنی هر برمز کوروب ہم تجربه ایتوب بله مز. اوشانداق عالم طبیعتدن طبیعی حاجتلیرنی اوتہ مک یعنی طبیعتده بولوب حاجتلیرنیہ یارایاجق نرسہ لر ایله فائده لانمق شرعی جہتدن انسانغہ رخصت - مشروع ایتلگان. «خلق لکم ما فی الارض جمیعاً» بقرہ «وسخر لکم ما فی السموات واما فی الارض جمیعاً منه». جائیه.

فقط انسانتینگ حاجتلیرنی یارایاجق نرسہ لر نه قدر طبیعتده مول وهر نه قدر آنلردن فائده لانمق مشروع ایسه ده آنلرنیگ کوبسی طبیعتده بولنغان حاللرنیچہ انسانتینگ فائده سینہ یارارلق حالتده توکلدرلر. آنلردن فائده لانو اوچون انسان کوب سعی کوب حرکتک محتاج بولنادر. ایشته شول - یعنی انساننک عالم طبیعتدن

یوقاریده غی بابردن معلوم بولدیکه: بایاق شرع نظرندہ ممدوح و اثر رحمت بولوب، فقر مذموم و اثر عذابدر. اوشانداق شرع نظرندہ مالنسک اوزی ده آنی تابو اوچون سعی و حرکت ایتوده مذموم و قبیح صانالغان دنیادن بولمی بلکه مذموم دنیا، مائی لذاته سویمک و مال آرتدن یورر ایسکان مقصود اصلی اونوتماقدر. اما مال. شرع نظرندہ: خیر، نعمت، رحمت، فضل اسملری ایله آتالوب، آنی طابقم اوچون سعی ایتمک، طلب الحلال، کسب، ابتغاً و باشقه شوکی اسملر ایله آتالادر. اوشانداق معلوم بولدیکه: مال طابوب، بایاق و کیلکک حاصل ایتو اوچون سعی و حرکت ایتو، توکل گہ منافی توکل، بلکه توکل کسب سعی نک اوزنده تابولا. در. یعنی ترددسز الله ننگ وعیدنه ایمان، ضمانینه اعتماد ایله سعی و حرکت ایتمک اوزی - توکلدر.

اوشبو نلرغہ بنا شرع نظرندہ کسبینگ شانی، حرمتی، لزومی اوز اوزندن معلوم بولوب بونگ اوچون آیرم بر باب یازارغہ لزومده قالماغان کبک. لکن مسبب الاسباب حضرتی اوزی ده و بنده لرینه سعادت یوللرینی کورسہ تمک اوچون یبارلگان پیغمبری ده کسب حقنده بویله ضمنی لزومی روشده آکلا تو ایله گنه قالمی بلکه کسب نوعلرنیگ جمہ سینی شامل بولغان وعمومی بعض مهملری حقنده خصوصی خطابلر، امرلر، ارشادلر ایله مسلمانلرنی کسب هنر، سعی گہ اوندہ کانلر، مسلمانلرغہ آنلرنی لازم ایتکانلر. بنا علیه ایتدی بزلرده (کلام مجیدکہ اقتدا، حدیث شریفلر گہ امثال یوزندن) بو حقده آیرم بر باب یازاجق بولدق.

انسان دنیاده طورمق - وجودینی صاقلامق اوچون بالطبع اوشبو نرسہ لرگہ محتاجدر: (۱) آشار و اچہر نرسہ لرگہ، (۲) کیوم

ایشته اوشبو روشچه: آرق، کیوم، مسکن حاجتری؛ انسانلرنی هیچ نهاییه سی بولمغان اشلرگه، قورالدرغه، کوب توری هنر صنعتلرنی بلورگه محتاج ایته در. بو صنعتلرنک برنده اوبره نودن، اوبره ننگانی اشلهب قاراودن باشقه ممکن توکل.

انسانلر آراسنده هر نه ایسه برر سبب ایله بو صنعتلرنک برنده بله آلمی قالغان کیمسه لر بولنوب آنلر طرفندن ایکی خسیس حرفت دخی حاصل بولغان. (۱) لصوصیه. باشقه لرنک طابقان مال- لرینی: اوغرلاو، طالاو، یول باصو، کسه دن آوکی طلم طریققری ایله آلق؛ (۲) کدیته - صوقورلق غه، چیرلیک گه صابشوب قزغاندر. توری او یون کولکی سوزلر و اشلر سویله و، هم اشله و، (۱) فحش داعیه لرینی قوزغاتوچی، یا که مذهب تعصبلرینه، اصحاب مناقینه دائر شعرلر اوقو؛ ایم طوم ایتو؛ اوشکرو توکرو؛ فال آچو، و باشقه شونلر کبی آداو طریققری ایله آلق.

امام غزالینک سوزی اوشبو اورنده تمام بولدی. غزالی حضرتینک کسب صفتنی (کتاب ذم الدیناده) سویله وندن آنلرنی مذموم دنیادن صاناغان ایکان دیه اویلا درغه یارامی. زیرا: غزالی حضرتی کتاب العلم ده: «انسانلرنک مقصدلری دین ایله دنیا (مال) در. دنیا آخرتک ایگونلکی، آلت ایته بلسانگه الله غه ایرشدر وچی بر آلتدر. دنیادن باشقه دینک نظامی یوق. دنیانک نظامی ایسه آدملرنک عملی ایله در» دیه در. هم ده مذکور ذم الدینا کتاینده دیور: «آدملر عقلی بولوب بو اشلرنی قویسه لر معیشت باطل بولوب اوزلری هم زاهدلری هلاک بولورلر ایدی».

اوشنداق غزالی حضرتی «احیا» ده کسب حقنده آیرم بر کتاب قویوب کسبنی ماقناغان. یعنی: غزالی حضرتنجه ده مال هم کسب؛ دین ایچون ده حیات ایچون ده کیره ک؛ کسب، هم تکوین هم تشریح جهتندن لازم ایتلگان.

امام غزالی سوزندن، انسانلرنک، طبیعی حاجت لرینی اوتهر ایچون نی قدر کسب صنعت که محتاج بولنولری آگلاشلدی. طبیعی حاجت لرنک کوجله وی ایله کیلوب طابلقان کسب صنعتلر، البته اوزلری ده طبیعی حاجت لر جمله سینه کره لر. بنا علیه: کسب صنعت انساننه طبیعی جهتندن قانون تکوین بوینجه لازم ایتلگان بولوب طابلا در.

ایشته شول کسب؛ بتون شول بوعلری ایله انساننه تشریح

(۱) شمعی عالم مدینتده شائع اولان تبار، لیلی اذیه، ره ستوران کبی جایلده (قار خانلر رقصخانه لر عومخانه لر مستثنی بولمق شرطیله) احيانا علی حسب الحاجة بولمق فائده لی کبی ایسه ده او کبی اورنلده عمر اوزدرونی عادت ایدنوب عزیز حیاتک دقیقهلرینی افله یره صرف ایتمک، مدینت اسمنه ده یانتماز شیلردندر. الزومیات. ص ۵. موسی جارا ته.

طبیعی حاجت لرینی اوته به چک نرسه لرنی طابوب و شونلرنی اوزی فائده لاورلق حالتکه کیترو ایچون سعی قیلوی - کسبدر.

امام غزالینک «احیاده» کتاب ذم الدیناده بیاته کوره انسان طبیعی حاجت لرینی اوتهر ایچون اوشبو کسب، صنعتلرگه محتاجدر: (۱) فلاحت - بیردن توری نرسه لر اوسدروب آلق صنعتی، آرق اوچون؛ (۲) رعایت - حیوان آصراق صنعتی. کیوم هم آرق ایچون؛ (۳) اقتناص - بیر هم صو حیوانلری اولاق، اوزی اوسکان یمیش و اوله لرنی جیمق، بیر آستندن: تیمور، باقر، آطون، کموش کبی توری معدنلرنی چقارمق و باشقه لر. کیوم، زینت، آرق آخه، قورال، و باشقالر ایچون؛ (۴) حیا کت - جیدن کیوم یا صاوغه متعلق بولغان: ئرله و، طوقو، اورو، صوغو، بویاو، تنگو، یوو کبی اشلر کیوم هم باشقالر ایچون (۱)؛ (۵) بنا - توری قارلطیلر صالمق، طورر ایچون.

بو یش قسم صنعت، صنعتلرنک اصلی بولوب انسانلرغه بولنردن باشقه تر کلک ایتمک ممکن توکلدر. انسان بو یش قسم صنعت که یارده چی دخی اوچ قسم صنعتکه محتاجدر:

(۱) نجاره - آغاجنی کیره ک نه کبی ایسه ده انسان فائده سینه یارارلق حالتکه کیتورمک. (۲) حداده - توری معدنلرنی انسان فائده سینه یارارلق حالتکه کیتورمک؛ (۳) حرز - حیوان ننگ تیری، جون کبی جز لرینی انسان فائده سینه یارارلق حالتکه کیتورمک.

مذکور صنعتلر هر بری یش چوق تورلرگه بولنوب، بر آشاو - آرق حاجتینی اوتهر اوچونکنه بوزلرجه قورالغه صنعتکه محتاج بولدیغندن انساننه هر قورالنی اوزی حاضرله ب هر حاجتینی اوزی اوتهمک ممکن توکلدر. ایشته شونک اوچون انسان، مبادله و تقسیم اعمال طریققرینه محتاج بولوب، تجارت اصولینی هم آکا متعلق: بیع، اجار، عاره، صرف، استقراض، سلم، کراء کبی عقدلر اختراع ایتکان. بولنلرنی باشقارر اوچون بازار و آکا متعلق مؤسسهلر تاسیس ایتکان.

انسانلر طبیعی حاجت لرینی مذکور صفتلر ایله اوتهر واوتی آلور ایچون محتاج بولنلر: (۱) بیر صو، توری اوسملک، حیوان کبی طبیعی بابلقلرنک خواجه سی بولوغه، (۲) بر برینه تعاون تناصر ایچون عائله لر، آللر، شهرلر تاسیس ایتهرگه؛ (۳) تجارت و باشقه هر توری حاجت لرینی یوروب اوتهر ایچون بوللر، کوپرلر، آلات نقلیه لرگه؛ توری معامله وقتنده حقوقلرینی حمایه، مصالحلرینی رعایه، عرضلرینی حفظ ایتهر ایچون قانون، و آنی یورتوچی حاکملرگه، مأمورلرگه.

(۱) امام غزالی تعبیرنجه بوگا فابریکار اصطانوکلرده اشله ول باری ده کره لر.

بوزلماسن، طلب حاجت تفرقه سبب بولماسن ایچون شونلردن صاقلاردی یول ابتعا - حلال کسبنی مشروع ایته. بونک ایله برابر انسان حرص و املینه، یا که یالقاولق و عطالت که بربلوب؛ صراط مستقیم ابتغادن آیرماسن ایچون: «لا تاكوا اموالکم بینکم بالباطل. هم «ان الله لا یحب الفارغ الصحیح» دیه هر ایکی یاقدن قصبو مالنی ظلم یولی ایله استه وودنه، بطالتندنه طیبه.

اوشانداق مذکور ایکی طرفنک برینه ده طایلمی، الله ننگ و عدینه ایمان ضمانته اعتماد (توکل) ایله صراط مستقیم ابتغادن آیرلماغان؛ مشقت و محنتلرگه توزگان مجاهدلرگه دیناده غی مقصولری اوستنه آخرتدهده کوب اجرلر وعد ایته. «التاجر الصدوق مع- الصدیقین والشهدأ یوم القیامة». «من طلب الدنیا حلالا فی عفاف کان فی درجه الشهداء». «من سعى علی عیاله من حله فهو کالمجاهد» (۱).

الحاصل: کسب صنعت انسانغه تکوین جهتندن لازم ایتمگانی کبی تشریع جهتندن هم لازم ایتمگان. فقط کسبک لزومی هیچ عقل ایرشماسلک حکمت و سبیلر ایچون یا که آخروی اجرلر ایچون توکل بلکه انسانغه طبیعی حاجتلرینی اوتهرگه امکان بیرر، و اول حاجتلر آرتندن یورر ایکان عالمنگ نظامنی، اوزینک هم باشقه- لرنک عاجل هم آجل راحتلرینی بوزدرتماس اوچوندر.

شارعنگ بعض اخروی اجرلر وعد ایتمی ایسه، هر نجو ک ایسه ده بر حرکت ایله مال طابوب طبیعی حاجت نی اوته گان ایچون توکل، بلکه کسبک صراط مستقیم ابتعا حلال کسبدن آیرلماوی شول یولده توکل، صبر ایله دائم بولوی ایچوندر. من طلب الدنیا حلالا فی عفاف کان فی درجه الشهداء. (آخری بار). امام: محمد صلاح اژدانوف. (جه نهی).

قطعه

ارباب دهر هر هنره آفرین ویرر
یارب بو «آفرین» نه توکه نمز خزینه در.

نابی

بولسه سینده «درد» و «درمان»، قول بولا بو دنیاسی
بولماسه بو ایکی خصلت «دنیا» سینی خاریاسی.
قلجق.

(۱) احیا. کتاب الحلال.

جهتندن هم لازم ایتمگان. چونکه یوقاریده هم دیگان ایتمک: انسانلرنگ هر بر اینگی وگوزهل عمللرندن حتی دنیاه کیولرندن ییله مقصود اصلیری الله ننگ رضالغنی طابق در. «وما لاحد عنده من نعمة تجزی الا ابتعا وجهه ربه الاعلی. ولسوف یرضی». بونک ایچون انسانغه ایکی وظیفه یوکه نگان: (۱) شارعنگ امر نهیلرینی بیرینه یتکر مک. (۲) باشقه لرغه شول خصوصده یاردم ایتمک. انسان شول وظیفه لرنی اوتهی آور ایچون محتاج بولنادر: (۱) آرق، دارو، کیوم، و طور اچق بیرگه؛ (۲) بونلرنی هم طوبتابلو یوللرینه (کسب، صنعت، اقتصادقه) (۳) بونلرنی تلف بولودن، باشقه لر آلودن صاقلارغه (آبارلر قاراوللرغه). (۴) طابارهم صاقلار ایچون قوتکه (تورلی قوراللر، تورلی قانونلر، قانونلرنی حمایه ایتمی مأمورلر و باشقه لرغه).

ایشته انسانلر هر تورلی هنر صنعتکه، هر تورلی زاوود و فابریکلر سالورغه هر تورلی قوراللر اختراع ایته رگه، الحاصل دیناده مشروع بولغان نرسه لرذن اشلردن نی قدر بار ایسه هپسینه اوشبونک ایچون محتاج بولغانلر. یعنی: انسانلر دنیاه هم آنک جمله اشلرینه، اوزلرینگ اوستلرینه یوکه نگان وظیفه لرنی اوتهر ایچون محتاج. وظیفه لرنی اوتهمک ایسه مقصد اصلی (رضی الله نی طابار) ایچون یوکه نگان. دیمک انسانلر کسب سیمی که مقصد اصلینی تحصیل ایچون محتاج بولوب، کسب سیمی تشریعنگ اساسی، محوری بولادر.

بونک ایله برابر شارع قاشنده طبیعت حاجتلرینگ معتبر بولو جهتی دخی باردرد. یعنی تکوین قانونلری نیچو ک طوغری کیلدی شولای توزلمی بلکه مخصوص بر نظام اوزرنده توزولگان کبی، تشریع حکملری ده نیچو ک طوغری کیلدی شولای - کیفی روشده، یا که تکوین قاعده لرینی واطاچق روشده توکلدر.

شارعنگ طبیعت حاجتلری هم آنلرنی اوته و طریقلری حقنده بعضا منع و بعضا تحریض ایله شرعی حکملر یباروی آنلرنی اونو طوب یا که اعتباردن توشرو ایچون توکل بلکه انسان طبیعی حاجتلرینی اوتهر و آنک آرتندن یورر ایکان، اوزینک هم باشقه لرنگ عاجل هم آجل راحتلرینی کیتهرتمس، بوزدرماس ایچوندر.

مثلا: شارع تکوین قانونینه مجبور بولوب ایر ایله خاتوننک بولقشورغه استه شولرینی اعتبار و بوکا تحریض ایته (۱). فقط عالمنگ نظامی بوزلماسون ایچون آکا بر یول تعیین ایتمی: نکاحنی مشروع قیله، زنا سفاحدن طیبه.

اوشانداق: آشاو، اچو، کیولرنی؛ آشار، اچهر، کیهر نرسه لرنگ کیره گینی ده اعتبار ایته. فقط عالمنگ نظامی

(۱) تنا کحو، تکاثر و...

حلب خاطر هاری

حاضرله نو، هندی افندی باندده . «خلق نظرینه بر نیچه مسئله». شیخ ك ایله طانشو، حلب یولنده . سوریه که صوغلمان تاریخی انسان دولقنلری حلب تیره سنده اولر. حلب نك برنجی کورنشی، حلب واقزلنده .

I

«شام» غه بولغان سیاحتیم میگا کوب درس پیرگان و چیت بر مملکت که سفر ایتکان کشی که رعایه ایتووی لازم بولغان بر آز نرسه لرنی آچوب صالحان ایدی . شول سبیلی، مین «حلب» که بارغانده، آنده قالغان آزرغنه مدتده کوبرهك استفاده ایتو یوللرن اویلاب باردیم . صنف و بولمه آرقداشم جورج افندی خیاطنک «حلب» لی بولوی میگا آندی حاضرلکنی بیک کوب یگله یتدی . هفته صایون کیه تورغان تعطیل کونلرنده آش آلدنن یا که آندن صوگ کله نك آلیارلنده سیر ایتکانده، آش آشاغانده جای اچکانده بز کوب وقتده «حلب» حقنده سویله شه و آنک احوالن تیکشوره ایدک . مین صوریم، جورج افندی جواب بیره ایدی . شول طریقده «حلب» که بارماس بورون اوق مین آنک حقنده یخشی غنه معلومات کسب ایتدم و آنده بولغان مدتده اول تاریخی شهر حیاتی ننگ هر جهتیه ممکن بولغان قدر گوزل آشنا بولو ایچون نیچک حرکت ایتهر که وقایدن باشلارغه تیوشلگی حقنده بر فکر حاصل ایتدم .

صبرسزلق برله کونکانم تعطیل نهایت کیلوب یتدی . درس توقالغان کوندن قالمی چغوب کیتو اوچون آلدن هر نرسه نی حاضرله ب قویغان ایدم . ذاتا حاضرله یه چک کوب نرسه ده یوق . کچکنه بر صومکه که کولمک، اشتان، سولگی و یولده اوقور اوچون بر نیچه کتاب سالاسک . شولر بارلق سفر اسبابن تشکیل ایتلر . آدیال، مندر کبی نرسه لر آلاسی یوق . چونکه سوریه ده گی اوتیل و غاستینسه لرده آلر بارسیده حاضر .

تعطیل کونی کیلگاج کیچکی آشنی آشادم ده دوست و شریکلم برله خوشلاشقاچ کچکنه صومکه منی قولیمه آوب کایه نك قایقه سندن چغوب کیتدم . تراموای شهر که کیلوب توقاغانده «حلب» پویزدی کیتهر که تام یش ساعت بار ایدی . مین اول وقتک قسمن هندستانی بر طاشم نك صحبتنده و قسمده واقزال

قارشینسند غی قهوه خانه ده اوتکارر که قرار بیروب باشلاب هندستانی افندی نك خانه سینه کیتدم .

اول افندی برله برنجی مرتبه ایر کنله ب سویله شوب اوطوروم ایدی . صوراشدق ، سویله شدک و آگلاشدق . اول اوزی اوظن برله قرق آراسنده بولوب اول یاقلرغه عربچه اویره نور اوچون کیلگان . باشده «قاهره» ده یاتقان بولسده آنده بر آز اوکیسز لقلر چغو سبیلی سوریه که کوچکان ایکان . سوریه ده کوز توتقان اورنی «شام» بولغان . لکن آنده کیلگاج مدیره ک مرکر دیب «بیروت» ده قالونی ترجیح ایتکان، صحبتداشم بیک یاخشی انگلیزچه بلگانلکدن راحتله نوب سویله شوب اوطره آلدق .

«قرداشم، مین دین اسلامنگ علویتینه مفتون بولوب کتاب مقدس نك تلی بولغان عربچه نی اویره نو اوچون عرب دنیاسینه کیلدم . مقصدم دین بلو . وطن اولادن فائده له ندره ، و مقدس «دین» که اورنسر ایتلگان هجوملرنی دفع ایتوده اوز حصه مه توشکان مقدس خدمتی ایفا قیلودر . لکن میگا انابتسز قاریلر . القاهره ده توردم . مسلمانلر مینی انگلیز طرفندن سیاسی قوتقولر آرتدن یوروچی ، انگلیز آچه سینه صالحان بره و ظن ایتوب انابتسز لک کورسه تیدیلر . حتی بعض اورنلرده شونی اوزیمه ده آچقندن آچیق آگلاندیلر . القاهره نی طاشلاویه بر سببده اوشبو بولدی . آلی موندده میگا شبهه برله قاریلر . لکن آندی قاراشلر مینم تحصیلمه ضرر کیتورردای بولماغانده مین آلارغه التقات ایتیم» دیدی .

صحبتداشم اوشبو اورنغه یتکانده آمریکا میسیونرلرننگ صوگ درجه ده انسانیتسز حرکتلرندن واصلسز افرالردن زارلانندی . و شول کونگ قدرلی ده هندستانده انگلیزچه نشر ایتله تورغان بر مجاهده مونلرنک اساسسز اعتراضلرینه توبلی ردیه لر یازغانلغن آگلاندی .

هندی افندی نك : «میگا بیرلی خلق اشانچسزلق کورسه ته» دیب زارلانویه قارشى مین : «سز اوز حقکرده بیرلی خلقنک یندی فکرده بولغانن بلگانسز . مصرنک خوجه لری سزنی احتمال پان اسلامیزم تاراتوب یوروچی دیب اویلاغانلردر و آلرده اوز طرفلرندن سز که شبهه برله قاراب حرکتلرگرنی تعقیب ایتکانلردر» دیدم .

«بر معناسی برله آغانده پان اسلامیزم نی تاراناسی ده بوق بیت . اول مسلمانلقتک هیچده آیورلمی تورغان خارا کتیرستیقاسی بولوب یوری . بو مسلمانلرنک بر برسینه قرداش دیب قاراولری «پان اسلامیزم» نی دیناده غی مسلمانلرنک سیاسی بر مقصد برله برله شولری دیب آغانده اول ممکن بر نرسه توگیلی .

حرکت ايتهرگه قرار بزرگانلکری بيان ايتلگان باشنده يوروجيلردن بعضيلرينگ اسملرى ده ذکر ايتلگان ايدى.

نمازن تمام ايتوب كيلدگاج مين افدى گه: «عفو ايتگر. سزنگ آچارغه تله مه ديگر سرگرگه مطلع بواورغه تله ميم. لکن فلان وقتلرده فلان شهرده ياصلغان بر مسلمان - هندوس اجتماعينگ سزنگ ذکر ايتگان اورغانيزاتسيه لرگر برله آوش برشى بارمى؟» ديدم. لکن هندى بو سؤالگه جواب بيرمى اول خبرنى قايدن آلفانغم حقنده صوراشه باشلادى. شوندى صوگ مين سوزنى هندستان احوالنه کوچروب بر آز سؤاللر بيردم. شول حقده بر آز سؤيله شکاج، صحبتداشمه درسکه بارو وقتى كيلگانلکدن ايسانله شوب چغوب کيتدم. صاقارى.

يرى باينگ ايلي باي

بو مقال، ئەيتلگان زمانينه قاراب ييك درست ييك موافق و ييك طبيعى. لکن بو مقال بدويت زماننده ئەيتلوب قالغان بولور غه اوخشى. چونکه مال آصر اودن باشقه هنزلى بولماغان خلقلرنك بايلقلى ييرلرينگ بايلقى، توغرىسى كلكلى ايله متناسب بولووى بيلگلى. موگا مثال كيرهك بولسه قرغز-قازاق معيشتن توتوب كورسه تو ممكن.

قازاقلر، ييرلى كيك و باي چاقارده ييك باي بولوب راحت راحت عمر كچيرر ايديلر. ييرلى قوللردن كيتديگى - آز ايدىغى كېي طور مشلرى ده قسلاو چيسته نه باشلادى. مال آز ايدى. كيز اوى اچنده كوله كه ده قورصاق كيروب ايت آشاب قز اچولر توشده كورگان كېي سوبله رگه گنه قالدى. عمر نده برگنه مرتبه ده كشى اشن اشله مه گان، حتى اوز اشن اشلر گه ده ايرنه طورغان ايركەر، ئە كر نله ب مهاجر روسلرغه قارا اشچى بولوب خدمتسكه كره باشلاديلر. آچ طوروب بولمى بيت. مال آصرا و بله ننگنه قارن طويمى. زمانلر اوزگه ردى. كيز اويده قرن ياتوبقنه تاماق طويدرو ممكن بولمى قالدى.

بو بر، ايكنچى «تور كستان» نك ييرى ده يارلى توگل. شولاي بولسه ده خلقلرى كوندن كون فقيرله نوب بلوب صنوب بانكروت بولا باشلاديلر. بو نيگه بولاي؟

- بوق، اول مقال درست و بو زمانه ده موافق. فقط

چونكه ملتارنى حقيقى برله شدروچى نرسه «دين» توگل، «ملت» توگل بلهكه «منفعت» در. بز، هندستان مسلمانلر غه توگل بلهكه مسلمانلر برله هندوسلرنى برله شدروگه طرشه مز. ايندى جهالت پرده لرى آچلوب كيله. اول ايكي ملت منفعتلرينك مشترك ايكانلگن آكلى باشلادى. بر جيولاشده مسلمان زورلردن برسى نطق سويلاه دى. اول نطقدن مسلمانلردن بيگره كه هندوسلر متاثر بولديلر و شول مجلسده بزگه قول صوزوب «قرداش» ديديلر. منه آلر برله بزنگ برله شو ممكن ده فائده لى ده. بوقسه سزنگ برله بز، ياكه ايرانيلىر برله طرابلس ليلر نيندى ميدانده جينالا آسونلر. مين سزگه اوشبو هندستان ده موجود سياسى مؤسسeler - نك ماهيت واشلرى حقنده مفصل معلومات بيرماوده معذورمن. لکن آلرنگ خدمتلر كوب كوتوب توررغه توغرى كيلماس. شونى ده ئەيتوب اوتيم كه، مينم، فايسى معناسى برلن گنه آلفانده ده پان اسلاميزم برله آوش بيروشم يوق» ديدى و شول ساعتده اورنندن توروب آخشام نمازى اوتوب آلاچاغن سويلاه دى و صحبتنى بواوى اوچون عفو اوتندى.

مين آنك سوزلردن مونك بتونلاي بوش كشى بولمى بلهكه بر مسلك كه بر ايدىالغه خدمت ايتوب يوروجى ايكانلگن آكلاب ذكر ايتگان جمعيتلرى نك نيندى مؤسسeler بولووى ممكن ايكانلگن اويلا رغه كرشم.

«لوندون» ده حكومت دائره لرى تيره سينه ياقين تورغان، اعضالرى ايسكى «خانلر» دنده نوابلردن بولغان هيئتك، افدى ذكر ايتگانلر جمله سندن بولو. احتمالى يوق. چونكه اول «آنگليا دوستانى، آنگلياغه صداقت جمعيتى» بولوب باشنده خواجه كمال الدين تورغان و بيوك برتانيه آطه لر نده اسلام طاراتوب كوبدن توگل لورد هيدلى نى ده مسلمان ياصلغان دينى جمعيتنگ ده آلر جمله سندن بولووى ممكن توگل. چونكه كمال الدين افدى طرفدن نشر ايتلگان «مسلمان هندستان» مجله سينه قاراغانده اوك جمعيت، صرف دينى بولوب سياست كه قاتنا شووى ده منفعت نقطه سندن توگل دين نقطه سندن در. اويلى تورغاچ اوچى كيلوب چقدى. دوكتور ازويمير اداره سى آستنده «اسلام دنيا سى» اسمى برله لوندون ده انگليز تلنده نشر ايتوله تورغان مجله ده (۱) ايدى شيكلى كوبدن توگل، بر مقاله او قوغان ايدم. اول مقاله ده هندستان ده غى مسلمانلر برله هندوسلرنگ مرله شورگه طرشولرى و بر نيچه مرتبه عمومى جيولاش ياصاب قز و قزو نطقلر سويلاه گانلكرى، و هر ايكي طرفنگ منفعتلرى مشترك ايكانلگى آكلا شلوب برگه

(۱) دوكتور ازويمير اسكندريه ده «الهدى» اسملى بر عربيچه مجله ده نشر ايتيه. من.

یونندن کلمه توقو، باقردن قومغان کبی بعضی صاوتلر یاصاوتنی
استننا قیلساق بولرده قول هنری ده یوق حکمنده قالا موندده همه
معیشت اسبابی روسیه دن کیله .
مال آصراو، ایگنجیلک اشلیری بلهن شغلله نسه لرده یوقاریده
دیگانچه آز اولدیغندن آچقه اولمه سلککنه حاصلات قازانیلا .
منه شونک ایچون (هنرلی بولماغانلقدن) بیرلری نه قدر
بای بولسه ده اوزلری آچلق و زبونلقده عمر کیچره لر . اش ییک
ارزان ، معاشلک ایسه قیمت .

یگره کده خاتون قزلرینک عمرلری زبون بولوب اوته :
صیه قز بالارنی ۸-۹ یه شدن کیه وگه بیره لر . ۱۲-۱۳
یه شکجه کیه وگه بارماغان قزلر عیبلی صانالار . بر قز بر ایرده
بر آیدن آرتق طورآلمی . بر ایر ، آزراق حالی بولسه یلینه
۴۰-۵۰ قز نکاحلانه . شول سبیدن ایرسز قالغان خاتونلر ییک
کوب بولا . بالالی خاتونلرغه یهش بولسه ده ایر چقمی . ییک
کوب قزلر مسافرلر دزه حامله (۱) بولوب قالار . کونن ۳-۴
تین بلهن اشلب مویکه لرده یون یوبوب بالاچقنلر اوزلری تریه
قیلازلر !

اگر علملری هنرلری بولسه یرلری بای یولغاچ ایرلری ده بای
بولور اییدلر . نوشیروان یاشوف «کوجار» .

عبرتی سوزلر .

تجربه بر مکتبدر، لکن درسلری ییک بهالیدر .
انسانلر زمان کوله گه سنده زورلر . اوز طرشلقلری آرقاسنده
یاشارلر؛ طرشمایچیلر ایچون یرنک اوستنده یوروگه کوره
یرنک آستی یاخشیراقدر .

کشیلر اوزلرینک بختلرندن رضا بولماسه لرده فیکرلرندن
رضالردر .
بختلی اولمقنک چاره سی، خدمت سومک وراحتنی خدمته
کورمکدر .

۱) عربله ، بالانی قولینه کوتاروجی خاتون غه «حامله» اما
قورصاغنده بوگی بولغان خاتون غه «حامل» دبلر . چونکه عربلر گه کوره
مؤتک علامتی بولغان «ت» حرفی باری التباسنی ییازر ایچون گنه
کیره ک بولا . بالادن بوکلی بولوده التباس صورت طوماغان ایچون «ت»
حرفی زائد وکیرا کز صانالادر . ایندی بز تورکی قوملر ، حملنده بوگی
بولغان خاتون غه «حامل» دیب ایتمکی یا که «حامله» دیبی ؟ یاخود
«حملی» دیب گنه سوبلیکمی ؟ اگرده سؤالنی دخی ده عمومیراق ایته ک
عربی سوزلرنی مؤتک علامتلی برله بره آیقمی یا که موگا حاجت
یوقمی ؟
شورا .

مذکور مقال بر آز ایضاح و شرح گه محتاج :
«یری باینک ایلی بای» دیگان سوز بورونقی زمانلرده
مطلقا شولای بولورغه یاراسه ده بو زمانه قاراب بر شرط بلهن
مقید قیلمی بولمی . یعنی یری باینک ایلی بای بولور اگر آنده
علم و هنر بولسه . زیرا بو زمانده یر نه قدر بای بولسه ده بورونقی
زمانده غی کبی کیگ توگل . بس مال آصراو ایگنجیلک قیلو
بله ننگنه بایوقین .

تورکستانلیرنک بو کونگه چه اوز قوللری بلهن اشله نه
تورغان یورت کیره کاری بو کونده بتون اعتباردن توشدی . زاهد
و قابریک ماللری کیلوب ، ماطورلقلری ارزانلقلری بلهن آغه
چغوب خلقتنی اوزلرینه قاراتدیلر . قول اشلرینه مشتری آزایدی .
شول سبیدن قول اشلی هنرلرینک بازاری توشدی ده کیتدی . یورت
کیره گینگ باری ده آچقه برابرینه گنه کیله تورغان بولدی . قولده
آچقه تورمی ، آچقه نک کیلور بولی ده بوران باصقان کبی باصلدی
بیکله ندی . منه شونلقدن «بایلق» ده تورکستانلیرغه آرقه سن
بیروب ، هنرلیر گه یوز کورسه ندی .

دیمنک یرنک بایلغندن فائده لوب بای بولو علم و هنر گه
باغلی ایکان . اگر بو مقاله لر یاورو پایلر آغزندن چغوب - آلا رغه
قاراب نهیتسه ایلی اولجاقده ایضاح قیلوب توررغه حاجت ده
بولماس ایلی .

«بای یر» دن ، اول یرنک زراعتچه محصولدارلق
جهتیکنه اراده قیلنماسقه بلکه صنعتچه معدن جهتلی ده اعتبارغه
آلتورغه کیره ک . بولای شرح قیلغانده بز مسلمانلر نک یرلری بای
بولوب ده اوزلری یاری و محتاج قاولری نک سببی آچقراق آکلشلا .
چونکه بزده علم هنر یوق . یرنک بایلغندن فائده لوبور ، آنده
بولغان فائده لی نرسلرنی تانور و بلور ایچون البته علم کیره ک . بس
آلای بولغاچ مقاله هیچ بر تعارض و منافات بولمی .

منه تورکستان چیننی . بو یر دنیا یاراتلغاندن یرلی اوزینک
طبیعی بایلغی بلهن طورآ . موندده آلتون ، کموش ، قورغاش ، باقر ،
تیمور ، یر کومری ، نیفت و کراسین بار . طوپراغی تماما منبت
بولماسه ده صوری نک کوبلگی ، هواسینک یاخشیلغی آرقاسنده مامق ،
دوکی دن باشلاب هر تورلی آشلق و حبوبات و هر تورلی میوه
ییتشه در . دیک یر بای ، شویله ایسه ده آدملری ییک فقیر و محتاجلر .
ایگننی آز چه چهلر بالقالوق ، اشسز لکنی اوزلرنجه فضلیت بله لر .
قازنلری آچ بولسه ده تیک یاتونی یاراتلر . علم هنردن بولر یگره ک
ده قوری قالغانلر حتی ابتدائی مکتبلرده یوق . منه شول سبیدن
یرنک آستنده غی بایلقلر اوستکه چفا آلمی . مسلمانلر بر یاقده
تورسون مونی (قطای ده) حکومت ده اشلی آلمی .

«دینی و اجتماعی مسئله» اسملی کتابنی انتقاد و تقریر

III

(۱۵) اسلام ایچنده ظاهر بولمش مذهب، طریقت، اسرارلی جمعیتلر خصوصاً باطنیلرک بتون حرکتلری اسلام روحینه خلاف ایدی. بونلردن قرامطه حشاشین طائفهلرینک عالم اسلام اوزهرینه کیتوردکلری بلا ومصبتلر تلر بله ن سوبله ب بتر درجه دن یوقاری چقمشدر. لکن بونلرینک شیخلاق پرده سی آستنده یاشرونوب بارا طورغان مقصدلری مختلف ایدی. مثلاً بو یولغه باشلاب کر مش عبدالله بن سبأ اسملی آدم مصلحتنک اقتضاسیله اسلام دینن ظاهر قبول ایتدیکی حالده یهود ملتینک ایک کوچای خادملرندن ایدی. آنک بار مقصودی: اسلامی اساسندن صارصتمق، آناغره تورلی خرافهلر کرتمک، مسلمانلرنی اختلافک توشروب برندن برینی قردره قدن عبارت ایدی.

بو آدم مقصودینه ایرشو ایچون ظاهر آخلیفه علی حضرتلرینه طرفدارلق ایتەر، خلق آراسندن ده خلافتنک علی وباللرینه منحصر اولدیغنی نشر ایتەر ایدی. عبدالله ننگ تعلیماتی ایچنده یهود ونصاری دینلرنده بولغان بعض نرسهلرده بار ایدی. اول اولوهیتنک علی وجودنده تجلی ایتون کوککه آشقان علی ننگ آخر زمانده یرگه توشوب (یهودیلر ننگ کوته طورغان مسیحیلری کبک) دعوا ایتەر ایدی. «سبأیه» مذهبنه منسوب کشیلر ننگ اعتقادینه بنا ابن ملجم طرفندن اولترلرکن ذات، علی توگل بدککه آنک صورتینه کرگان شیطان ایدی. حضرت علی ایسه بولوطرغه آشدی؛ کوک کوکرده آنک طاوشنی بولوب یاشنلرده آنک قامچیسینک یالتر اوندن عبارتدر. شونک ایچونده بو مذهبنک تابعلری کوک کوکرده ون ایشکان چاقلرنده: «علیک السلام، یا امیر المؤمنین!» دیر اولمشلر.

عبدالله ابن سبأ «بصره دن سورگونگه یهرلرکچ اول» «کوفه» طرفنه سوکرده سوریه گه، مصرغه کیتدی. اول یرلرده اسلامی یا کغنه قبول ایتمش اهالی ایچون بونک تعلیماتی بیگوک یات حس ایدلماز ایدی. خصوصاً مصریلر ننگ ایسکی عقیدهلری ایچنده بر نوع تناسخ عقیده سی بولدیغندن بو تعلیمات آنلر ایچون بیک خوش کورنور ایدی. ذاتا ابن سبأ، اویره ته چک تعلیماتی هیچ کسگه طوغریدن سوبله مز. بلکه اوزینک همده یانن عرض ایته چک آدمک اولو فکرنی تورلی و هملر خیاللر بله وزار

سوکرده مستعد طابسه غنه اوزینک تعلیماتینی سوبله ایدی. یوقسه آنک عمومی تعلیماتی: خلافتنک علی و اولادینه انحصارینی دعوا ایتوب، حضرت عثماننک خلافتنی «علی» دن غصب ایتدیکنه اهالینی اقتناع ایتمک دن عبارت ایدی. عبدالله بن سبأ ننگ تعلیماتی ایچنده عالم اسلامده وجود بولمش «امامت» مسئله سی ده، دینی رئیسک ده و باشقه مسئله لرده طوغرودن طوغرو بوق ایدی. فقط هر برینه غایت کیک بر زمین - یوچوا حاضرله مش ایدی. خصوصاً اوزلرینک اسلام عسکرلی بله یغلغان دولترن اقامت و ایسکی استقلاللرن قایتارو یولنده هیچ نرسه دن باش طارتو احتماللری بولغان ایرانیلر ایچون بونک تعلیماتی بیگره ک موافق ایدی. ابو مسلم خراسانی، المقنع و باشقه لرینک بو یولده غنی بتون حرکتلری بزم شول سوزلرمزگه قوتلی دلیللردر. بونلرینک تعلیماتی ده تناسخ عقیده سن اسلام آراسینه طارتمق دن عبارت ایدی. فقط اسلام توسیله.

بونلرینک تعلیماته بنا جناب الله ننگ تورلی وجودلرده تجلی ایتوی ممکن ایدی. مثلاً جناب الله اولو آدم و سوکره نوح، ابراهیم، موسی، محمد (علیهم السلام) ایله حضرت علی، محمد بن حنیفه و ابو مسلم خراسانی وجودلرنده تجلی ایتمش. الوهیتنک ایک صوگ تجلی ایتدیگی شخص دن (مونلرغه کوره) المقنع ننگ اوزی ایدی. بونلرینک اسلام ایچینه خرافه، بوزوق اعتقادلر طاراتودن توب مقصدلری، مرید و مخلصلر واسطه سیله بیوک بر جمعیت - کومیته تشکیل ایتوب ایراتنک استقلالینی قایتارمق ایدی. یوقسه بو آدملر ننگ اسلامیت بله علاقه لری بیک آز ایدی. درست بزده خالق بونلرنی تقدیس ایتەر، لکن بو تقدیس ایسکی ایرانلی قردشلمزگه تقلید یوزندنکنه بولسه کیره ک. حقیقته ده بو آدملر ایرانیلر طرفندن مقدس طانلورغه تیوش ایدی. چونکه بونلر ایراتنک استقلالن بالفعل قایتارا آلماسالرده شول یولده خدمت ایتوچیلر ننگ ایک بیوکلرندن ایدیلر.

خلیفه مهدی زماننده ظهور ایدن «مزدک، مانی» مذهبیلرینک مخلوطه سندن عبارت، اسلام بویاویله بویالمش باشقه مذهبیلر ننگ ده جن مقصودی ایراتنک ایسکی عنعنهلرن خلقنک خاطرینه توشروب سفلری بولغان «ابو مسلم» لرینک مذهبیلرینی یا کاتمق دن عبارت ایدی.

خلاصه: اسلام فلاغی آستنده ظاهر بولغان بتون طریقت و مذهبیلر ده «دینی رئیسک» نی تأسیس دن باش مقصد قارا خلقنی اغفال ایدوب: یا ملی تله کلری، یا شخصی غرضلرینی تدارک ایتمک ایدی. بو «دینی رئیسک» «امامیه» «اثنی عشریه» «کرامیه». جناحیه... مذهبیلر ننگ آچق کورنور. فقط ایک آچق

ظاهر بولغان اورنی «باطنیه» «قرامطه» «حشاشین» طائفه لرنده ایدی.

مثلا: باطنیه مذهبنده «مراتب دعوت» اسمنده ۸ مرتبه بار ایدی. برنجی مرتبه «ذوق ازله مک»، ۲نجی «تأسیس»، ۳نجی تشکیک، ۵نجی تدلیس، ۶نجی: تأسیس، ۷نجی «خلع» ۸نجی سیه «سلخ» در. شوندن «خلع» مرتبه سینه ایرشوچیلرگه نماز، روزه، زکات، کبک عبادتنگ عوامنی بر نقطهغه جیو ایچون آنلرنک قابا، فیض الهیدن محروم روحلرن تریه ایچون قویلمش دینی علامتلا گنه بولوب فکرنده انکشاف حاصل بولقدن صولک بوندی واق - تویهک ابتدائی شیلرگه لزوم قالما یا چاغینی تاقین ایتهر ایدیلر.

«سلخ» مرتبه سینه ایرشوچیلر ایسه اعتقاد دینییه قوانین شرعیه ننگ ایکنچی طرفینه کیچهر و بولکسه لرگه بتون محرمات مباح ایدلور. مأموراتدن معاف طوتولور. خلاصه: دینی، اخلاقی، اجتماعی هر توری قانونلر اورتادن کوتهرلور. زنا، لواطه حلال ایدلور. مالده خاتونده اشتراک مباح کورلور ایدی. بونلرنک مذهبنه بنا قرآن کریم ظاهری و باطنی اسملریله ایکی قسمگه بولنور ایدی. ظاهری قسملر ایله عملننگ لزومی عوامغه خاص بولوب، بیوکار ایچون قرآنتک باطنی ایله عمل ایدو تیوش ایدی. جنت، انسانتک عبادات بدنیه دن قوتولوو؛ جهنم، عبادات ایله تکلیف ایدلووی و آنده مداومتی، طهارت؛ دینی رئیسدن مذهب آیتلرن اویره نو تیمم؛ امامنک غیبوتبی حالنده «حجت» اسملی ماڈوندن مذهب آیتلرن اویره نو غاز؛ رسول ناطق «ان الصلوة تنهی عن الفحشاء والمنکر» غسل؛ توبه ایتولرنی یاگارتو؛ زکات تزکیه نفس تنویر فکریه صوم امام اسرارینی محافظه؛ زنا مذهبنک اسرارن اخشا و باشقه عبادتلرده شول یولده تاویل ایدلور ایدی.

قرامطه حشاشین طائفه لرینک فسادی ده بونلرنک فسادنندن آز توگل ایدی. فقط شول صحیفه لرده همه سینی یازو مناسب بولماسه کیرهک. بو مذهبلرنک باشنده طورغان دینی رئیسلرنک دین یولنده قیلغان خدمتلری ده دینی اصلندن بوزمق، خرافی نرسه لر کرتمک ایدی. بو دینی رئیسلر، آله طوتدقلری سیاسی و ملی مقصدلرن، شخصی غرضلرن، شوننگ ایله برابر شهوات نفسانیلرن وجودکه چغارو یولنده هیچ بر توری فدا یا قلدن باش طارتماسلر ایدی. بونلر ایچون مقدس دین بله شایارو لذتلی یوانچلردن ایدی. ذاتا بونلرنک دینلری یوقده ایدی. درست، بونلر آراسنده اسلام عالمده ظاهر بولمش بیوک عالملرنک خلقهء تدریسنه اوزون وقتلر اولطروچیلر بار ایدی (حشاشین مؤسس

«حسن صباح» کبک) لکن بوندن مقصدلری ایکنچی نرسه ایدی. - بتونمزگه معلومدرکه بیوک مقصدلرغه ایرشو بولنده یاردم ایده چک اینگ برکتلی چاره: دین اسمندن اش کورمکدر. بو طائفه لرده بونی بیک گوزهل آگلا مشلر ایدی. بلکه عالم اسلامده دینی سیاسی مقصدلرگه ایرشو ایچون باشلاپ واسطه ایتوچی طائفه شول دینی رئیسلر طائفه سی اولمشدر. بونلر اوزلر لرینک یمان مقصدلرن باشرو قصدیله ثلله نیندی قطبلر، غوث اعظمار، عینیت صغرالر، عینیت کبری، بلهم طاعنی ثلله نیلر اختراع ایتوب مذهب ننگ اسرارینه اطلاع شول قطبلر... که گنه حصر ایدلمش ایدی. بونلرنک نظاملریه بناء هیچ بر مریدنک آوزندن یوقارو مرتبه ده بولغانلرنک حالینه اطلاع ایتوووی درست توگل ایدی. شولایده توچی تللی داعیلرنک تشویق، هر بریه شرنگنه اطلاعندن لذتله نوچی قلبنگ میلی سبیلی بو غافل مریدلر مذهبلرنک قربانلری ایدی. بو یولده هر توری فدا یا ککه حاضر ایدیلر. خصوصاً کیله چکده فیض الهینک مظهری بولو شرفی، دنیادوک «جنت» که کرو درتی میلری بوزولمش مسکینلرنک عقللرن شاشرمش ایدی (حسن صباحنک جنتی کبی). شوننگ ایچون ده شیخ طرفندن نیندی ده بولسه بر اش بله مکلف بولو بونلر ایچون اینک بیوک سعادت ایدی. بو مریدلرنک هر توری فدا یا ککه حاضر تورو لرینک، اینک بیوک داهیلرده باشقارا آلماسلق زور اشلرنی باشقارولرینک سببی شولدر.

قسقه سیغنه علم اسلام، دینی رئیسلر طرفندن خراب ایتلدی، مقدس دینمزده آنلر واسطه سیله بوزولدی. محترم موسی افندی بیگیف حضرتلری «اوافق فکرلر» اسملی کتاینده هر نه قدر دینی رئیسلرنی حمایه ایتسه ده آنلرنک عالم اسلامغه کیره چک موهوم خدمتلرن یالقنلی قلم بله تصویر ایتسه ده آنلردن فائده کوتو، ماشایاق آشاب زهرله نوچیگه ایکنچی کره ماشایاق آشاتودن فائده کوتو قیلاندن گنه در. درست استاذ محترم موسی افندینک کینگ خیالنده یالقنلی قلمی بله تصویر ایتلگان دینی رئیسلر؛ احتمال بزم بر درتزرگه دنه اولسه ده درمان اولا آلورلر ایدی - لکن آنلر شول، خیالی رئیس لرگنه. تاریخ ایسه جمعیت بشریه ننگ هیچ بر عصرده دینی رئیسلردن هیچ بر توری خدمت کورمگانلکن اثبات ایته. غرب دینی رئیسلری روما دولتینک انقسامینه، بالاخر برسینگ انقراضینه سبب بولدی کبک، اسلام دینی رئیسلری ده اسلام دولتینک سنی، شیعی... کبک توری فرقه لرگه بولنووینه، بالاخر هر ایکسینگ انقراضینه خدمت ایتمشلردر. احتمال آفریقه وحشیاری ایچون دینی رئیسلکنک فائده سی بولور؛ لکن... بو اورونغه قدر یازدغم شول سوزلردن مقصدم ایشاناق، مرشدلکنک

اصلى نرسه دن عبارت، نیندی عرض بله قورولغان بولوون کورسه تو هم ده محترم مؤلفنگ ۱۴-۱۵ هم ده ۱۷۳ صحیفه ده بولغان ۳۷نجی قاعده لرینی تقویه ایتمک ایدی .

واقعا اسلامیتده دینی رئیس لر، قطبلر، غونلر طماغی ثلله کلر هیچ بری یوقدر. بولسه ده خصوصی قومنگ اصطلاحی سوزلریگنه بولوب اسلام اوستینه هیچ بر وجه بله تسلطاری بولماسقه تیوشدر. (۱۱) مؤلفنگ «سنت» حقیقه غی فیکری عموما طوغرودر. (۱۲) اجماع، محترم مؤلفنگ دعواسینه بناء دلیل شرعیدر. اجماع اهلی بولغان اهل حل وعقد (اولولامر) معصومدر (۷۵ صحیفه ۱۲ سطر). شول سوزلرنگ اقتضاسینه بناء اجماع که مخالفت درست بولماسقه کیرهک. (مؤلفنگ فیکری ده شول بولورغه اوخشی). خصوصاً اجماع دلیل شرعی اولدقن صوئک! زیره شرعی امرلر اسلام فلاکی آستینه کرگان هر کشیگه بر تیگذدر. حالبوکه مؤلفنگ اقرارینه بناء اجماعنگ حجتی مصلحت که رعایت ایتلگان صورتلرده گنه در. اروپا، آسیا، آفریقا خلاصه بتون یر یوزینه تارالغان مسلمانلرنگ مصلحتلری ده موقعنگ، عرف، عادتلرنگ اختلافی سیلی مختلف بولووی ضروردر، بدیهیدر. شوبله ایکان اجماعی «رعایت مصلحت اساسینه بناء ایدلمش شرعی دلیل» دیمکننگ معناسی بولماسه کیرهک. طوغروسو اسلام قاشنده «اجماع» ایکی توری در. بری دلیل شرعیدر. بوگا مخالفت قطعیا درست توگکدر. خبر متواتر بله ثابت بولغان سنتلر کیک. تواتر بله ثابت سنتلر؛ قوی اولسون (اگر ثابت بولسه) معنالی بولسون (نماز، زکات کیک عبادتلر) حجة شرعی بولغان اجماعلر در. بوگا هیچ بر یول بله مخالفت درست توگکدر. علما اسلامنگ اجماع مسئله سنده کی اختلافلری شول نقطه ده خطا ایتولرندن بولسه کیرهک. «اجماع» ننگ ایکنجی تورلیسی ایسه امت ایچون اییه روی تیوش بولغان حجت- دلیلدر. فقط شرعی توگکدر. یعنی بو اجماع بله ثابت بولغان نرسه لر مصلحتکه قاراب قه در. تانارلر ایچون اجماع بله ثابت نرسه لر عربلر یا که مغریلر ایچون لازم توگکدر. بناء علیه بر زمانده ده بر برینه مخالف ایکی توری حکم حقیقه اجماع واقع بولووی درستدر. بو معنی بله اجماع؛ خصوصی بر ملتتی بر قانون آستینه جیو ایچون قویولمش قوتکنه در، حجت شرعی توگکدر. ۶۸نجی صحیفه ده دورتجی، بیسنجی سطرلرده کی سوزلر بزم شول سوزمزی تقویه ایته در. احتمال محترم مؤلفنگ اوزینگ مقصدی ده شولدر. فقط اول تقدیرده دلیل شرعی سوزندن قصد ایتدیکی معنایی تفسیر ایتووی لازم ایدی .

(۱۲) محترم مؤلفنگ «قیاس» حقیقه غی فکرلرینه مین ده اشتراک ایتهم. شبهه یوق، قیاس حجت شرعی توگکدر. بو حقیقه

«شورا» صحیفه لرنده بر ایکی مقاله یازغان ایدم. (۱۳) مؤلفنگ، رعایت، مصلحت حقیقه کی قرارلرینه موافقت ایتهم. فقط ربا حقیقه کی ۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵ صحیفه لرنده کی سوزلرینه قامله موافقتم یوقدر. بو حقیقه آیرم صورتده فکرلرمنی عرض ایتسم کیرهک .

(۱۴) ۳۱نجی قاعده هر نه قدر گوزل ایسه ده صاف اسلامیت اوزمزه ده یوق ایکان. باشقه لرغه تبلیغ ایتمک دینی بر بورچدر، دیک آ کلاشلماسلق سوزدر، لذتلی بر خیالگنه در. اسلامنی تبلیغ ایتده چک بولسه ق نی یولده تبلیغ ایتده رگه تیوش؟.. درست ۱۱۱-۱۱۲ صحیفه لرده تبلیغ یوللری ده کورسه تلمشدر. فقط بو یوللر بله ننگنه تبلیغ اشی تمام بولور میکان؟. درست ترجمه ننگ ده تبلیغ خدمتتی ایتووی، لا اقل وظیفه مزنی اوتهدک ایندی دیب یونانوب طورلر ق بر شی بولووی ممکن، فقط انجیل نی تبلیغ ده ده «ترجمه» لر «داعی» لرگنه یتهمگان بولسه کیرهک. برنجی یول ایسه حاضرگی حالزگه قاراغانده بتولای ممکن بولماسلق بر یولدر. اسلام دینینگ نیندی شی دن عبارت ایکانن بیان ایته طورغان کتابنی کم توزور؟ «اجماع دیسهک» عمومی اسلامنگ اجماعی (اعضالر واسطه سیله گنه اولسه ده) فرضی بر خیالگنه، تانار یا که باشقه بر ملتنگ گنه اجماعینه ایکنجیلر راضی بولورلر میکان؟ آنلر اعتراض ایتماسلر میکان؟ .

(۱۵) ۳۴نجی قاعده ألمائده سوره سینگ ۵نجی آیتی بولغان «الیوم اکملت لکم دینکم واقمت علیکم نعمتی ورضیت لکم الاسلام دینا» آیت کریمه سینگ معناسیدر، البته حقددر. اسلام دینی، هیچ شبهه سز رسول الله اولگانجه تمام بولدی. بو دینگه قیاس اصولیه اولسون اجماع ایله اولسون هیچ کهنک بر شی آرتردرغه حقی یوقدر.

(۱۶) «دینی تدبیرلر» ایله «اوافق فیکرلر» رساله لرنده خلافت مسئله سنده ایکی طرفنگ ده اطرافلیجه ملاحظه لرنی اوقومش ایدم. مینم آ کلاویمه بناء شول اختلاف تعبیر باشقه لغندن طومش لفظی بر اختلافدر. «خلیفه صابلاو دینی بر وظیفه در» دیوچی محترم موسی افندی حضرتلری ده «خلیفه ابوبکرنگ خلافتنی انکار ایتمک کفردر» دیمه سه کیرهک. «دینی تدبیرلر» صاحبی ده بو وظیفه دینی وظیفه توگکدر دیودن مقصدی اعتقاد کتابلرینه کرتوب ایلک مهم عقیده لردن ساناوننگ لزومی یوق دیمک اولسه کیرهک. یوقسه ابوبکرنگ خلافتنی هیچ بری انکار ایتمه سه کیرهک. محترم موسی افدینگ بیانیه بناء خلافت قریش که تخصیص ایتلووی آ کلاشمیدر (شول سطرلرنی بازار ایکان مذکور رساله لر ایکسی ده نلده یوق ایدی. خطا ایتمش اولسه م عفورلر رجاء ایتهم) لکن

ظوغروسنده، بر نيچه يل ايچنده اشله گن مقدس اشلريدنر. انكار ايتيميم؛ احتمال بو نرسه لرده حيانده گي موقعمز اعتبار ايدلسه بزم ايچون يوك خدمت سانارغه ممکن بولور. شولاي ده بکرمنچي عصر تاتار علمه اسينگ شول علم حال کتابلردن اوته آلماسلق توبه نلک - واققلرينه تأسف ايمه ينجه کيچه رگه ممکن توکلدر. واقعا: ۱۹۱۲ يلغه قدر تاتار مطبوعاتده، «کتب سته و مؤلفلري»، «قواعد فقهيه»، «شریعت نيچون رؤيتي اعتبار ايتمش» اسملي کتابلرغه بر ايکي کتاب قوشوب استثناء ايتسه ک تاتار تانده يازلغان ديني کتابلردن قولغه آلب او قورلوق نرسه ننگ بارلني ميگا معلوم توکل ايدی. مذکور سنه که قدر مطبوعاتمزده يک زور بر بوشلق، ادبياتمزده ده يه مسز، کيشمه گان بر کيتکلک بار ايدی. منه شول بوشلق کيتکلک ني ۱۳ نچي سنه بله ۱۴ سنه بتونلايوك طوتورماسه ده طوتوررغه ممکنلگني، ايک آزنده شول بولده اشله وچيلرگه شوشي مقدس بولني آچدی.

اون ايکنچي سنه، استاذ محترم موسی افندی بيگيف قلميله يازلغان «اوزون کونلرده روزه» اسملي غایت مهم بر کتابني تاتار مطبوعاتي بازارينه چفاردی. ۱۹۱۴ سنه ده ده مطبوعاتمز علم فقه حقوق اسلاميه دن غایت مهم طاغی بر کتاب بله تشرف ايتدی. بو کتاب محترم رضاء الدين حضرتلرينگ «ديني واجتماعي مسئلهلر» اسملي اثريدر. اوزون کونلرده روزه، ديني واجتماعي مسئلهلر کتابلري بزنگ کبک طلبلر ايچون ياکي نرسه لرنی جيجان غایت مفيد اثرلر بولولريله برابر مطبوعاتده کورلگان کتابلرينگ ايک کوزه لری، او قور ايچون ايک کورکليلر نندنر. صو کيفيسي يک کوب تاتار علماء سينگ ذهنده آ گلاشلماو سببلي طومانلي قالغان مسئله لرنی غایت آچق صورتده بيان و ايضاح ايتمشدر. اعتدال قلميله يازلغان شول کتاب، ياشلر ايچون نيفدر مهم بولسه قارتلرمز ايچون ده اهميتيدر. قر آنگ، ديننگ ماهيته، قواعد فقهيه ننگ اساسينه مطلع بولوني تله گان هر کشينگ بو کتابني بر مرتبه دقت بله کوزدن اوتکارووی تيوشدر.

سوزمنگ آخري بولاروق شونيه ده نه يتيم: بو ايکي کتاب تاتار مطبوعاتده گي ديني قسمنگده ايکنچيره ک بولغه کروينه علملر مزنگ ده علم حاللردن اوسکهرک آشارغه وقت يتکانن آ گلاولريره يوك شاهدلردنر. شايد ايندي بوندن صو ک بار قدر علم حاللر بله قناعتله نورمز. يازاجق بولسه قده، شول کتابلردن اورنه ک آلب، اشله گان نرسه مزنگ علميره ک بولوينه اجتهاد ايتهر بز. الله موفق ايتسون.

اوزم بو مسئله ده محترم رضاء الدين حضرت فکرينه قوشلام. اعتقادمه بنا خليفه صابلامق ديني واجبلردن توکلدر. اجتماعي، سياسي بر اشدر.

درست، رسول الله ننگ خليفه لری ديني وظيفه لرنی ده بالذات اوتهرلر ايدی. خلق فارشده ده ديني رئيس طاناورلر ايدی. فقط آنلر ننگ بو اشلری، شارع کریم طرفندن شولاي مشروع بولديغندن توکل بله ک رسول اکرم حضرتلرينگ اورينه اوظوروب قالدقلرندن آنک وظيفه لرن تماميله اوته وني اوزلری ايچون بر شرف طانيد. قلدنغنه ايدی. ذاتا اول وقتده ديني رئيسلک سياسي رئيسگه تابع ايدی. بو تاريخي بر حقيقتدر. خلق ده ديني مستقل بر ديني رئيسلکنک بارلغني بلمی ايدی. اگر شريعت اسلاميه ده ديني رئيسلک بولسه ايدی، تعليماتي بله کيلگن رسول، ديني رئيسلکنی سياسي رياست که تابع يورنماس بله ک سياسي رئيسلک ديني رئيسلکنگه تابع ايتلور ايدی. مينم فکرم اوشبودر. فقط حضرتک ۱۸۶ نچي صحيحه ده ۳-۴-۵ سطرلرده گي همده ۱۸۷ نچي صحيحه ده گي ۶-۷-۸-۹ سطرلرده گي سوزلری ظنمه بنا ييگوك طوغری بولماسه کیره ک. زيرا جناب رسول اوله ر آلدندن ابوبکر حضرتلرينی خليفه تعيين ايتووی ثابتدر. لکن رسول ننگ خليفه تعيين ايترووی ده خليفه صابلاونک ديني بر اش بولوينه دلالت ايتميدر. رسول الله يک کوب کشيرلني عسکرگه امير تعيين ايتهر ايدی. شونارغه قاراب هيچ بر کشي عسکرگه امير صابلاو ديني اش ديدگي روايت ايتميدر. رسول الله ننگ اوله ر آلدندن «ايتوني بکتاب اکتب لکم کتابا لمن تضلوا بعدی» ديوي خلافت مسئله سي بولوونده شبهه يوقدر. زيره صحيح المسلم ده مذکور (صحيحه ۳۱۶) «عن عائشة قالت قال لي رسول الله عم في مرضه ادعى لي ابابكر اباك واخاك حتى اکتب کتابا فاني اخاف ان يتمني متمن ويقول قائل أنا اولي ويايبي الله والمؤمنون الا ابابكر» خبري «کتاب» ننگ نیدن عبارت ايدکيني صراحة برله بيان ايتهر.

۱۷

بزنگ مطبوعات، محررلر مزنگ قولی قلم طوتا باشلاغاندن بیری. يک ياقن وقتقه قدر، کوزگه کور نورلک تاتار تانده يازلغان «ديني اجتماعي» کتاب کوره آمادی. آرامزده طارالغان ديني کتابلر، اصول جديده طارالا باشلاغان چاقلرده، آرادن برسینگ «قدوری» کبک عربيجه بر فقه کتابندن قسقارتوب تاتارچه لاشدرغان کتابينگ تاتارچه يازا بلوچيلر طرفندن باشقهرتوب اشله نگان نسخه لر يگنه ايدی. منه شوشي تورلی قالب، تورلی فورماده طارالغان فقه - علم حال کتابلری بز تاتارلرينگ حقوق اسلاميه ننگ ترويجي

شرقیه عائد یاگا اثرلر

Иородческое Обзорѣніе, приложеніе къ журналу
„Православной собесѣдникъ“ книга 7 и 8.

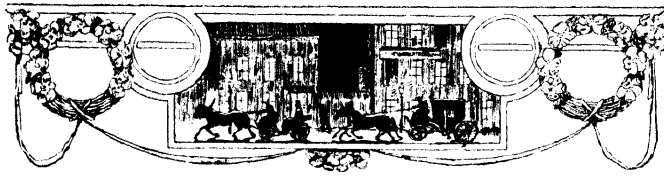
برافیسور کاتائف تحت اداره سنده چغوب بارغان اوشبو مجموعه حقنده اوتکان یل (№ 1295) یولدز غزته سنده بعض معلومات بیرگان ایدک. مونک بو یاگا عددلرندن ۷ نجی سنده (ص ۴۸۳-۵۰۹ ده) ییلیانف نک «۱۹۱۳ نجی یلده چقغان غیر موقت تاتار مطبوعاتی» دیگان مقالهسی، واسیلیف نک چیرمشلر حقنده غی بر اثرگه تقیدی؛ ۸ نجی عددنده م. ایوانوف نک «بحوسیتده هم اسلامده اولکلرگه احترام ایتو» دیگان مقالهسی، تاتارچه مطبوعاتدن تورلی مسئلهلر حقنده ترجمه، آلکین بله یولدز هم قویاش محررلری آراسنده کازانسکی تیلیغرافده یازلوب اوتکان نرسه لر (تمام عبارتلی ایله). مارت، آپریل هم مای ایلرنده مسلمان موقت مطبوعاتی دیگان مقاله درج ایتلگانلر. ییلیانف مقاله سنده اوتکان ۱۹۱۳ نجی یل ایدل بونینده غی مسلمان شهرلرنده ۵۱۸ قدر اسمده کتاب چقدی، بولارنک ۴۴ ی عربجه، ۵۲ سی عربجه بله تاتارچه قاطش، ۱۲ سی روسچه بله تاتارچه قاطش، ۲۹ ی قرغزچه، ۴ سی سارتجه ایدی دی. مونده مؤلف ایسکی اسلوبده یازلغان دینی کتابلر هم علم حاللر حقنده بر آز معلومات بیره هم عیاض افدینک «ملا بابای» کتابدن حلیم دیگان بر قهرمانغه اوشبو اثرلر نک تأثیری نیچک بولغانن سویله گان اورننی کوجروب بولارنک تریبه جهتدن نیندی ناچار بولغانلرن سویلی.

موندن یاگا ادبیاتغه کوجهده آیه: «بو یاگا ادبیات ایسکی روحده یازلغان ادبیاتغه قاراغانده قیاس قبول ایتمه سلک درجهده توزو. حتی بعض یاخشیراق مؤلفلر نک اثرلری هیچ بر سوز ایتورلک توکل، یعنی یاخشی. یاگا تاتار ادبیاتینک طشقی یاقده غی کیمچیلگی اسمینه اوشبو نقطه لرنی کورسه تورگه ممکن. مثلاً: بولارنک کوبسی ادبیات نک نوع هم صنفلرن (роды и виды) آیرا بلملر. کچکنه قولده غی اون آلتی بیتلی کتابقه رومان دیب، بر پرده لک کچکنه اثرلرگه دراما یا که تراکیدیه دیب اسم قوشلار. اما اچکی یاقدن قاراغانده بو یاگا ادبیات نک یاخشی یاغی آنک حیات بله برگه بارووی در. واقعاً تاتار محررلرندن

بعضلری اوز ملی حیاتلرن یاخشی اوق درست تصویر ایتلر. ایسکی مسلمان دینی تعصبندن قوتولغان بو محررلر اوزلرینه نیچک اویلا رغه کیره ک ایکانلک طوغر وسنده غنه توکل، بوگون نیچک اویلاغانلری حقنده ده یازلر هم استقبال بله گنه توکل، حاضرگی معیشت هم آنک یاخشی یامان یاقلرن قاراو بله ده شغلله نه لر. تاتار ادبیاتینک یتشمگان بیرینک باشی مونک آرتق بر یاقلی غنه بولوونده در: یاگا ق طرفداری بولغان محررلر بیک تیزگنه اوزلرن یوشکین، لیرموتفلر ایتوب اویلا رغه هم یازغان نرسه لرن ایگ مدنی ماتلرنگ ادبی اثرلری قطارینه قویارغه طرشالر. اوشبونک ایچون آلا ر الوغ مدنی قوملرنگ ادبیاتینک بعض بر قسملری تاتار تلی هم ادبیاتینه تطبیق ایتلووی ممکن بولماوینه قارامیچه هر اش که باروب بدرله لر. مثلاً: آلا ر تاتار ادبیاتینه قواعد ادیه (تیوری اصلابوسنوستی)، ادبیات تاریخی، ادبیاتغه عائد تقیدلر یازوب ماطاشقان بولار. حالبوکه آلا رده ادبیات دیگانک اوزی ئلی یا گنه دنیاغه شطوب چغوب کیله؛ قایا ئلی آنی ئله نیندی مدنی ملترنگ ادبیاتی مقیاسن (ماسشتاب) ن صالوب اولچهرگه. عموماً یاگا تاتار ادبیاتی اوزینک اوشبوندی صفتی ایله یاوروبا کیومن کیوب آلوب کوزگی آلدنده نه یله نوب: «نه تمام یاوروپالی بولدم بیت» دیب اویلی طورغان اچی قوش تاتار شاگردن ایسکه توشوره. بزنگ بو سوزمنر البته، مثلاً: عیاض اسحاقف هم بالار ادبیاتی باینده یازوجی دوماوی و بعض باشقه بره ولرگه قایتمی. آلا ر البته بو حکمدن استثنا ایتوله لر. استقبال البته اوشبو یاگا محررلر طوققان یولده. مونده سوزده یوق. (ا) ایسکیلک طرفدارلری بله یاگا ق طرفدارلرینک کوره شی، (ب) یاگا ملتنگ ترقی هم تمدنی، (ج) تاتار خاتونینک حالی، (د) هر کون بولوب طورغان الوغ حادثه لر کبی حیوی مسئله حاضرگی تاتار عالمن شاولاتا. مونه شول مسئله لرنی اشهب خالق نی شاولاشورلوق حالگه کیترگان نرسه البته شول یاگا ادبیات در».

موندن صوگ مؤلف، یاگا تاتار ادبیاتی اوشبو ذکر ایتولگان دورت مسئله لرنی نیچک محاکمه ایتکانن ایرم ایرم سویلی هم برنجی مسئله گه عائد علی اصغر کمال افندی چفارغان «بزنگ شهرنگ سرلری» دیگان کتاینک (ص ۴۸۹-۴۹۳)، آندن صوگ معلم اسمنده بر کتاب (عیاض افندی اثرینه باشقه بر اثر بولورغه کیره ک) نگ مآلدرن کوجره، دخی ضیا یرمکی اسمنده بره ونک علمالرمزغه دیب یازغان مجموعه سندن بر بیرن کیتره. ایکنچی - ملی مسئله لر حقنده سویله گان اورتنده آیه: «بو یل ملی مسئله لرگه مخصوص چقغان مخصوص کتابلر بولمادی، لکن بتون کتابلر بارسی ده بیک نق ملی حس بله یازلغانلر. ایسکیلک

برنجی اثر، لکن کوب اور ندرده مثال کیتلمه گان، چونکه تاتار ادبیاتده همه نرسه که مثال طابوب بولمی» دی. اما «تاتار شاعرلی» کتابی حقنده: بو کتاب ادبی تنقید بانبده یازلغان، کتابنگ ایگ یتوشمه گان یری، عاجان ابراهیمفنگ باشقه اثرلرنده بولغان کبک، سوزنک کوب اما آیه طورغان معنائنگ آز بولووی در. بو محرر «بزده کوب محرران مطلق سوز بوطقاسی پشردلر، بر سوز بله ایتوب اوتهر که ممکن بولغان فکرنی اون سوز بله سویلیر» دی. آنک اوشبو سوزی بتون کوینه اوزینه قایتادر، دی.

سیاحت خاطرهلری

III

ساراتوف (صاری طاو)

ماینک ۱۷ نچی کونی آیروم روشده ماتور: قویاش افراط نوری، هواده آقرونلق، صو اوستنده تیگزلك، یولچیزنک کیف خاطرلری تصویردن اوستون ایدی. قارشوده طاو یتنده وولغا بویی شهرلرنک ایگ گوزهلی بولغان «ساراتوف» کیگوب یاتا. وولغاند آیروویمه کوکلسزله نوبره کسگنه مین ده باشقه بلهن پارخوددن توشدم. خبر ایندی «ساراتوف» دن توبان وولغا اورتا آغمنده غی ماتورلیاغنی یوغالته. اورمانلر، طاوولر به. کیگ صحرا ایچنده، کیگ صو یولیغنه قالا. «ابدل» بوینده شول صاماراده غی شیکلوك حرکت، شوندا یوق حیات، توری ملت خلقلری یوریلر، اشیلیر، باش باشقه بهرله لر. بز البته مونده ده یوق. فقط قایناب طورغان خلق آراسنده باشلریته کییز اشله به کیگان اوچ- دورت میشار، آنلرنک قوماچ کولمه ک کیگان، فرانسوز یاولوق اوستندن جلی شال بلهن آوزلریته قدر طومالانغان خاتونلری، اوزگه لهنگان یرتقالانغان بالا چاغلاری، آاما شالامارینی کوناروب پارخودغه کرر که طورالر. بونلر بزنگ یاقداشلر؛ آولده بورلاق بولوب بایاردن بایارغه یوروب ایزلوب بئکچ، توگوب قالغان بخت اوچراماسمی دیب «ساریچین» که ییکل طورمش ئزله ب بارلر. ساراتوفنک اوزنده ایکی مکله ب تاتار حسابلا نه در. لکن طورمشلری، صامازده غی شیکلوك بریشان. «بزنگ ساراتوفده

طرفدارلری ملتنگ یونه لووی ایچون خلق غه دین نی باخشی اوگره تو یته دیسه لرده یا گلر یاورویا مدینتن آلمی بولمی دیلر. لکن باورویا مدینتن آورغه اوندو بله برکه اوز ملی عادت وخصوصیتلرن صاقلارغه ده ییک نق طرشالر هم هر بر محرر اوزینک اثرنده ملتینگ بر مخصوص نقطه سن کورسه تور که هم شونی خلقینگ کوکلینه سکهدرر که تلی. لکن بو یولده غی خدمتئر ئلیگه ییک موفقیتلی بولا آلمادی، چونکه آلارنک کوسی تاتار معیشتینگ کالته یتمه گان کوب یرلرن صنعی صورتده آرتق ماتورلاب کورساتور که طرشالر. مثلا: «یاش یوره کار» کتابینگ مؤللی بولغان عالم جان ابراهیمف اوز خلقینگ موزیقه سن شولقدر کوتاروب آتوب کیسکان، که کولمه سلك توگل. آنده غی باش قهرمان ضیا-منور، ضیالی تاتار یگتی- همه کانسیرت هم آپرالرغه قاراغانده آولده اورام بویندن اویناب یوروچی نیکروتلرنک گرمون طاوشلرن یا که تاتار کوبن اوینا وچی صوقر گارمونچی نگ اوینن جدی صورتده آرتق کوره. خلقغه ملی خصوصیتنی نغراق سکدرونی تله ب تاتار ادیبلری اوقوچیلرنک اویلرن بورونعی یاقغه ایلنه ندروب قاراتورغه حتی بو خصوصده تاریخده خواجهلق ایتهر که ده یاراتالر. ماتور استقبالیته ده کورسه ته لر حتی اوزلرنک مدنی قوملر آراسنده نیندی اورنلر آلاچاقرن، اشکلکی نیمسیرر گمی، ئلله ییک کوکلی فرانسوزلرغه می، ئلله آرتیست طبیعتلی ایتالیان- لرغه می، ئلله هوالی آمریقانلرغه می اوخشاب چغارلرن محاکمه ایتهلر».

خاتونلر مسئله سنده اولقدر ایتورلك یا کما اثر چقمادی هم چقغانلری ده اهمیتسزده نرسه لدر، دیب بو بابده ش. احمدیفنگ «صوغه باقتان کیلون»، ییکتاشفنگ «یاش قر»، مناسبنگ «اوزولگان امید» دیگان کتابلرن قاری.

تاتار مطبوعاتن شاولانقان زور حادثه لردن روماتف سلاله سی بهیره من، دوخاونوی صابرانیا، مفتی لك مسئله لرن کورسه ته. موندن صوگ مؤلف ۱۹۱۳ نچی یلفی تاتار ادبیاتن مال جهتی بله ۹ نوع که بوله: ۱) دینی کتابلر (۱۷۵؛ ۲) فیلر ۱۳؛ ۳) بالار ادبیاتی (۲۳؛ ۴) خلق اوقور ایچون (۷۳؛ ۵) درسده کلر ۷۱؛ ۶) ادبیات (۱۰۱؛ ۷) توری مسئله لر که عائد اثرلر (۵۱؛ ۸) کالیندارلر اون؛ ۹) موزیقه غه عائد ۱. هم آرالرندن دینی هم فنی قسملر بله ادیات قسمن تفصیلا براق قاری.

دینی اثرلردن محمدصادق صاری طاعی نك «اصابت اعتقادی»، صالح کالنگ «مختصر تاریخ اسلام» دیگان کتابلرن، فیلردن بطالنگ «نظریات ادیه» سن هم عاجان ابراهیمفنگ «تاتار شاعرلی» ن قاری. نظریات ادیه حقنده: «بو البته اوز بانبده

زور زور اولار بولوب اوطورغانلر. باشيچه كسبلرى ايگنچيلك، كون كورشلرى آور، طورمشلرى قازا. بوندن اونيش يل نلك ميشارلرده ايسكيچدهه يا كچهدهه اوقو يوق ايدى. صوگنى اونيش يل ايچنده هر اولده ايكيشار - اوچهر مكتب آجلدى، اصول جديد بلن اوقوتله .

اصول جديد، مرحوم ايشمحمد حاجى ديبيرديف همتى سايهسنده ميشار اوللارنده هيچ اختلافسز قبول ايتولدى. قوزنيتسكى اوبازنده پلدهنگى، طروبو، ييگى هم قاچورا اوللرى باشقه ميشار اوللارندن كوب ممتازلردر. بو اوللر اوتكرلك، سوداگر، معامله كه اوستاق بلن اطرافده غى روس اوللارندن ده اقتصادى هم مدنى يوقارلردر.

«پلدهنگى»، بورونراق مدرسهسى، اطرافنك طريقت مركزى بولو هم صوقنا فابريقلرى بلن مشهور ايدى. شونك اوستينه مرحوم ايشمحمد حاجى هم يوسف حاجى سايهسنده بو اول اصول جديدنكده مركزى بولدى. حاضر ايسه فابريقلرنك كوبسى بتدى، مدرسهنك كيرپچلرى ده قالمادى. لكن «پلدهنگى» ده بنكان فابريقلر مقابلينه آندن اونيش چاقرم يرده قادادى (قودادى) صوى بوشنده غايت زور، غايت منظم مگ كه ياقن اشچبلى صوقنا فابريغى طودى. بو فابريق ايشمحمد حاجى ديبيرديف تاسيس ايتكان «ايشمحمد ديبيرديف شركتى» ملكنده بولوب حاضر يوسف حاجى امين اوغلى ديبيرديف نك تصرفنده در. بو فابريق ايگ صوگنى اصول ماشينلرى، آپاراتلرى بلن تورلى صورت صوقنا اشلهب چغارا. آنك بيوك مورجلى، جهنم قدر قورپوسلرى، ياخشى، جناقلى فاسادده صالغان اوللرى يراقندن كورينه. بونى كورگانده اختيارسز كولوب ييارهسك، كوكل شادلانا.

مونه بو اوتوز يل نلك قارائغى اورماندن عبارت بولغان قوملق ييرلرنى ساماراده عى «خير» كه قولن صوزغان قزچنك، چالماليلرنك «نادان» بابلرى، بلكه يوز مگلهب خلقغه حيات چيشمهسى ياصاغانلر. بونى مرحوم عبد المنان بابى يك كچكنه ايتوب تاسيس ايتكان، قول استانوقلرى بلن صوقنا اشله تكان. ايشمحمد حاجى آنى زورايتقان، ياراووى ماشينلر بلن جهازلاغان، مرحوم محمود باى ديبيرديف اوز اوستالغى، طرشلغى بلن ايگ ياگا اصول ماشينلر قويدرغان، طورينلر ياصاقتان، ايلكترىك بلن ياقورتقان؛ مرحوم احمدجان حاجى ده فابريقانك ترقيسينه كوب خدمت ايتدى. ايندى بو محترم ذاتلر فابريقانى مكماله شدروب دنيادن آيرلديلر. الله نك رحمتنده بولسونلر! حاضر آنلرنك اشئى سفلرندن آرتق ايتوب يوسف حاجى ديبيرديف اداره ايتمكده در.

شولاي، بزنك ساراتوف ده بولاي» ديب ماقتانورلق بر نرسه گندهه يوق. بونده ده ايكي مگلهب بولغان جماعت اسلاميه نك قنقال مجسمى بولغان مسجد يانينه بارغاچقنه دائما طوروجى تاتارلرنك بارلغينه اوشاناسك. شهرينه مناسب گوزدهل مسجدرلى آنك ياننده اوچ تره زهلى مكتبلى ساراتوف تاتارينك دينى، اجتماعى و مدنى طبايىچلر بيدر. مسجد حضورنده آخوند ملا محمدجان حضرت ايله آحق فكرلى كيگ معلوماتلى مخدومى ملا ضياء الدين افندى وظيفه لرئى يك ياخشى ايفا ايتمكده لردر. بو ايكي محترم ذات آغاي انى آراسنده نفوذى، اعتبارلى بولو اوستينه، رسمى دائره لرده ده يك مقبوللر. جماعت اشلىرى يك پریشان حالده ايسه اول برلك يوقلقدن ناشيدر. بونده خلق نله نيچه گروهدر. گروهلانورغه سبب ايسه همان شول ايشانلقدر. بونده ايشانلقدن دورت «سلسنه» طارتشا: كيزلهو، نيژغارود، زمينچيه هم صفارقه مريدلرى. مونلر هر اشته بر برسينه اوط بله صوكى مخالفلردر.

حكومت مكتبلرينه كروهيج يوق ديهرك (صوگنى يالرده بولغالى باشلادى. ملا محمدجان حضرتنك بر مخدومى ساراتوف اونويرسيتتته، ايكنچيسى ربالنى مكتبكه اجتهاد ايله مداومت ايتلر). ملا ضياء الدين افندينك اجتهادى سايهسنده روسكى - تاتارسكى مكتب آجلدى. بوندن خلق ياخشى استفاده ايتلر. شونده ده خلقنى كوندرو ايجون بالارغه آش، كيوم يرو كى چاره لرغه مراجعت ايتو لازم بولغان ديلر. ساراتوف تاتارلرنك كوبره كى خالاتچى، يك آزى كيتچى، بر آزى اوله كسه چى. بو شهرده تاتار اورمانده «اوله كسه بيرزاسى» ديگان بر بوچاق بار. بونده هر وقت بر توركم خاق اوطورا. آت ثولو، زيانلانو بولسه شونده بو كره لر. نلىكى اوطوروجيلر باروب آلارده صوبالر. طبعى خاتونلرغه اش، عائله كه آش بولا. ساراتوف خلقى يك آزغه ياشلرندن باشقلىرى بارسى ده يوز يل نلك بولغان كى اويللر، ياشيلر، كوز آلدرنده بولغان حياتى، ترقى و تكاملنى كورر كه تله ميلر. تقدير بولارغه «پغمبر» ده يياروب قارادى، لكن خيرلى نتيجه چقمادى. ايشانچيلر يانينه طاغى ميراجيلرغه قوشلديلر. مونه شولار آراسينه كروب ملتكه خدمت ايتهم، ديب، قارا ئلى، نى اشله رسك ايكان؟ . .

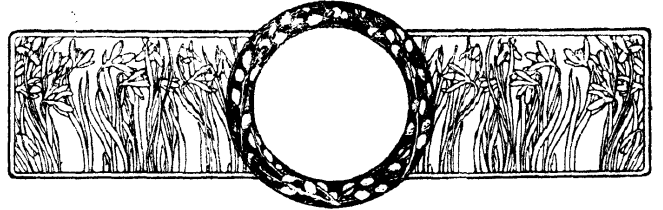
ساراتوف ولايتنك پيترووسكى، قوزنيتسكى، خوالين هم وولسكى اوبازلرنده يوز مگلهب ميشارلر طورالر. بونلرنى بعض «مؤرخلرمز» ميشجورا، ماردولرغه نسبت بيرسه لرده مين بو فكرنى خطا ديم. مينمچه بو ميشارلر «سراى» ده حكومت سورگان تاتار اوردا سندن، قازاندىن طارالمش تاتارلردر. بو فكرىمى اثباتقه دليللرده بار، لكن بونده اورنى توكل. بونده غى تاتارلر

کنا فی زمان النبی علیه السلام نعطی الصاع من حنطة بسة أصوع من تمر فأما سوى ذلك من الطعام فیکره ذلك ألا مثلاً بمثل « جرح ایتدیگی وقت «فهدلاً شیء» لانه من طریق ابن لهیعة و هو ساقط» دیتشدر. اگر بو حدیث صحیح بولسه ده رسول الله دن بولمیچه جابر که گنه موقوف بولدیفندن حجة بولا آمیدر. بو بر. ایکنجیدن بو حدیث امام مالک، امام اعظم، شولایوق امام شافعی مذهبنه ده مخالفدر. زبیره بو اماملرک مذهبنه خرمة ایله بغدادین باشقه نرسه لر آراسنده ده فضل درستدر، باری جنسلی باشقه لقفنه کیرهک. یعنی بو اماملردن هیچ بری فضانک جوازن خرمة بله بغدایغه خاص دیبه مشدر. بو حدیثه ایسه فضلک درستلگی خرمة بله بغدای آراسنده غنه بولو آکلانادر.

شافعیلر، ربانک حرمتینه «طعم» ننگ علاوه لکن اثبات مقامنده سفلردن بعضیلرینک سوزی بله ده استدلال ایتمشلردر. برنجی، خلیفه عمر رضی الله عنه دن روایت ایتدکلی «أنه قال: لا بأس أن تتابعوا یدایم ما اختلفت ألوانه من الطعام یرید التمر بالقمح والتمر بالزبيب». ایکنجیسی، عبدالله بن عمر رضی الله عنه دن روایت ایتدکلی: «عن ایه أنه قال ما اختلفت ألوانه من الطعام فلا بأس به یدایم البر بالتمر والزبيب بالشعير وكرهه نسيئة وكان یكره الطعام أن یباع شیء منه بشيء نظرة. اوچونجیسی، «عن عطاء بن أبی رباح أنه كان یكره أن یشترى شیئا من الفاكهة ما یکال بشيء من الطعام نسيئة».

شافعیلرک شول سوزلردن استدلال ایتولرینک درست بولماوی باشنده عقلی بار هر آدمگه معلوم بولسه کیرهک. خلیفه عمر خیرن مثال ایچون آلیق: بو خبر اولاً منقطع. ثانیا عمر رضی الله عنه دن بو خبرنک خلاقی ثابت. امام اعظم حضرتلرینک ربا حقنده گی سوزلرینی، حقنده گی محاکمه ز وقتنده سویله سهک کیرهک. ثالثاً بو خبرده آتی شیدن باشقه نرسه لده نسانک درست بولماویغه بیان ایتلمشدر. (نسا ایسه کیله جکده اوزمزنک فکرلرمنی عرض ایتدگمز وقت سویله جگمز که بنا متناضلاً بولمغانده مطلقاً درست توگدر). بناء علیه بو خبرکه تمسک درست توگدر. ابن عمر، عطاء خبرلرینه کیلگانه اول خبرلرده کراهتینگنه بیان بولوب تحریم توگدر. آجفراق ایتسهک، رسول الله غه باشقه هیچ بر آدمنگ سوزی هیچ بر وقتنده، هیچ بر نرسه حقنده حجت بولا آمیدر. (ابن عمرنک شول سوزن امام اعظم ننگ ربا حقنده غی سوزلرن کوجردگمز وقت انشاء الله تفصیل ایتسهک کیرهک). بو اورنده شونی ده نه یتوب کیتیم ثلی؛ شافعیلر گرچه بو مسئله ده خلیفه عمر ایله عبدالله بن عمر که تقلید ایتسه لرده، آنلرک سوزلرن اوزلرینه حجت اولارق قبول قیلسه لرده، اوز مذهبلرن تقویه ایتهرلک بر

آنک اوغللری گوزهل تربیه لی، عالی معلوماتلی بولوب عملی صورتده فابریقا اشلری بلن طاشوب اوسکانگه بو مؤسسه ننگ کوب دورلر بزنگی (مسلمانتی) بولوب طورووینه امیدم کاملدر. نورعلی نادیف.

ربا حقنده

(باشی هنجی عددده).

اوچونجی حدیث - جابر بن عبدالله خبریله استدلاللرینک باطل بولوی. اولاً: بو حدیث ابن حزم حضرتلرینک «الحلی» ده روایت ایتووینه بنا ایکی تورلی ثابتدر. بری، یوغاروده غی روایت، ایکنجیسی، (شولوق سندبله) «عن ابی الزبیر أنه سمع جابر بن عبدالله یقول: نهی رسول الله علیه السلام عن بیع الصبرة من التمر لا تعلم مکیلتها بالکیل المسمى من التمر» خبریدر هم ده ابن حزم «الحلی» ده بو حدیثلرک بر واقعه دن عبارت بولون، روایلر ایچنده بولغان «ابراهیم بن الحسن» بو حدیثی روایت ایتدیگی وقت بر مرتبه سنده ایتشدگنچه روایت ایتوب «من التمر» دیوون، ایکنجی مرتبه سنده ایسه معناسی بله گنه روایت ایتوب «من الطعام» دیوون سویله مشدر. شول سوز هیچ شبهه سز حقددر. صحیح مسلم ده (جاد بر ص ۶۰۵) مذکور «عن أبی الزبیر أنه قال سمعت جابر بن عبدالله یقول نهی رسول الله علیه السلام عن بیع الصبرة من التمر لا تعلم مکیلتها بالکیل المسمى من التمر» روایتی ده شول سوزنی تقویه ایتدر. بناء علیه شافعیلرک اوچونجی حدیثدن استدلال ایتولری ده باطل بولادر.

ایکنجی دن، حدیثه مذکور طعامدن مراد خرمة بولون تعیین ایته آلمغان بولسه قده ایکنجی حدیث حقنده سویله دگم برنجی -- اوچونجی دلیللر، آنلرک بو حدیثدن استدلال ایتولرینک درست بولماون کورسه تو طوغروسنده قوتلی حجتلردر. و بالله التوفیق.

ابن حزم حضرتلری «الحلی» ده شافعیلر ایچون ربانک حرمتینه «طعم» ننگ علاوه لکن اثبات طوغروسنده، استدلال ممکن بولغان حدیثلرینی سانادغی وقت توبه نده گی حدیثی ده سانامش هم ده جرح ایتمشدر. حدیث بودر: «قال ابو محمد رونا من طریق ابن وهب عن ابن لهیعة عن ابن الزبیر عن جابر بن عبدالله قال

سوز طایقان وقتلرنده اصحاب غه تقلید واجب دیب کورله سه لرده اصحابنک اوز مذهبلرننگ خلافتنه بولغان سوزلرن هیچ بر وقتده قبول ایتمیلر. توگل اصحاب سوزنگنه، الله، رسولنک سوزلرن تحریف ایتمودن ده قورقوب طور میلر. منه سزگه شافعیلرنک خلیفه عمر بله اوغلی عبدالله غه مخالفت ایتمکدن قضیه وحکملردن بعضیلری: خلیفه عمر، اوج مرتبه طلاق ایتمگن خانوغه میراث بیرر اولمش. شافعیلر مذهبنده ایسه ایر آورو وقتنده طلاق ایتمسه ده مطلقه غه میراث بیرلمیدر. عمر و ابن عمر حضرتلرنک اجتهدینه کوره؛ نه لی تون دیب سحر آشاغان آدمنگ روزه سی، گرچه طاک صوگنده آشاغان بولسه ده، نامدر. قضا لازم توگلددر.

شافعیلر بو مسئله ده عمر گده، ابن عمر گده مخالفت ایتمشلر. شولایوق ذوی الارحام غه میراث بیرو، قصاص ایچون، مکده، کشی اوترونک درست بولماوی مسئله لرنده ده بونلر غه مخالفت ایتمشلر. زیره، امام شافعی مذهبنده، ذوی الارحام غه میراث بیرلمه وی کبک کشی اوتروب مکده که الاتحاد ایتمکدن آدمنی ده قصاص اقل ایتمه در. طاعی بر قات ایتم: عمر و ابن عمر، عطاء خبرلرنده کراهتکنه بیان ایتمشدر. شافعیلرنک جسارت ایتمگی تحریم یوقدر. شونک اوستینه ده ابن عمر «والله انه ليعجبنى ان يكون بين الحلال والحرام ستر من الحرام» دیوی مشهوردر. خلیفه عمر حضرتلری ده نهی ایتمگن آلتی نرسه اوستینه بعض نرسلرنی آرتدروب حرام ایتمودن قورقار اولمشدر، که بو قورقوی مشهور خطبه سنده یک آچقدر. «ان عمر بن الخطاب قام خطيبا، فقال: انا والله ما ندرى لعلنا نأمرکم بأمرولا تصاح لکم ولعلنا نهاکم عن أمور تصاح لکم وانه کان من آخر القرآن نزولا آیات الربا فتوفى علیه السلام قبل أن یبینه لنا فدعوا ما یریکم الی ما لا یریکم». بو خطبه ناک قطعی دلاتینه بناء خلیفه عمر حضرتلرنک ربا حقنده قطعی بر حکم ایله حکم ایتمه وی ظاهر در (فقط حضرت عمرنگ «فتوفی علیه السلام قبل ان یبینه» دیوی طوغری توگلددر. جناب رسولنک، طیلماوچی لر غه الله طرفندن اعلان حرب ایتمگن اینک یوک بر حرامنی تیوشنجه بیان ایتمه وی قطعیا ممکن توگلددر. حضرت عمر که بیان ایتمه گن بولسه، باشقه سینه بیان ایتمونده اصلا شبهه یوقدر. عباد بن صامت، ابو سعید الخدری، اسامه بن زیدو باشقه لردن روایت ایتمگن خبرلر ربا ایتمرنک بیاندر). همده حضرت عمرنگ «ترکنا سعة اعشار الحلال مخافة الربا» دیوی ده مشهوردر. بناء علیه شافعیلرنک مذکور سلفلرنک سوزلرندن استدلال ایتمه که حقلری یوق، آنلرنک سوزلرینه تمسک ایتمولی ده باطلدر. شولایوق شافعیلرنک، ربا حقنده کیلگن آیت، حدیثلرنی

تعلیل اورتمده سویله گن باشقه سوزلری ده طوغری توگلددر. زیره آنار، رسول الله ننگ آلتی نرسه نی ذکر ایتموی: «طعم»، «تشمین» عله سینه، اشاره در. شونک ایچون ده آلتی نرسه دن دورتسی ما کولات. آشالا طورغان بولوب، ایکیسی معامله اشنده استعمالینه هر وقت محتاج بولدیغمز آخه-نمن دندر. یعنی رسول الله ننگ ذکر ایتمگی شول آلتی شیء، ایکی اصلغه قایتوب قالادر: بری «طعم»، ایکنجیسی «تشمین». طعم عله سی طرد ایتمگندن، آشالا طورغان هر نرسه ده، ثابتدر. تشمین عله سی، عله قاصره بولدیغندن، خصوصا رسول الله ننگ ذکر ایتمگی آلتون، کموش رؤس ائمان بولغان غه باشقه نرسه لر که تعدیبه ایتمامشدر» دیمشدر. شافعیلرنک شول سوزلری؛ دین اشلرنده تحکمدر. «طعم» عله سی طابلمان ما کولاتده عله ننگ اطردی درست بولغاندن صولک تشمین عله سی طابلمان نکلر ده نیچون عله ننگ اطردی درست بولماسن؟ بلکه ما کولاتدن بولغان، حدیثده گی، دورت نرسه نی طعم بله تعلیل ایتموب آنر غه باشقه نرسلرنی ده قیاس ایتمونی درست کورگه چ، آلتون بله کموشنی ده معدنک بله می وزن بله می تعلیل ایتمه گده، هر بر معدنیات که، یا که هر بر موزوناتقه تعدیبه ایتمدر که تیوش اییدی. ابو حنیفه حضرتلرنک وزن بله تعلیل کبک. اگر آلتون بله کموشنی تشمین گه باشقه نرسه بله تعلیل درست توگل دیسه لرده تشمین عله سن طرد ایتمدر که تیوش اییدی. چونکه، شافعیلرنک اوز اقرارلری بله ده صانار غه یاری طورغان هر نرسه مقابلنه کیلگن نرسه نمندر. بو نرسه ننگ نمن بولووی علماء اسلام ننگ اتفاقیه ثابت بر نرسه در. بناء علیه تشمین ننگ آلتون، کموشکه اقتضارن دعوا اورنسر بر دعوا در، تحکمدر. بلکه بر حدیثده ثابت نرسلرنک بعضینه قیاس ایتمونی درست کوروب، بعضینه درست کورمه و؛ قیاسنگ بطلانینه غایت قوتلی دلیلدر. قیاسچیلرنک ده دین اسمندن لکن اوزلری تله گه نچره ک بوروچیلر بولووینه حجتدر. واقعا، یوغاروده سویله دگمز مالک ننگ تعلیلندن یا که امام اعظم حضرتلرنک کیل، وزن بله تعلیلی ایتمودن شافعیلرنک تعلیللری آرتق توگلددر. لکن کیمده توگل. بوزوقلده همه سی بر تیگدر.

(۸ نجی طائفه حقنده بولغان سوزلر کیله چکده سویله نور).
مدرسه حسینیه ده دین معلمی ذاکر آبوخانوف.

عبرتلی سوزلر.

بایلق، آدم اوغلینه عقل بیرماز، لکن بای آدم هر کم که بر توری عقل اوگره تور.
ایسکی بر حقارتنی عفو ایتمک، یا کئی حقارت که یول آچق دیمکدر.

اومارطاچیلر دقتینه

بزنک اومارطا قورتی آصراوچیلر مز، هر وقت بالنگ آزلغندن، قورتلر آچقه اولووندن زارلانار. ثلله قورتلر ایچونده آچلق یلر بولامی؟ یوق، یاخشی قورتچیلر (علمن بلنگان کشیلر) ایچون آچلق یل دیگان نرسه بئوله ی بوش سوز. بو اش. بارلق ایسکی ازمزدن چقماو، یالغاش اومارطالرنی تاشلاماومزدن غنه. چونکه یالغاش اومارطانی قاراووی بک جیتون، اومارطا ایچنده نی بارنده بلوب بولمی. و حالنکه آلارنی هر وقت بلوب طوررغه تیوش، آناسی نچک؟ قارت یه ضعیف توگلمی، (قارت یه ضعیف بولسه اوزینگ صالحان کوکایندن بلورگه بولا، اول تیگز ایتدروب صالحان، سیره ک بولور. آنانک عمری ۵ یل بولسه ده ۳ یلندن آرتق آصراو فائددلی توگل، قالغان ایکی بلنده کوکایی سیره گه یه باشلی). یه بئوله ی آناسز قالماغانی؟ آزیغی نیچوک؟ آج یامیلر می؟ اومارطا گده آورو دیگان نرسه سیزلمی می؟. شولارنک همه سینی بلوب یاردمده بولورغه کیره ک.

بولارنی یالغاش اومارطاده یرینه یتکروب بولمی. بزده ایسه قشلقدن چغارلرده نیچک کیره ک شولای ایتوب اوطورتلرده قویارل. بارلق قوری بالاوزنغه آلو بولماسه هر قایوسن دقتهب تیکشورلر یوق. قارارغه بیگره ک تیوشلی وقت قشلقدن چغارغاچ ده در. آناسی قارت، ضعیف ایکان، یه، بئوله ی یوق بولسه، تیزره ک زاپاس آنالر قویارغه تیوش. آندی زاپاس آنالرده یوق ایکان اول وقت آنالی بولغان کوچسز اومارطا برله بر قیلورغه (قوشارغه) کیره ک. ایکی اومارطا قورتینی برگه قوشقاند اومارطاسی یاخشی راغینه قوشولا، قوشقاندده شول کوینچه گنه قوشلمی، بلکه قوشاچق قورتقه بر آز شربت بورکلور، چونکه بر اومارطا قورتی آج کوینچه ایکنچی اومارطا قورتینی اوز اوایلرینه کرتیلر، تالیلر، شربت بورکسه هیچ ضرر تیدرماسلر. آزلقری بولماسه بر یولی یتارلک مقدار آرق قویارغه کیره ک، آچقه اولوب قالماسونلر، (باز باشی بولسه بر یولی اون قداق چاماسی). آرق بالندنده شیکردن ده قویولا. بالندن بولغانده اوز اومارطاسینک بالی قویولا، صاقلانوب کیلنگان بالی بولسه. صاتلوب آلتغان بال بولسه اول ثلله نیندی آورو (غنیلیتص گنیلپتص) قورتنگ بولووی ده احتمال. اول وقت بئون قورتلرنی ده بئروی بیک یاقین اش. شونک ایچون شیکر برله طویدرو آرتق، اقتصاد جهتمندنه ارزان.

آرق اوچ تورلی بولا: ۱) قوی آرق. بونسی آزلقری بیکانلکدن قویولا. یعنی ایکی الوش شیکرگه بر الوش صو ایله قایتالوب یاصالده قویغانده یاکی صاوغان سوتنگ جیلغندن آرتق بولماسقه تیوشلی. ۲) اورطاجه آرق. یعنی بر الوش شیکرگه بر الوش صو ایله یاصالا. ۳) صیوق آرق. یعنی بر الوش شیکرگه ایکی الوش صو قوشوب، صویوغراق بولغانده ده یاری. بونسی قورتلرنی طویدرو ایچون بولمینیچه بارلق آلداب بالارنی کوبه یتدرو ایچونگنه، آزلقری بولا طوروب بال وقتنه قدر قویلا. بال وقتی یتکاج توقاتلونه. بوگا روسچه (Спекулятивная подкормка) آنالا. قورتلرنک ایچلرن تازارتور ایچون یازغی آرقنگ بر قداق چاماسینه ۵ غران مقداری سالیسیلواویا کیسلوتا (Салициловая кислота) قوشولا. ۱۰-۱۲ قداق آرققه بر مثقال چاماسی بولا.

ایندی بولارنک همه سنی ده یرینه یتکروب اشلیم دیسه ک اول وقت مطلقا رامکالی اومارطا کیره ک، رامکالی اومارطالرنک ده تورلری، بیک فائده لیلری بولغان کبک عملگه یاراماغلری ده بولا. «دیزبرزون» «بیرلیشا»، «لانغوستورود»، «دادانا بلاتتا» دیگانلری مشهورلرندن سانالا. بو دورت اومارطا آراسنده ده اینک مقبولیت که چقغانی، بئون دنیاغه تارالغانی «دادانا بلاتتا» در.

بو اومارطا هر قایسی زیستوا اسقلادرنده تابولا. حقی ده آرتق قیمت توگل، ۵ صوم ۲۰ تین چاماسنده. صورارغه تیوش «Дадана Блатта» دیب، اوزینه موافق آرق قویا تورغان صاوتی (Кормушка سی) ده بار، حقی ۴۵ تین چاماسنده. یالغاش اومارطادن رامکالی اومارطائه کوجرو حقتنه کیله. چک ده وقتم ایله یازارمن. سابق معلم عبدالرحیم ایماشی. اوصا اویازی قاین اولی.

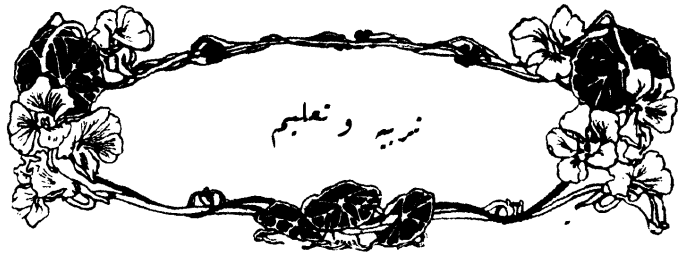
قطعه

«جان صقار» دیرسگ بر آدم توغری بر سوز سویله سه.
بر مداهن مگ یالان سویلرده صقماز جانگی.

ای فضیلت! سن بر قوری سوز ایمشگ!

حیاته جهد ایده لم، موته لایق اولمق ایچون!

محسود افاضل اولدی فضلگ
شاهد آرانورسه ایشته اعدا.

مکتبلر مز، نى کوتهلر؟

II

مکتبلر مزده اصلاح قیلنورغه تیوشلی بولغان نرسه لرنگ برسی «علم حال» درس لیدر.

قایدغه قاراساقده معلملر مز «علم حال» کتابلرنگ اصول تعلیم و تربیه گه موافق بولماولرندن و شول سببلی علم حال درس لرنگ یولغه قویولماوندن زارلانلر. بو کونده میدانده صاناب بترگوسز علم حال کتابلر مز بولسه ده معلملر مز اوقوتورغه کتاب طابمیلر. زیرا اول کتابلر مزنگ برسی ده اصول تعلیم و تربیه گه تطبیق قیانبوب یازلمیچه بلکه اصول تعلیم و تربیه نگ پوصله سی یولغان زمانلر ده یازغان عربی کتابلرنگ قوییه و ترجمه لرندن گنه عبارتدر.

درس کتابلری اصول تعلیم و تربیه نگ ایک نازک قاعده لرینه قدر رعایه قیلنوب یازلورغه تیوش بولسه لرده بزنگ علم حال کتابلر مز اصول تعلیم و تربیه نگ «یکلندن آورغه کوچه بارو، بالانگ باشینه صیاسدی مسئله لر دن یراق طورو، بالانگ اخلاقینه ضرر کیترو احتمالی بولغان مسئله لر دن صاقلانو» کبی ایک عادی و عمومی بولغان قاعده لرینه ده رعایه قیلنوب یازلماغانلر. مثلا: بزنگ کتابلر مز: بالالر توگل الوغلر ده آکلومی طورغان «تقدیر» مسئله لری، صفات الله کیفیتلری، افعال مکلفین تقسیملری برله، بالالر آلدنده سویله وی اویات بولغان مسئله لر برله هم ده بالانی بار کبی اعتقادندن ده یازدرا طورغان شبهه لی سؤاللر، مذهب تقسیملری، اشراف ساعت بیانلری کبیلر ایله طولمشدر. قایسی کتابلر مز عقیده لر، عبادت روشلری بیان قیله سی اورنده تعریفلر، تقسیملر برله طولغانلقدن علم حال کتابی بولمیچه ئله نیندی بر مصطلحات کتابی بولوب چقغانلر. قایسی برلری فروعات برله طولوب، بالارغه صاف اعتقاد، گوزهل اخلاق بیره سی اورنده: مستحبلر، نفلار، مباحلر، مکروهلر صاناب ئله نیندی بر دینی استاتستیکه دن عبارت بولوب قالغانلر.

کتابلر نی صنفلرغه بولوده ده بیک کوب اعتبارسزلق قیلغان. مثلا: ایماننی اجمالی، تفصیلی غه بولو، قیامت احوالن بیان، غازانگ

فرض، واجبلر ن آیرو، عربی دعالم و کله لر حفظ قیلدرو کبی یولغانی صنفلرغه ده بیک صاقلق برله ننگنه کورتورگه ممکن بولغان نرسه لر، توبه ننگی صنف کتابلر ندوق یازلغانلر. کتابلر مزده تیوشسز نرسه لر کوب یازلسه ده بالالر ایچون ایک کیره کلی بولغان مسئله لرگه برده اورن بیرلر گان. مثلا: بالاغه، الله تعالی نگ بنده لرینه بولغان انعام واحسانلر ن، فضل و رحمتلر ن کورسه تو، بالانگ شول انعاملر احسانلر سایه سنده گنه مسعود بولاجاغن توشوندروب بالانگ کولکینه الله تعالی گه محبت اورنلاشدرو، الله تعالی گه هر وقت شکرانه قیلورلق حس اویغاتو، رسول الله نی ده بزنگ هر وقت مسعود بولوومزغه سبب بولغان معنوی آتامز ایتوب طانوتو هم بالانگ کولکنده رسول الله غه محبت اورنلاشدرو، بالانگ کولکینه آنا آناغه هم باشقه لرغه محبت، حیوانلرغه مرحمت اورنلاشدرو، الله تعالی نگ بنده لرینه احسان قیلوب ده آنک برابرینه منت ایتدیگی «طبیعت» گه طوغری کوز برله قاراب آلا رنی مقدس صاناو، بالانگ کولکینه غیرت، ثبات، صبر، منات کبی دیناده یاشار ایچون ایک کیره کلی بولغان خاصیتلر نی اورنلاشدرو کبی بالانگ سعادتینه سبب بولاجق مسئله لر حقنده کتابلر مزده بر درس یوق دیره گه ممکن.

علم حال کتابلر نده تعلیمات دینی گه ده مخصوص بولغان قاعده لرگه رعایه قیلو تیوش ایدی. چونکه علم حال درس لری تعلیمات دینی قاعده لرینه موافق بولسه لرغه امید ایتلگان فائده نی بیره چکلر. یوقسه بالانگ باشینه شبهه لر، خرافاتلر طوتروب بالانی دیانتسز و اخلاقسز ایتودن باشقه بر نتیجه ده بیرمیلر.

تعلیمات دینی: باشلاب اوچ قاعده اوزرینه اجرا ایتوله. برسی: الله تعالی نگ احسان ایتدیگی «طبیعت» و آنک قانونلری برله طانشدروب بنده نگ سعادتلی شول قانونلرغه مربوط ایدوکن توشندرو برله بنده نی شول قانونلرغه، ایکنچی توری ایتکانده الله نگ تقدیرینه انقیاد قیلدرو، شول طبیعتنگ خالق و مدیری بولغان الله تعالی نگ عظمتی قارشوسنده سجده قیلدرو یولیدر. ایکنچیسى: شول طبیعت قانونلرینه توشونورگه و آگار انقیاد قیلورغه اجتهادلر ن صرف قیلغان بنده لر نی اخروی نعمتلر برله تبشیر و تخریض طریق. اوچنچیسى: ایکنچی قسمنگ عکسی بولغان تذبذب طریق در. تعلیمات دینی ده بو قاعده لرنگ برنجیسى برنجی درجه ده بولوب، ایکنچی و اوچنچیسى، ایکنچی درجه ده طورالر. مکتب بالالری ایچون مطلقا برنجی قسم اساس طوتولورغه تیوش. یوقسه قانونلرغه قارشووی یاخود قارشماوی معلوم بولماغان معصوم بر بالاغه، حور قزلری، یمش باقهلری برله بشارت بیرو، قبر عذابلری، تموغ اوطاری برله قورقوب قوطن آلو، اصول

تعلیم و تربیه که گنه خلاف توکل، بلکه کولنج بر اش بولسه کیره ک.

تربیه اخلاقیه

مکتب معلمینک ایک مهم وظیفه لرندن بری شاگردلرگه تربیه اخلاقیه بیرودر. بو، عادتده اوزی بر درس توکل. بوگا پراغراملرده غی کبی «معلومات اخلاقیه» دینه بیجی تربیه اخلاقیه دیورگه تیوشدر؛ چونکه بوندن مقصود شاگردلرگه اخلاق حقنده بعض معلومات بیرو توکل، بلکه حسن اخلاق دیگان حسیات عالیله نی بالارغه بیرو، وجدان مله سن آرتدرو، یاخشیقلر نی بالارنگ روحلرینه سالو، قلبلرینه تلقین ایوب اوزلشدرو، دماغلرینه سکدرو، الحاصل عالی وجدان بیرمکدر.

ایندی اوشبورنی بالاغه بیرو طوغروسنده معلم، حرکت ایتهرگه کیره ک. معلم یا که مربی نگ اول اعتبارغه آلاچق نه رسه سی بالانگ عقلی، قلبی، روحی الحاصل بر نیچه اسملر بله ن آتالغان معنوی ایگونلکی در. بو ایگونلککه ایگونلگان اورلقلر قایدن کیله؛ بونده نیچه سی. اوسه؛ نیچه سی تامر جهیه؛ منه مهم بو معنوی ایگونلککه اوراق ساجونی، اوسدرونی، حاضرله ونی بلورگه تیوشدر.

بزده مسئله نی اوشبو نقطه دن تیکشدرگه. صفت تربیه نگ اساسلرن نزلهرگه و مربیلر ایچون، ممکن قدر معین اصولار تابارغه تلیمز. بالا تمام محیطنه، نه یله نه سینه تابعدر. قاتناشقان کشیلری نی سویله سه، نی اشله سه، نیندی خاق بله ن خلقلانسه بالاده اختیارسز شول اشلرنی اشلهرگه وشول سوزلرنی سویله رگه ایله شور. عائله، اورام، بالانگ اخلاقی تربیه سینه بیک نق تاثیر ایتدر. معلم بو تاثیراتی یا اکمال ایتهرگه، طوتورورغه یا که بتونلای بالانگ کوکلندن بتررگه، چغاررغه آنک برینه ده ایکنجیسن القا قیلورغه مجبور بولور.

معلم - عائله، اورام الحاصل محیطنگ تاثیراتن اکمال ایتهرگه مجبور بولغانده وظیفه سی صوگ درجه ده بیکل بولوب قالور؛ فقط محیط تربیه سی بوزوق بولوب بوزوقلرغه تمام عادتلنگان بولسه مهم بو وقتده حقیقتاً مشکل بر حالده قالور.

بزنگ محیطده غی کشیلر مز تربیه صنعتن بلامادکلرندن بالار-ینه اساسلی صورتده تربیه بیره آمادقلری شبهه سزدر. شونلقدن معلم، غایت آور حالگه توشدر؛ آنک اوستینه ده بزنگ مکتبلرده گی اوقو مدتلری بیک آز، عموماً قاراغانده مکتبلرده اوقو اوکتابر اورتالرنده یا که باشلارنده باشلانوب مارت آخریته قدریگنه دوام

ایته؛ بالار کوبره ک و قتلرن محیط اچنده اوزدرغانه کوره مکتب تربیه سینگ اخلاقلرینه تاثیر بیک آز بولوب قالا. لکن معلم، امیدسز حالگه توشدرگه، غیرتن کیمتورگه تیوش توکل. بلکه اوز تربیه سینه تابشرلغان بالارنگ حاضرگی حاللرن هر وقت کوز آلدنده طوتارغه، آکا کوره لازم بولغان تربیه سنی بیررگه کیره ک بولا.

ابتدائی مکتبلر هر یرده بر یا ایکی معلمگه طابشرلغان بولوب تورلی درسنی اوقتورغه شولوق معلملر اوستلرینه آلمان بولور. یوغاری مکتبلر کبی هر فن ایچون آیرم معلملر ابتدائی مکتبلرده طوتلمیدر. شولوق معلم؛ الفبانی، قرائتی، حساب، جغرافیه، تاریخنی اوقوتور، یازو، رسم کورساتور، اخلاقی تربیه ده بیرر. بونگ ایچونده ابتدائی مکتب معلمی اخلاقی تربیه نی بر درس کبی اوقوتو بله ننگنه کفایه لنورگه یارمی؛ بلکه هر درسده شاگردلرگه اخلاقی حساسر صالحق واسطه لر نی اویلا رغه و بو مقصدقه خدمت ایتهرک فرصتی قاجر مزغه تیوش. درس طشنده، تنفس، تنزه و قتلر نده ده معلمنگ ایک بیوک قایغوسی مربیلک وظیفه سن اوتو بولواچق. مثلاً: الفبا درسنده ایکنمز معلم تاقناغه زور ایوب قصه غنه، بیکل گنه اخلاقی عباردلر یازار، شاگردلرنگ هر برینه اوقوتور. منه بو عباردلر بالارنگ ذهنلرنده بیک زور اورن طوتار، الفبا درسنده هیچ ضرر کیتورمیجی اخلاقی بر فائده سالورغه موفق بولور. یازو درسنده ده مثلاً مشق بله ن: اخلاقی جمله لر، ضرب مثلر یازور، بالارغه آکلاتلور هم یازغانلرن آکلاب یازارغه، زور یاردم ایکنان بولور. معلم، اخلاقی فائده لر نی تأمین ایچون یالکزر قرائت، حسن خط درسلرننگنه توکل بلکه حساب درسندنه استفاده ایتهرک نرسه لر تابار. اخلاقی بر حساب مسئله سی ترتیب ایتسه ک: بر بالا آتاسی بله اورامغه چغار، ضعیف هم ده فقیر بر قارتقه اوچراب آکا بیش تین صدقه بیرر، صوگره یتیم بالار تربیه سینه دیب اصلغان بر صوندقغه اون تین طاشلار. صوگره بر کیتسه ک کردیلر، بالانگ کیومی ایسیک ایدی آکا بیش صومغه کیوم آدیله؛ قز قرنداشینگ باتینکاسی ایسکرگان ایدی آگده اوچ صومغه باتینکالر آدیله. مجموعسی کوبمی آچه طوتدیله؟

منه بو، حساب درسینه هیچ ضرر کیتورمی طورغان بر حساب مسئله سیدر. لکن بالانگ نظرندن حقیقی تصدق، محبت ملیه کبی تربیه اخلاقیه درسی ده بیرلدی.

معلم. بو کبی اخلاقی مثال، حکایه، و مسئله لر نی خصوصی بر دفترگه قید ایوب بارسه بر نیچه سنه ده تجربه و ممارسه سی آرتوب کیله چکده حاضر بولغان ماتریبالر آرقاشنده غایت درجه ده

یگنلک سیزه چکدر. تنفس زمانلرنده ده معلم حقیقی مریلک ایته چکدر؛ بو زمانلرده، معلم بتون شاگردنگ آتاسی کیدر. بالار، طبیعتلرنی، عائله آراسنده آلمش اولدقلری تربیه و اخلاقلرنی بیگره کده اوشبو تنفس ساعتلرنده میدانغه قویارلر. عارسزاسک نزا کتسزلیک، یالغانچاق، مرحمتسزلیک هم باشقه اخلاقسزلیقلر بالالرننگ اویون اویناغان وقتلرنده، برسی بله برسی معاشرت ایتمکده، الحاصل اوزلرن تمام حر حس قیلغان وقتلرنده مشاهده قیلنور. معلم؛ بو ناچارلقلرنی اوشبو وقتده اوستنده یالقلرغه، توزه تورکه طرشور. اگر معلمنگ کوزی. بر دقیقه شاگردنی تیکشوردن آیرماسه نیندایکنه وقتده بولسه ده بر ناچارلقی توزه تورکه طرشسه عاقبت تربیه اخلاقیه نی تأمین ایتهر.

اوشبو مناسبت ایله مرینک طوتقان یولی حقنده بر ایکی ملا حظه یازوب اوزایق:

بالاده بر قصور کورلگان وقتده مربی. اول قصورنی بالانک اوزینه کورسه تورکه کیره؛ لکن بالاغه بو قصورنی استه مینچی اشلگان فکرین صالورغه تیوش بولا. مثلاً «سین یالغان سویله رگه تله مدک، یالغشقنه سویله دگ، یوقسه سین بیت طوغریلقنی یازاتاسک، سین یالغان سویله می ایدک طوغری ایدک» کبی سوزلر بله بالانی اویالتیمیچی، ناموسین قرمانیچی یولغه کرتورکه تیوش. اگر بونک کیروسنچه «آی یالغانچی، سین ناچار بالا، هیچ بر وقتده آدم بولماسک، هر وقت یالغانچی بولوب عمرک اوتهر» قیلندن سوزلر سویانسه بالاده اساساً ناچار اولدیغنه. قولندن یاخشیاق ده کیلمایه چکنه قناعت ایسه یاخشی بولورغه طرشماز، امیدسزلنور. ایکنچی وقتده شولوق ناچارلقنی برده قورقمی، اویالمی اشلهرگه باطرحیاق ایتهر. صنعت تربیه نیک ایکن زور سری ده بالاغه یاخشیاق حسینی صالا بلودر. بر کره یولغه صالندیمی، یعنی یاخشی بولورغه تله وحسی بالاغه صالسه، اول بالانک تربیه سی تأمین ایتمدی دیکدر. بوندن صوگ نرسهلر یاخشی، نرسهلر یامان ایکنان تاتتورغه غنه کیرهک بولادر. بو ایسه عادتده برگه ایگون چه چودن اول ییرنی زراعتکه صالح بر حالگه قویوغه اوخشیدر.

منه بالانک روحی اوشبونک کبی بر اصول بله حاضرلنور، آندن صوگ صنعت اصول بله کوب ایتوب اخلاق اورلقلری ایگیلور هم یتشدرلور.

تدریس اخلاق اصولری:

ابتدائی مکتبلرده اخلاق درسلی بسیط حکایه لر، حکایه صوگنده بسیط مکالمه لر ییرلور.

حکایه لر مطلق شاگردلرنک ذهنی یتهرلک آچق بولور. حکایه گه بر نوع حقیقت وجدیت توسی بیررگه تیوش؛ بالا حکایه نی

طکلاغانده حقیقتا شوندی واقعه بولغان ایکنان دیب اوشانسون. مثلاً اطاعتسزلیک یوزندن اوزی کبی کچکنه بر بالانک باشینه بر فلاکت کیدمکینه قناعت ایتهر. بالفرض بالاغه علوجنابلق، مرحمت کبی عالی حسلرنی تلقین ایتهرگه تله گانده، بالانک ذهن و فکری چولغارلق بر حکایه صایلانورده قسقه صورتده سویلنور؛ سویلگانده درد هیجان کورستورگه تیوش؛ بو هیجان بالالرنک ذهنلرینه، صاف، پاک بولغان دماغلرینه قوتلی رهوشده باتار. معلم حکایه نی بترگچ هم ده بالالرنک باشلرینه تیوشلی قدر حسنی صالحاچ بالار بله مکالمه گه باشلار، آلارنی مکالمه گه اوبره تور. معلم بله شاگرد آراسنده غی مکالمه سؤل و جوابلی بولورغه تیوش؛ فقط سؤل و جوابلر شول قدر اوستالق بله یورتلسونک، شاگرد شول سؤللردن تیزلیک بله جوانی تابسون.

معلم صوراعانده جوانی ده اوزی تلقین ایتهر. شاگرد بیکنک جواب بیرر هم درست جوانبندن اوزی ده ممنون بولور. بیررگان جوان اونیوتماز، خاطرنده طوتار. بونک آرقاسنده بیررگه تیوشلی بولغان حس تاغنده تیره ن بر صورتده نقشله نور.

مثلاً: یالغان سویله ب قیونلقغه توشکان بر بالانک حکایه-ن سویله گانندن صوگ، معلم سؤللرگه باشلار؛ اول بالا یاخشیمی، ناچارمی اشله دی؟ طرزنده صورامیچه، بلدکه اول بالا ناچار حرکت ایتمدی توگلمی؟ دیب صورارغه تیوش. صوراعانده معلم طاوشینه قناعتلندرلک بر قیافت، جدی بر متانت ییرر. معلم ده کورلگان بو جدیت، متانت بالاغه تأثیر ایتهر. حکایه ننگ نتیجه سی ده اثرلی بولسه بالا شول تأثیر آستنده قالب تربیه ونصیحت آلور. صوکره بالانک اچن پوشدرمازلق صورتده طوغری سویله رگه تیوشلگی حقنده اساسلی بر فکر ییروب تمام ایتهر. معلم، بتون حکایه ننگ نتیجه سن قسقه غنه بر جمله گه جیوب قارا تاقتاغه یازارده بالارغه بیکه تور. حکایه بالاغه درد، هیجان بیرماسه آ کلاتورغه تله گان حکایه بالانک ذهننه صیماز درجه ده چوالچق بولسه، حاصلی بالانک روحنه بر تأثیر ییررلک بولماسه درس لر بوشقه کیتهر. ابتدائینک صوگنی صنفلرنده ده تربیه اخلاقیه درسلی یوغاریده سویله نگان روشده بار؛ فقط حکایه لر اوزونراق، مفصلراق بولورغه تیوشلی هم ده بو صنفلر ده محض حکایه بله ننگنه ده کفایه لئوب فالورغه یارامی.

رشدی برنجی و ایکنچی صنفلرده ایسه تربیه اخلاقیه درسلی، بسیطلقدن، بالالغندن بتولنه ی چغار؛ تاریخی مشهور واقعه لر، آلارنک نتیجه لری آ کلاتلور. کچکنه لر ایچون تاریخی مثالرنک تأثیری کورلمیدر. آلار اوزلری کبی بالالرنک باشندن اوتکان واقعه لردن هم حیوانلر آراسنده غی ماجرالردن بیگره کده

بزده باشقەرلرغه ناچارلق اشلهمهسه كیرهك بولا .
م: ایندی مین، سزدن باشقه بر نرسه صوریم: تل نرسه كه
كیرهك؟

ش: بلگان و اویلاغانلر مین سویلهرگه كیرهك .
م: بز، تلمزنی حقیقتی سویلهر ایچون استعمال ایتمه نیچه
کیروسی سویلهرگه یورنسهك یك ناچار حرکت ایتمک بولورمز؛
چونکه سویله شو قوه سنه مالک بولو زور بر نعمتدر. حیوانلر بو
نعمتدن محروملردر. تلسزلر، نی قدر بختسز. ایندی انسان،
اوشبو نعمتی اورینه صرف قیلمی، حقیقتی اوزگارتسه، تلن
یالغانه قورال ایتسه، بوندی آدم بو نعمتکه مستحق توگلدر.
ایندی یالغان سویلهونك نی قدر مکروه و نی قدر ناچار بر خلق
ایکانن آکلادکزر توگلمی؟ یالغانک نی ایچون ناچار ایکانن بر
تایقر میگا سویله کز.

شاگرد، معلمنگ یاردمی بلن اوشبو نتیجه نی جفارد:
یالغانچینگ قدر و اعتباری بولماز، سوزینه اشاغلزلر، یالغانی میدانغه
چفار دیب هر وقت قورقور؛ یالغان سویلهوی بلن باشقەرلرغه
ضرر ایتهر، باشقەرلرغه ضرر یك ناچار خلقلردن .
ایندی بوندی نتیجه نی چفارغاج معلم شاگردلرگه دفترلرینه
یازوب قویارغه قوشار، دفترلرن توزه تور
اوشبو روشده بالا اطرافلی اویلاارغه، فیکرن سویلهب
آکلاتورغه، یازوب بیانغه اویره نور.

تریه اخلاقیه درسلرنده معلم درسدن اول پلان حاضرلرگه
تیوش. معلم اوشبو درسده جدیت کورسه تور. قیلاننده ضعف،
تردد کورساتورگه اصلا یارامیدر. شاگرد، معلمنگ اخلاصنده
آزغنه بر شک و شبهه کیتورسه درسدن افاده، استفاده کورلماز.
معلم درس پلانی ایچون کسه دفتری استعمال ایتسه بیگرهك یاخشی.
درسدن اول مکالمه نی نیچوک یورتورگه، نتیجه نی نیچوک چفار تورغه
همه سن اویلاب دفترگه قید ایتهرگه تیوشدر.
قدوس نه گرجی .

قطعه

شبهه سز هر درد ایچون وار بر علاج
هر دوایه کلاماز اما هر مزاج .

شجر درحد ذاته فقط دهشت ویرر تابوت
حجر درحد ذاته فقط زینت ویرر یاقوت .

لذت آلورلر. رشدی شاگردلری ایسه صیقلدن چغوب زور آدم
بولو هوسنده بولورلر. اوشبو سبیدن زورلرغه مخصوص بولغان
مثاللر ذهنلرینه یاخشی تاثیر ایتهر. قرأت و حکایه لردن صوگ بولارغه ده
سؤاللر بیرلور؛ فقط بو سؤاللر ابتدایلرده کی کبی تلقینی بولورغه
یارامی، بلکه شاگردلرنی آسندن قیونغه تابا اویلاتورغه مجبور
ایتمک بر صورتده یورتورگه تیوشدر.

بو اورنغه مناسب بر مثال کیتریک، مثلا: یالغانچیلق حقنده
بر درس بیرگانده:

معلم: قای وقتده بر آدمنی یالغانچی دیلر؟

ش: طوغری سویلهمهسه یالغانچی دیلر.

م: مینم ساعت درست توگل، نه مین آنی درست دیب
بله، میندن برده ساعت نیچه ده؟ دیب صورادی، مینده اوزم
درست دیب بلگان ساعتنی آلوب نیچه ده ایکانن سویله دم؛
حالبوکه مینم ساعت درست توگل ایدی؛ ایندی مین اول کشیگه
یالغان سویله گان بولامی؟

ش: یوق. سز یالغانلامادکز؛ چونکه ساعتکز بوزوق،
آنک درست توگل ایکانن سز بله مدکز.

م: دیمک که سویله نگان سوز یالغان بولمق ایچون طوغری
بولماوغنه یتیمی، بلکه بله طوروب طوغری سویلهمه ایکان .

م: یالغان سویلهو یاخشی اشمی؟

ش: یوق. ناچار اش.

م: نیچون ناچار اش؟

ش: یالغانچیه بره وده اشانماز حتی طوغری سوزنده یالغان
دیورلر.

م: اگر مین یالغانمک هیچ بر میدانغه چقماز سزلفنی
بله شول وقت یالغان سویلهرگه یارارمی؟

ش: یوق یاراماز.

م: آلا ی بولغاچ یالغان سویلهمه سزلك یالکز «یالغانچی»
دیب تانوماسونلر ایچون توگل، بلکه «یالغانچی» دیب تانوماسدی

اورنده ده یالغان سویلهرگه یارامی ایکان. دیمک که یالغان سویلهو
باشقه سبیلر ایچون یاراماز فعللردن ایکان. شول سبیلر نی تیکشروب

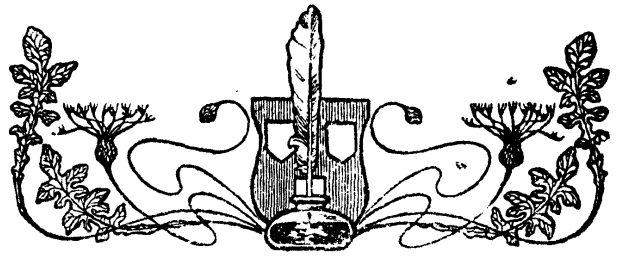
قاریق: بره و باشقەرلرغه یالغان سویلهسه اول کشیگه ناچارلق اشلهدی
توگلمی؟ مثلا: بر یولچی، سزدن یولن صورادی؛ سز بله طوروب

آکلایکنچی یول کورساتدکز، اول سزنی تانوماسده باشقەرلرغه
سزنی یالغانچی دیب آکلاتا آلماسده اول آدمگه ناچارلق ایتدکز؛

باشقه بره و اوزکرنی شولای آلداسه یاراتور ایدکرمی؟

ش: یوق، یاراتماز ایدک.

م: اوزمزگه ایکنچیلر طرفندن ناچارلق قیلونی یاراتماغاچ

مطبوع اثرلر

(بو بابه اداره‌گه یا که محررنک اوز اسمینه کیلگان اثرلرگنه یازلادر).

قازانه خانلغی . هادی افندی آطلاسوف اثری . حتی ۱ صوم ۴۰ تین . ۳۴۴ بیت . قازانده «امید» مطبعه‌سنده گوزل‌کاغد و یاخشی حرف برله نفیس روشده باصلغان . مندرجه‌سینی تفتیش قیلورغه حاضرگه یتشه آلمادق . معتبر اثرلردن استفاده قیلوب یازلغانلغی وشول اثرلرنک اسملری کتابنک باش طرفده آیروم جدول برله کورساتلمشدر . تاریخ علمنده ییک یاخشی اورن آلورینی امید ایوب کوتوب طوراً طورغان کشیلر مز هادی افندی برله احمد زکی ولیدی در . الله تعالی یاردم بیرسونده بزنگ امیدلر مزنگ اوست یاغینه چیقسونلر ایدی . لکن بزده ییک زور بر کیچیلک بارلغی سیزله باشلادی . بو ایسه تاریخ فننده باصلوب چیقغان یاگا اثرلرنک انتقاد ایتولمالوریدر . تاریخ حقنده تألیف ایتولگان و کتاب بازارینه چیغارلغان یاگا اثرلرنی تیکشروب طوروجیلر و انتقاد قیلوب یازوجیلر آرازده بولو لازم ایدی . درست ، «سیون بیکه» اسملی اثر ، «سیون بیکه» ژورنالنده انتقاد ایتولدی . بز شول انتقادی کامل درجه‌ده لذت برله اوقودق ، هیچ‌ده خاطر مزگه کیلمی طورغان بعض بر نرسه‌لرنی ایشتنک . لکن کتابنک اهمیتینه نسبت ایتولگانده شوندی انتقادلر کوبردک بولورغه ، انتقادلرنک اوزلرینی ده محاکمه قیلوب مطبوعاتمز حکم (حه‌کم) لک وظیفه‌سینی ادا قیلورغه تیوشلی ایدی . «قازان خانلغی» هم‌ده موندن صولک ذکر قیلنه‌چق «تورک تانار تاریخی» اسملی اثرلر انتقاد قیلنورغه ونی قدر بولسه‌ده وقت اوتکاررگه یارارلق اثرلر در . بز بو خدمتینی شوشی فن برله شغللنوجی یکتلردن امید ایتهمز .

بر یا ایکی بختنی اوقو برله قناعت قیلامز . «تورک تانار تاریخی» نی قولغه آلو برله فهرستده : «تورکر آراسنده دین اسلامنک تارالووی» دیگان فصلنی کوروب مطالعه قیلورغه باشلادق . ۱۵نجی یتده اوشبو جمله‌لرنی بر آز غریب کوردک : (۱) بلغار شهرینه اونیش چاقروم قدر یر قالغاج آلماس خان اوزی‌ده حقدی هم بابایلر عادتی بونچه آتندن توشوب حرمتلی قوناقلرغه قاراب سجده ایتدی . (۲) واق خانلرنی جیوب ییک زور ایتوب دین اسلامنی قبول ایتو بایرامی یاصادی . (۳) خان ، بتون معتبر کشیلری برله برگه ایلیچیلر آلدنده ایمان کیتوردی . شوشی واقه‌نگ بردن بر مأخذی ابن فضلان سیاحت نامه‌سی بولسه کیرهک . چونکه مونک حقنده مسعودی و ابن الاثیرلر معلومات بیرمیلر . یاقوت حموی ، ابن فضلان رساله‌سی حقنده : «اول رساله‌نک نسخه‌سی کوب ، خلق آراسنده متداول» دیسه‌ده (۱) باشقه آدملر طرفندن شول نسخه‌لردن سوز کوچرولر بولغانلغی بلنجی . شولای بولسه ، ابن فضلان رساله‌سنده گی بلغارغه کیلو حکایتینک ده بردن بر مأخذی «معجم البلدان» بولادر . حالبوکه «معجم البلدان» ده بولغان جمله‌لر احمد زکی افندی ذکر ایتکان جمله‌لرگه بر آز باشقه راقدر . مثلاً : برنجی جمله «معجم البلدان» ده : «فلما صرنا منه (من بلغار) علی فرسخین تلقانا هو (الملک) بنفسه فلما رأنا نزل فخر ساجدا شکر الله .» ایکنچی جمله ، «معجم البلدان» روایتینه کوره باری پادشاهنک ایلیچیلر شرفینه ضیافت یاصاوندن غنه عبارتدر . اوچونچی جمله ایسه بتولنه‌ی کورلی . آنک اوستینه ایلیچیلر کیلگان که قدرده پادشاه اسمینه خطبه اوقولغانلغی روایت ایتوله‌در . بو ایسه آنک الکندن مسلمان بولغانلغینه دلیلدر . مگرده ابن فضلان خبری یا که باشقه بر راوی حکایتی یاقوت حموی واسطه‌لغندن باشقه یشورگه ممکن . اول وقتده بزنگ شبهه‌لر مز البته اعتبارسز قالورغه تیوشلی . تکرار ایتهمز : شوشی اثرلر اهللری طرفندن انتقاد ایتلوب اوتسونلر ، التفتاسز و کورلمه‌گان نرسه‌لر روشنده قالماسونلر ایدی . تاسمه‌لرنک اوزون و قسقه‌لقلرینی ، نرسه‌لرنک آور و ییکلاکلرینی آیروب بیروچی نرسه‌لر آرشین برله میزان بولسه اثرلرنک قیمتلرینی بیره طورغان نرسه‌ده ، شرطی وقاعده‌سی برله بولغان «انتقاد» لدر .

فقه‌الفرآه . پیتروغراد شهرنده محمد علیم افندی مقصودوف مطبعه‌سنده یاگا باصلورغه باشلانغان بو اثرنک برنجی فورماسی کیلدی . مونده یازلاچق سوزلر مز شول فورماغه قاراب بولاچقدر . ۳۲ یتدن عبارت بولغان بو کاغدننی تمام اوقوب چیقدق و الوغ بر شادقلی خبر ایتوب مطبوعات واسطه‌سی برله علم اهللرینه خبر (۱) معجم البلدان . ج ۱ ص ۱۰۴ .

تورک - تانار تاریخی . رشدی مکتبلر ایچون درسلك ایتابوب یازلغان بو اثرنک محرری احمد زکی ولیدی و ناشری‌ده «صبح» شرکتی در . ۱۳۵ بیت بولوب حتی ۵۰ تین . باصمه‌سی ، «قازان خانلغی» اسملی اثر روشنده مرغوبدر . اداره‌گه کیلگان اثرلرنی مرتب مطالعه قیلوب چیقارغه وقت یتمی . باری ، فهرستی قاراب شوندن

ایدی . هر حاله كتاب آرتق اوزون غه كیتماسون، شوننگ برله برابر آرتق قسقهده بولماسون، تحصیل اوستنده بولغان شاگردلرنك وقتلری و حاللری، ذهن و ادراكلری كونارلك درجهده بولسون ایدی . بزگه كيلگان كاغدهده « فقه القرآن » ناشری حقهده معلومات بوق . حاللری مساعد بولغان آدملر، نشر خدمتی التزام ایتسه لر آدمچیلک كورسه تكان بولورلر . بر كشی تألیف ایتسه ایكنچیلر شونی نشر قیلورغه تیوشلی . تعاون، تناصر و اشتراك اعمال قاعدهسی اوشبونی اقتضا قیلهدر . « تألیف ایتسه لك، نشرده قیل ! » دیو موافق بولماز . « فقه القرآن » نی نشر ایتوچی كشی مادی فائده ایتسه یاخشی اسمی چیت مملكتلرگه كیتو، روسیه مسلمانلرنك حرمتلرینی آرتدروغه سبب بولو، صوگرغه یادكار قالدرو، علم نشر ایتشو كبك معنوی فائدهلردن انشاء الله محروم بولماز . مادی فائده ایتودنده امید بوق توگل . یلر طنچلانغاندن صوگ مذکور اثرنك چیت مملكتلرگه كیتوی مأمول . باصلوب تمام بولوینی الله تعالی دن صوریمز . « فقه القرآن » نك مؤلفی حرمتلو عالمرمزدن موسی افندی جارالله در .

او قوچیلر مزغه عمومی روشده بر سؤال :

اسلام دنیاسی، آوروپا برله فائدهلر سیبیریه نینری

ضررلر كوردی ده، نینری فائدهلر حاصل ایتیری ۹۰۰۰

او قوچیلر مز اوشبو سؤالزنی یاخشی فكر ایتسونلر، ضررلری برله فائدهلر نی ایکی گه آیروب رقلر برله صاناب كورساتسونلر ایدی .

« فائده » دن مراد، رسول الله و صحابه لر وقتنده غی اسلام دینی شول حالنده سلامت بولا طوروب « امت » (مسلمانلر) نك دینده مسعود و بختیار یاشولرینه سبب دیب بلنگان نرسه لر در . موندن باشقلر همه سی « ضرر » غه كررگه تیوشلی . لکن آوروپا-لورغه قاتشمازلردن مقدمگی « فائده » و « ضرر » لر بو اورنده صانالماسون ایدی .

جوابلرنك قسقه و آجیق همده حقیقی و كامل امضالر برله بولورلی مطلوب . اگرده برنی قدر كشیلر برلكده تيكشروب برلكده یازسه لر و برلكده امضا ایتسه لر بیگره ك یاخشی بولور . جوابلر ، اداره گه كرگان تاریخلری برله ترتیب ایتولورلر

و ۱۵ نچی مایده چیقاق « شورا » ده باصلورلر (انشاء الله) .

« شورا » اداره سی .

بیرونی لازم تابدیق . « فقه القرآن » ، قرآن شریف تفسیری بولسه ده « انوار التنزیل » ، « مدارك التنزیل » ، « ارشاد العقل السليم » تفسیرلری روشنده مرتب توگل . بلكه قاضی ابوبكر ابن العربی نك « احكام القرآن » نام اثری و صوگ وقتلرده « قازان » شهرنده باصلغان « التفسیرات الاحمدیه » اسملی كتاب روشنده فقه و احكام حقهده بولغان آیتلر حقهده مفصل معلومات بیروندن عبارت . اوشبو جهتدن بو اوج كتاب بر برینه اوخشیلر . حكیم گه عائد بولماغان آیتلر ، مذکور ایکی تفسیرده بتولنه ی قلوب بارغانلری حالده « فقه القرآن » ده آندی آیتلر همیشه خاطرده طوتولوب بحث آراسنده مندمج بولوب بارلر . آیتلرنك تفسیرلرینی قایروب و كوجلهب بولسه ده « احكام القرآن » مالکی مذهبنه و « التفسیرات الاحمدیه » حنفیه مذهبنه بنا قیلوب بارغانلری حالده « فقه القرآن » ، مجرد حقایقنی اساس طوتوب بارا ، عرب لغتی اقتضا اینكان معنا و استعمالدن آیرلمازغه طرشه در . اوشبو جهتدن « فقه القرآن » ، نگی ایکی اثردن آیرلادر . اسلوبی ، بلاغتی « التفسیرات الاحمدیه » دن كوب اوستون بولوب « احكام القرآن » دن توبان طورمسه كیرهك . فقه القرآن ، بیک موجز و شوننگ برله بیک ییكل و آجیق همده احاطه لی . شول سببلی دینی مدرسهرمزده درس كتابی بولوب قبول ایتلوگه لایقدر . « بسم الله ، فاتحه سورسندن جزء می یا که جزء توگلمی » روشنده بولغان بر مسئله نی : « بسم الله ، قرآندمی توگلمی » قالوبنه صالوبده صوگنی احتمالی حنفیلرنك مقدمگی عالمرینه نسبت بیرگانی ایچون تفتازانی (۱) غه رنجوچیلر و بو اشنی حنفیلر نی کیمستو ایچون اوز كسه سندن چیقاروب سوبله وینه حمل قیوچیلر بار ایدی . « فقه القرآن » ده بو بحث بیک قسقه همده بیک ییكل روشده حل قیلنغان . « فقه القرآن » اوشبو روشنده دوام ایتسه یدی و سیکر بوز بیتلر قدر بولورغه اوخشیدر . لکن موندی اثرده « دلائل الاعجاز » عبارتلرینی كوچروب سوز اوزایتو بیک موافق بولماسه كیرهك . درست ، بز شاگرد بولغان وقتلرمزده موندی اثرلرنك اوزلرینی كورو ممكن بولماغانلقدن شونلردن كوچرلگان سوزلرگه محتاجلق و فقیرلك بار ایدی . لکن حاضرنده دلائل الاعجاز ، اسرار البلاغه ، مفتاح العلوم ، الصناعین حتی الخصائص همده التصریف الملوکی كبك ایسی عالمرنكده بیک كوبرینه معلوم توگل اثرلر باصلدی و همیشه ده باصلوب طورلر . شوننگ ایچون دینی مدرسهرمز نك شاگردلری مذکور اثرلر نی ایدی اوزلری طوغریدن طوغری كوررلر و مطالعه قیلورلر . لازم بولغان وقتلرده كتابنگ اسمی ، جلد و یتي صزق آستنده غی حاشیه ده كورساتلسه كفايت ایتار

مېستای . بو وقتلرده اهل اسلام آراسنده اخلاق بوزولوب بارغانلنی هر کم که معلوم . مونک عاقبتی البته مهلكدر . شوندن قورتولو يولینی ازله مک فرض درجه سنده دیسهك خطا بولماز . «تربیه» و «حسن اخلاق» درسلی حقدنه مطبوعاتده کوب نرسه یازلوب بارسده آنلرنی عمل که قویو باشقه بر نرسه در . عمل که قویارلق کشیلر مز بیک کوب کورنمیلر . شونک ایچون رشدی صنفلر نك یوقا یلر نده اوقوچی قزلرغه تربیه و اداره یتیه علملری ممکن قدر عمللری برله برلکده اوقوتولسلر نیچوک بولور؟ . شوشی روشده درسلر قویلغانده ، درس کتابلری حقدنه مشکلك کورلمازمی؟ .. حاضر که قدر آندی کتابلر ترتیب ایتولمگان بولسه موندن صوگ ترتیب ایتوچیلر بولمازمی؟ . دینی علملر مز برله ضیالی یکتلر مز دن شوشندی بر خدمت طلب قیلورغه ممکنک بولورمی؟ . شوشی طوغر وده فکر کز نیچوک؟ . «شورا» ده درج ایتسه کز ایدی . ملا شهاب الدین شرف الدین اوغلی .

شورا: بو اهمیتلی هم ده بیک وقتلی بر مسئله . الوغ علملردن بری ، وقتلی مطبوعاتده اوزون بر مقاله یازوب اوقوچیلر نك دقت ایتولرینی اوتنگان ایدی . یدی - سیکز بیتلردن عبارت بولغان مقاله نك مضمونینی اوشبو جمله لر که جیارغه ممکن : «کیه چک نسلمز نك آنلری بولاجق و ملتزم اوزلرندن کوب خدمتلر کوروب طوراجق یاشلر مز خصوصاً بایلر مز نك کویسی اخلاقسزلق برله مبتلا بولوب بارلر ، اوزلر نك وظیفه لرینی اونوتالر ، آنلر ملت که مثال بولور ایچون حاضر له نور که تیوشلی ایدی ، آنلر مثال بولالر لکن تأسفدر که یامان مثال بولالر . اخلاق بوزولغنی و فحش برله مبتلا بولو ، ملتتی توبسز چوقرغه و تیره ن یار آستینه ایلته در . آلمزده عبرتلر کوب . رومالونر بزدن کوچلی و بای ، بزدن شاد و اشکلکی خلقلر ایدی ، اخلاق بوزولغنی برله مبتلا بولغانلری صوگنده منقرض بولدیلر . بو کونگی آوروپاده علم و هنر ، عسکر و قورال مکمل بولسه ده مونلرده اخلاق بوزولغنیه تمام چوموب بارلر ، مونلر نك تقدیرلری ده رومالونر تقدیری روشنده بولووی برده یراق احتمال توکل . اما بز مسلمانلر نك هیچ بر یاخشی هنرمز و آرقا تایانورلق علممز بوق ، شولای بولا طوروب فحش

یولینه کرسهك ، فساد اخلاقی عادت ایتوب آلهق بز نك اشمز بیک تیز بتار . بز الحمد لله بیک ایرکن بر شریعت که تابع بولوق ، فحش که چومو طوغروسنده باشقه خلقلر نك عذرلری بولسه ده بز نك عذر مز بوق . شونک ایچون بز شریعت کیرتهسی ایچنده عقیف روشده ، دنی خلقلردن پاك بولوب یاشاسهك ایدی ، تاوغه قاراب تاو بولمیچه اوزمز که موافق روشده دنیا کوتسهك و یورغاغزغه کوره آباق صوزساق و شونک برله دنیانک حرمتلی بر ماتنی بولسهق ایدی .

بز نك بالالرمزغه کیرهك ایرلر و کیرهك قزلر بولسون تربیه درسلی بیرو بیک لازم اشدر . مونی سوبلهب طورو معلومنی اعلام بولغانلقدن اورنسزدر . معلملر ، مدرسلر شوشی درس که اهمیت بیرسلر اول حقدنه یاخشی اثرلر یازوچیلر تابولور . احتمال یازلغانلری ده باردر . لکن حقیقت حاده درس کتابلرینی هر کون تجربه و اش اوستنده طوروچی معلملر - معلملر اوزلری یازسلر یاخشیراق بولور ایدی . بولمه لرده بیکه نوب اوطوروچیلر نك اثرلر نده بیک کوب نقطه لر اونوتولوب قالو ، اهام قیلنو کبک کیمچیلکلر ده بولو ممکن . بو کونده بیک کوب معلملر درس کتابلری حقدنه شکایت ایتولر نك بر سببی بلکه شوشندی کیمچیلکلر بولا طورغاندر . مگرده اش اوستنده طوروچی معلم و معلملر نك موگا یتشه آماو احتماللری بار . اول وقتده آنلر اوز تجربه لرینی قسقه - قسقه غنه ایتوب خاطر دفتلرینه یازوب بارسلر و صوگندن شوگا قاراب پیش - اون معلم و معلمه طرفندن بر پلان توزولوب درس کتابلری یازوچیلرغه بیرسلر پلان بوینچه اشله گان محررلر ، حاجت اوتارلک روشده اثرلر چیقارلر ایدی . هر حاده تربیه و حسن اخلاق ، یورت اداره سی درسلی (تربیلی و اوقوچیلردن محبت قویدر و روشنده بولو شرطی برله) لازم نرسه در . بو کونده موگا بتون مدنی قوملر اهمیت بیرسلر ، بالالرینی و خصوصاً آنا بولاجقلرینی شول یولده تربیه ایتونی لازم کورسلر بز مسلمانلر ایچون بو اش یگرهك ده لازمدر .

هله گاه . خزر دگرنده بولغان «چله گان» اوطراونده «قاراغول» اسملی تورکمان اوبا (قریه) سنده آخوند آتا کیلدی هم ده حاجی سعید افندی و باشقه لر نك اجتهادلری برله سیکز - طوقر مگ صوملرغه توشرلوب بیک مکمل صورتده اشقولا تأسیس ایتولدی . روسچه اوچیتل ، تنکه تورکمانی بولوب مسلمانچه هم بیک یاخشی اوقوتالر . هیچ نرسه بلمی طورغان بالالر حاضر نده اوقورغه یازارغه اوگره نلر . اسملری ذکر ایتولگان افندیلر بر نیچه یوز صوملر خراجت طوتوب قزلر ایچون ده مکتب آچدیلر .

مونده بر معلمه اوقوتادار. یا کا ترتیب برله اوقوغه قزغوب بالالار برله برلکده قارت خاتونلرده کیلوب اوقورغه باشلادیلر. بو قزلیر مکتبی بو اطرافده، بولوت آستیدن چیققان قویاش شیکلی نورلاندروب طورادر ایدی. مگرده حاضرنده بر کوکسز اش قالدی. بر ملا. «استانبول» ده معارف نظارتینگ رخصتی برله عارف اقدی مطبعه سنده باصلغان «شرح تعلم المتعلم» اسملی بر عربجه کتابینگ ۲۰ نجی بیتده «لا تعلموا النساء الحط» دیگان بر حدیثی (۱) عوام خلقینه کورساتوب تفسیر ایتهدر. عوام ایسه: «بز، خاتون قزلمزنی اوقوتوب یولدن چغامز، خراب بولامز ایکن» دیب قورقوشا باشلادیلر. باریسی بولماسده بو حدیث، بیک کوبلرینه اثر ایتو، اوقو اشلمز توقتالو احتمالی بار. شوننگ ایچون بو خصوصه «شورا» اوز فیکرینی یازوب اوتسون، «باری بر، آنی یازودن فائده یوق» دیماسون ایدی. شول حدیث اشانچلیمی؟ اشانچلی بولسه ایندی قزلمزنی اوقوقتی طورامز می؟ بز. بر قارانغو بوچماقده یاتامز. شوننگ ایچون اوتنچمز الفاتسز قالماسون البته جواب یازلسون ایدی.

شورا: عاتده، معتبر حدیث کتابلرندن بررسنده بولغان و یا که الوغ عالملردن بررسی طرفندن روایت ایتولگان حدیثلرنگ گنه اصلی بولوب بولماوینی تیکشورگه حاجت توشهدر. هر بر اوچراغان آدم طرفندن یازلغان و هر بر طوغری کیلگان کتابلرده بولغان «قال النبي عليه السلام»، «لقوله عليه السلام» دیب یازلغان هر بر عربجه جمله نی تیکشورر ایچون آدم عمری وفا ایته چک توگل. اول عبارتلرنگ بیک کوبسی جرح و تعدیل عالملری منقرض بولغاندن، موضوع حدیثلر ضبط ایتولوب یازلغاندن صوگ چیققانلر و همیشه ده چیقوب طورالر. شوننگ ایچون ده «موضوعات» حقتده غی اثرلرده کورلمگان حدیثلرنگ درست بولووی برله عام بر حکم توزو درست توگل. بلکه حدیثنگ درست بولووی ایچون بزنگ زمانمزه کوره - کتب سته ده یا که شونلر روشنده اشانچلی اثرلرده بولووی هم ده قرآن کریم و باشقه یقینی دلیللرگه قارشو بولماووی شرطدر. «تعلم المتعلم» شرحی، کتاب الباب. دقائق الاخبار، قرق حدیث اسمنده کی اثرلر قیللندن اشانچسز زسه لدر. آنلرنگ هیچ بر علمی قوتلری یوق. اگر آنارده درست سوزلر بولسه بو حال مؤلفلرینگ تفتیش برله یازا بلولرندن و کیره کلی سوزلرینی اختیار قیلورلوق قوتلری بولودن توگل بلکه «ان الکذب قد یصدق» قیللندن اتقاقی و تصادفی روشده گنه طوغری کیلوگه حمل قیلنه در. شوننگ ایچون بو طوغروده غی سؤالی «فلان عبارتده بولغان

(۱) خاتون قزله یازو اوگره تمه کز!... دیک بولادر.

حدیث درستی؟» دیب قویارغه توگل بلکه عمومی روشده قیلوب: «مسلمه لرنگ اوقو و یازو اوگر نولرینه شریعت مساعده قیله می؟» روشنده قویارغه تیوشلی. شوشی روشده بولغان سؤال غه بزنگ جوابمز اوشبودر: شریعت طرفندن حرام ایتولگان نرسه لر، توش وقتنده غی قویاش روشنده معلوم و ظاهر در. شونلر آراسنده مسلمه لرنگ یازو اوقو بلولری ماده سی یوق. شوننگ ایچون هیچ تردسز، «موگا شریعت مساعده قیله» دیرگه ممکن. بعض بر حدیثلرده شوندن منع ایتو بولسه اول منغنی «حرام» مناسینه آلورغه ممکن توگل. چونکه رسول الله، اوزینگ خاتونی حفصه غه یازو اوگره تو حقتده، شفا بنت عبدالله غه قوشقانغی اشانچلی محدثلر طرفندن روایت قیلنه در. مذکور حدیثی کوجرگاندن صوگ ابن القیم: «مسلمه لرگه یازو اوگره تونگ درستلگینه اوشبو حدیث دلیل بولادر» دیشدر (زاد المعاد. ج ۲ بیت ۶۴). طلحه بن عبیدالله قزی عائشه نگ، ام المؤمنین عائشه رضی الله عنها طرفندن ایرلرگه یازلا طورغان مکتوبلرینی یازووی مشهوردر (۱). خاتون قزله یازو اوگره نو ممنوع دیگان کشیلرنگ شوشی ایکی عائشه حضرتلری حقتده: «شریعتده ممنوع بولغان اشنی اشله ب طور دیلر و عشره مبشره نگ بری بولغان طلحه ده شریعت حکمینی قولانغینه آلمی، اوز قزینه یازو اوگره تدی» دیب حکم ایتولری لازم کیله. چکدر. یازو بلوچی صحابه و تابعیه لر «شفا» برله «حفصه» غه توگل بلکه بیک کوب ایدی. اصحاب و تابعین ترجمه لرینه مخصوص یازلغان اثرلرده مونلرینی اوچرا تورغه ممکن. بر کتابنگ استانبولده معارف ناظرینگ رخصتی برله باصلوینه: «اول کتاب معتبر اثر، آنده بولغان سوزلرنگ درستلگی حقتده معارف نظارتی کفیل بولادر» دیب توگل بلکه: «کتابده بولغان سوزلر، تورکیا حکومتینگ شول کونگی سیاستینه خلاف توگل» دیب گنه معنا بیررگه تیوشلی. فیلاننده ده قزلیر زور مغازینلر و الوغ باقهلرینی اداره قیلوب طورغانلری بر وقتده، مسلمه لرنگ یازو اوقولرینی کوبسنماسونلر و آنلرینی حیوان درجه سنده قالدرو ایچون اجتهاد ایتاسونلر، چیت ملترنگ یورتلرنده غورنیچنی، بالا قاروچی، آش بشروچی بولوب قاولرینه سبب بولماسونلر ایدی. «چله گان» ملاسی و آنک مسلکنده بولغان آدملر اوزلرینی بدویلک یا که تیمرلنگ زماننده دیب توگل بلکه دورت آیفلی حیوانلرنگ ده علم اوگره نه طورغان بر زمانده یاشاولرینی، علم و هنرلری بولماغان قوملر ایچون کیله چک زمانده حیاتدن الوش بولمازلغنی بر آزغنه بولسه ده توشوسونلر ایدی. شول «شرح التعلیم المتعلم»

(۱) عائشه بنت طلحه نگ آناسی ام کلثوم، حضرت عائشه برله بر طوغمه ایدی.

بالطہ کرمان اورمان واوستندہ توپراق آچلماغان آتون خزینہ سیدر۔ اگرده اهللری یتشمه رسول اکرم معامله لرنده بولغان سیبیلر و سرلرنی شونلر کورسه تورلر و «مالا عین رأی و لا اذن سمعت» گه مناسب سرلر و حکمتلرنی فاش قیلورلر۔ اول وقتده بزنگ موندہ سویله گان سوزلرمز احتمال صفر درجه سنده بر نرسه بولوب فالور۔

غایبات • قریه مزنگ مسجدنده استاذمز آخونوم حضر تلی، امام شعرانی نگ «البواقیت و الجواهر» اسملی کتابندن خلقلرغه اوشبو مسئله لرنی آکلاتدی: ۱) الله تعالی، حضرت آدمنی یاراتدی و آننگ ظهردن (آرقاسندن) بتون ذریه لرنی چیقاروب: «الست بر بکم؟» (مین، سزنگ الاهکز توگلمی؟) دیب صورادی۔ بارجه روحلر «بلی» (درست، بزنگ الاهمز سن) دیب جواب یردیلر۔ و «بز اوشبو روشده اعتقاد قیله مز» دیب «اعراف» سوره سنده بولغان ۱۷۳ نچی آیت برله استدلال قیلدی۔ ۲) حضرت حوا آدم علیه السلام قابورغاسندن یاراتلدی، دیدی۔ موگا قارشو: «حضرت، موسی «اوزون کونلرده روزه» اسملی اثرنده بو سوزنگ خطا ایکانلگینی بر قاچ آیت کریمه لر برله اثبات ایته در» دیسه مده: «آنی موسی اوندی اوز رأیی برله گنه سویلی» دیب مینم بختمنی رد قیلدی۔ شوشی مسئله لر حقنده «شورا» نگ فکری بیان ایبولسون و اعراف سوره سنده بولغان آیتنگ ترجمه سی ده یازلسون ایدی۔ حق سوز ایچون بز اوز فیکرمزنی فدا قیلورغه هر وقت حاضرمز۔ معلم: امیر بن عبدالقهار۔

شورا: «اعراف» سوره سنده بولغان آیتنگ ترجمه سی تقریباً: الله تعالی آدم بالالرننگ صلبلرندن نسللرنی۔ ذریتلرنی دیناغه کیتوروب طوراً و اوزینگ الاده ایکانلگی حقنده شول ذریه لر ایچون گویا: «مین سزنگ ربکز توگلمی؟ دیب سورالغان سؤل غه «بلی، سین بزنگ رجز سن» دیب جواب یرررگه مجبور بولاجق روشده آچیق بولغان حسی و معنوی دلیللرنی بلدره» روشنده در۔ بو آیت، سزنگ استاذکز سویله گان سوزگه دلالت ایتمی۔ چونکه اول وقتده آیتده بولغان «ظهورهم» همده «ذریتهم» سوزلری «ظهره» و «ذریته» روشنده بولوی لازم کیله۔ درست، استاذکز سویله گان سوزنگ مضمونی بعض بر حدیلرده بار۔ لیکن خبر واحد برله کوچرلگان حدیثی درستگه چیقارر ایچون آیتنی اوز اسلوبندن دونددرگه حاجت یوق۔ سوزنگ خلاصه سی اوشبودر: حضرت آدم یاراتلغاج آنک آرقاسندن ذریتلری بالفعل چیقارلور خبری، کیره ک درست بولسون و کیره ک درست بولماسون اما آیتنگ آکا دلالتی یوق۔

کتابی باصلغان «استانبول» نگ اوزنده قزلرغه مخصوص یوزلر برله ابتدائی، رشدی مکتبلر بار، دارالمعلمات، دارالشفقه لر بار۔ یدنی سیکز یاشلرگه یتو برله قز بالالر مکتبلرگه یوری باشیلر۔ اوقورغه یازارغه، تگارگه و چیکش قیلورغه اوگره نهلر۔ تورکیچه، عربجه و فارسیچه تللر بلو برله گنه قناعت ایتمی فرانسز، انگلیز تللری برله سویله رگه، یازارغه بلوچیلری حسابسزدر۔ اوتنکان سنده دارالفنون زالینه کروب لیکسیه لر تکلاولرنی استانبول غزته لرنده اوقوغان ایدک۔ ایندی شول خلقنگ اوشبو معامله لرندن عبرت آلمی، اصلی بارلغی معلوم توکل بر حدیث برله اش بوزوب یورو یاخشی اشمی؟ استانبولده شریعتنی چله گان امامی درجه سنده بلوچی عالملر یوقی؟ یا که شونده بولغان اسلام علملرنی، چله گان امامی دین باندہ اوزی قدری اجتهادلی توگللر دیب بله درمی؟..

شورا: حضرت پیغمبر زمانده غربی روما دولتی منقرض بولغان بولسه ده شول دولتنده کوچلی و حکمدارلردن ده شهرتلی بولغان پاپاغه رسول الله حضر تلرننگ ایلچی یبارگانلگینی تاریخلرده کوره المادق۔ کسری و قیصرلرغه ایلچی یباروبده روماده غی پاپاغه ایلچی یبارلماوده سبب نیندی نرسه بولدی؟.. شوشی حقده «شورا» ده یازلسه ایدی۔ میرمحمد کاروکف «قاین» اوپازی۔

شورا: رسول اکرم، بعض اورنلرغه ایلچیلر و خطلر یباردی، ایمانغه دعوت ایندی ایسه ده بو حال صولک عمرلرنده کوچ حاصل ایکنان، شهرتی تارالغان، اسلام دائره سی یاخشی غنه کیکیانگن صولک همده السکن حجاز برله مناسبتلری و عربلر برله کوبمی آزمی قاتشولری بولغان خلقلر و دولتگره بولدی۔ رسول الله طرفندن خط یازلغان مقوقس، قیصر، کسری و باشقهلر، خط یازلغان و ایلچی یبارلگان کونلرده اسلام دنیا سینه کورشی بولوب قالغانلر همده عربلر برله سودا قیلورغه احتیاجلری بولغانلقتی سیزه باشلاغانلر ایدی۔ نجاشی ایسه بتونلای اسلام دیناسی برله آشنا ایدی۔ خلاصه: خطلر رسول الله نگ اوزینی، اسلامنگ قوتنی، عربلرنگ طبیعتلرنی یاخشی تانوغان پادشاهلر و امیرلر اسملرینه یازلدی۔ اما پاپا همده روما دولتی برله عربلرنگ قاتوشلری و برلرندن معلوماتلری یوق ایدی۔ مونک اوستینه آراده غی مسافه یک یراق و خلقلر آراسنده هیچ بر وجه بر مناسبت بولماغان ایدی۔ موندی یراق اورنلرغه و قاتشوب یوروشمی طورغان خلقلرغه رسول الله طرفندن خط یازلماووی و ایلچی یبارلماووی یک طبیعی اشدر۔ چین مملکتینه و آفریقا اچلرینه خط و ایلچی یبارلماووینگده سببی اوشبو نرسه بولسه کیره ک۔ اسلام تاریخی،

بر طوغمه آیزی توگل، تیک، یهش توسلی، یهش کولکلی بولغانغندن آناغه، آیزی دین. یوقسه اول میندن کوب اولو، آنک اویله نوینه یگرمی یل بار ایندی. لیکن یگرمی یلق شول طورموشی آنی قارطایطماغان. آنک طورموشی بله ن طبیعتی - اوط بله ن صو. بوروننی کتابلارمز تعییرنجه، آنک «طبیعتنه کوبرهک صو قاطشقان» آخرسی. مونه ایندی طبیعت، شول درجهده نق بولا ایکان. نچکه بولغانی حالده، یگرمی یل مین آنک زارلانغان طاوشن ایشتمدم. نه طورموشی زارلانورلق. اول، اوزی کبک ماطورده بروک، عمرلک آورو اییده شن آغان وقتده نیرلی حسرتلی. آلابده سرن بیرمی. حسرت اوطن بوطقانده نه یترسن «آه ایسه م کولکرکه چغا توتونی» دیب، آه ایتمی آوزن یابوب طور. بیک سیرهک قاجان «صبر ایسه م یوره کنی یاندر ا یالقوننی» دیگه ندی، اچندن یالقلی سوزلر چغارا.

اول آرطق سوزچهن توگل. نه لاه یگرمی یلق یاراسن کورسه ته سی کیلمه گانگه، نله سویله ودن بر نرسه چقماشغن بلوب، اوزغان بئکان ایندی کیری قایتمی، دیگن توسلی، اوز طورموشی طورسند برده سویله می. هر حالده، بو طغانی، آنک طورموشنده معنالی بر سر بارلغن غنه بلگرته، امیدسزلیگن کورسه تمی، طورموشقه قاراشن اوزگره قتی. دنیاغه اول آچق کوز بله ن قاری. آناردن توبلی سوزلر چغا. اویناق طبیعتلی بولسه ده اویاب نه یته کن سوزنده اویلاب نه یته. یگرهکده، «بره رنی» توشورگه چ نچکه ره، قزق قیلانا، اوتکن ونه زک سویلی. بو وقت هم طویدن قایتشلی آزرهک «باشنده» بار ایدی. اسطاسه غه یاقلاشقانده آطلارنی شوپ! طوقتاندی:

— اسطوب! بله سنی انیکه چم؟ سکلکنی کیاوگه طاپشرغا نغمزنی بلدروب آنکه گه (سییرگه) تبلیغرام یازارغه کیرهک، دی. نه لیگه چه کولکلی کیلگان آیزیمنک کولسزلیگندن اثرله نوب؟ — کیرهک شول، مین ده شونی اویلی کیله م نیچک یازابز؟ دیدم. آطلار قوزغالغاج فایطونغه یانومه اوطوردی ده:

— خوش، نیچک یازابز؟ نیچک باشلارغه، سین نه یته، دیدی.

— مینمچه شولایغنه: نکاح بولدی شول کونده، شول ساعتده... دیگن ایدم:

— شول مینونده! دیب یالغاب یه ردی.

مین کولدم، اما یغلارغه یقین بر حالده ایدم. یوره کدن چققان بو سوزی یوره گمه تیدی. آلابده:

— مینوتن یازماساق ده یارار ایندی، مینوت کوب طورمی، دیدم.

بزنک کوب مفسرلرمز، معتزله لرنک سوزلری بولماسون ایچون شوندی بر معنایی آیتدن چیقاررغه طریشدیلر و عبارتتی تارتقالب بورغلاب شغلندیلر. مونلرنک بو اشارینی «بتکه آچو ایتوب طووننی اوت غه یاغو» غه اوخشاتوجیلر و قرآن کریم نی تحریف ایکانلگینی دعوی قیلوجیلر بیک زور یاگشماغانلر بولسه کیرهک. (۲) حوا حقتده ۵ نیچی جلد «شورا» نک ۲۷۹ نیچی هم ده ۷۳۰ و ۷۳۱ نیچی بیتلرنده بر آز سوز سویله نگان ایدی. بز همیشه شول سوزلرمزده ثابتمز. بر مرتبه یازلان سوزلرنی تکرارلاوغه حاجت کورلمی. موسی افندی سوزلری اوزکزرگه معلوم بولغانلقدن آندن هم بحث قیلورغه لزوم تابلما دی. حقمز بولماغانی حالده استاذکزر حضرتلرینه توبانده گی سوزمزی عرض قیلورغه جسارت ایتدک: حضرت آدمنگ ذریتلری اوزینک آرقاسندن چیقارلوب اوز کوز اوکنده عهد آلو خبری بعض بر حدیثلرده بولسه ده اول حدیثلرنک سندلری حقتده سوزلر بار (۱). مونک صوکنده اول خبر، اعتقادی مسئله لردن توگل (۲). آندی بختلر سویله نه چک خصوصاً شعرانی کبک «وهم» و «خیال» غه تابع آدملرنک اثرلری اوقولاجق اورنلر مسجدرلر توگل. مسجدرلر دینی، اخلاقی حاجتلر سویله نورگه، اسلام دیننده بولغان اهمیتلی قاعده لردن معلومات بررگه تیوشلی. «لکل مقال مقام ولکل میدان رجان».

مطابره

مینوت ...

(ایسهک توشرو).

چه چه کلی مای آبی ایدی. سکلکنی کیاو اویونه اوزاطوب طویدن قایتقاندی اولمز نک اسطاسه سنه یاقلاشا ایدک. مین آرطده غی فایطونده، یولنک اوزونلغن اونو طدرلق اوزون اویلا رغه چومغانمن. آله یار آطده آیزیم، کیقلی گنه بارا. اول میگه

(۱) احکام القرآن. للفاضی ابن العربی ج ۱ ص ۲۲۹.

(۲) امام طحاری کتابنده بولغان هر بر سوزنک اعتقادی مسئله لردن بولووی لازم توگل. بر مسئله نک اعتقادی بولووی ایچون «بیان السنة» کتابنده ذکر ایتلووی گنه یتیمی بلکه آنک حقتده قطعی دلیل کیلگان بولورغه کیرهک.

اوج ياقدن بزني نه يله ندروب آغان چارشاوننگ يارقلرندن اوزوب يوروجي و بزني قارلوجي «دشمان عسكرون» بز، تماشا قیلا ايدك. آنده فوق العاده بر حاضرلك و شوملي نغی زغی بار ایدی .

باطرلق و بوره كليلك بلن دان چفارغان ايده شمز وجهی ده ميگا مایوسانه. بر كوز توشردی . آنك بولای قاراشی تيك تهسكه توكل كبك تیدی ، آندن تیرن معنالر آكلاب مين باشمنی ایدم . شوندى فوق العاده بورچولی واضطرابلی بر حالتده اوطورغانده، برسی چیتگن اشقوب چارشاو يايته كيلدی و يك قوتلی بر طلوش بلن .

- ماهيتك آمرین متساوین دن تر کین نیچك ابطال قیلاسر؟! ديب خچقردی .

بزنگ کبی سلم خوان مناظرلر ایچون بو مسئله نيقدر آناسات بولسه ، آنك نه يتلوونده گی آههك و نه يتوچينك طلوشی بزگه شول قدر قورقو و اور طویغو صالدى که حتی وجهی ده بر نیچه مینوتلر جوابسر اوطوردی .

اول کوننی بز تون اورطه سینه قدرلی مناظره قیلشدق . نهایت «صلح» غه کیلوب ، شاگردلر آراسنده دوستانه مجلسلر باشلاندى . چه یلر ، پلاولر ، کوکل آچقچ . . . و غیر .

ننیدیدر بر خلفه سر (اداره جمهوریه ، کوره ساك!) اویگه کرگاج پادنوس اوستینه بال قالاقلری ، آچقچققلر قویوب شالتراتا وشوننگ طلوشینه بعضلری بیبی باشلا دیلر . برسی قایدندر قامرلر بلن صلاب بترگان ایسکی گارمون کوتروب کیلدى ، ایکنچیسی لرق - لرق شونی خچقرتا باشلا دی . نهایت کیندی جبرلر .

ترتیسز نيسز ، ایسرکارچه خچقرا طورغان غیر متاهی طلوشلر ایچنده مين بزدن برنجی سوزنی صوراعان طلوشنی بيك تیز طانوب آلم .

نهایت مدرسه اچی باشقه طلوشلردن آریندی . تگی مهابت طلوش اوزیگنه بتون مدرسه اچن یا گغرانا باشلا دی . اول همان ماتورلانا وقوتله نه باردی . آخردن ، اول اوزینگ طبیعی حکمن یورتدی ، تیوشلی اورنن اشغال قیلدی - بتون طنکلا وچیلرنگ باشلری ، گویا جرجی ننگ تالانتی آلدنده ، ئییلدی . هر کم تیره اویغه چومدی .

اول کونلرگه ایندی بيك کوب وقتلر اوزدی . آندن صوگ بتون دنیا اوزگه ردی . مين ده بتونله ی آماشندم . کونلر اوزغان صایون اول کونلر اونوتولا ، یوغالا بارا ؛ لکن شول طلوش بتون کورکاملگی بلن ، نه لده مينم خاطرمدن چقمی .

مینوت . . . دیدی ده آبریم یغلی باشلا دی . ویغلاغان طلوش بلن :

- . . آه أنیکه جم! سین بلمیسن . . مینوت کوب طور! بو مینوتدن باشلاب کشی یه عمرگه بختلی . . یه عمرگه بختسر بولا . . دیدی .

مین آرتق ده شمله دم . قدرلی یه شلرن بوله رگه تلم نه یله نمه دی . . توزه لمیچه یغلام . کشینگ ایرکسز لگندن زارلانوب یغلام . لکن یغلامنی سیزدرمه دم . جارالله ویرغازف . ۲۲ فیورال ۱۹۱۵ یل . یونه .

مسکینلر

«قش» ننگ اوزون ویالقدرغچ کیچلرندن برسی ایدی . ساعت دورتلر دوک باشلانغان قارانغیاق ، ایندی بتون دهشتی بلن اطرافنی قابلا دی . بوران ، کولگه قایغو اورغنی صالا طورغان موکلی و قورقنچ طلوش بلن اوینی درلده ته باشلا دی .

اچده یالغزلق و بوشلق . مين طنچسزلانام ، بر بیرده گنه اوطوروب طوراً المیچه نه رلی بیرلی یوریم .

نهایت یانا طورغان بیچ قارشوسینه کیلوب اوطورام ؛ قزل کومر کیسه کاری برسندن برسی کونله شکان کبی آشغوب اوزوشوب یانلر . نه لاهه فایده - یوقاریغه ، چیکسز کوکگه ، کیلککگه آشقنالر ، شادقلی اوچشالر . لکن مين آلا رغه ئییه له نوب کینه آلمیم . قوللا - قلم اوزلوکسز بوران طلوشن طنکلیلر . . مينم کوکلیمه چیرکگنه ساعت موندن تلک مينم یاندن چغوب کیتکان کشینگ آه وزارلری کیله . طشده بوران همان دولی ، اوکره . گویا چیلده ميگا تگی مسکین ننگ سوزلرن تکرار ایته یا که آنک نه تبوت بتره آماغان موکلرن جبرلی . نیچکدر مينم خاطریمه اول کشی بلن برنجی مرتبه طانشقان کونلرم کیله :

اول واقعه بو تاریخدن اون - اون ایکی یلدر تلک ایندی بوغای . بز اییده شلرمز بلن آلا روقی طورغان مدرسه که مناظره غه بارغان ایدك . قبرده سوال فرشته لرن کونکان عاصی بنده لرشیکلی ، شول وقتده «دشمان» (неприятель) طرفندن ایك اولگی صورالاجق سوزنی کوتکانمزننی خاطریم . اگر شول سوزگه بز کرشوب کیته آلساق بزنگ بتون حاضر لکلرمز ، اوزمزگه بولغان طلوا قدر حسن ظن و امیدلرمز حقلا ناجق ، عکسی حالده بزنگ بتون امیدلرمز یوغالاجق و روحز توشه چك ، پلانلر ییلگه اوچاقق ایدی . - یا خدای ، نیندیگنه سوز صوریلرده ، قایسیغنه کتابدن بزگه مسئله حل قیلدرالر؟

واقعه قش کونی بولغان .

— ملا یانا! — دیب فقیردیلر، شوندن صوڭ سوندرشرکه دیب کورهك طوتوب یوگره باشلاغان ایدم، آرتدن عیلاجی چغوب طوقتادی . اول : «سبرگه کیتکان ملانك پوزارن سوندررکه بارغانکنی اوره دنیک ایشته» دیگاچکنه طوقتالوب قالدیم — دیب شول اولنگ بر کشی سویلی ایکان .

ملا حاضر، صوڭ درجه ناچار حالده یاشی ایکان . آرینداغه بیر آلوب شونی ایگه، و باشقه شوندی واق تویهك بله اوزیننگ وعائله سینگ ترکلیگن تأمین ایتوب طورای ایکان . ئەلی مونه مین طورای طورای اولنگ بایندن ئەجه تکه اون آورغه دیب کیلگان . ملانك احوال روحیه سن سوزیگنه توگل، همه صفتی، بتون حرکتی، حتی کیومی صالمی ده ئەیتوب طورای .

ئلكلیگی کورشوده کوکلمه شوندی ماتور و معنالی طوبغولر قالدیرغان، روحلی کوتارنکی بو صاحب تالانت نی بولای ایزلگان و بویوقغان حالده کوروم مینم قوزغالا باشلاغان عصبلرمنی یه شن بیتزلگی بله حرکتله ندره . مینم آلدমে طورمش نك بو کونگه قدر آگلامادقم، درستیه کی، آگلارغه طرشمادقم آچی حکملری جانلی نرسه لر کبی کورینه باشیلر . آلدغی په رده لر برسی آرتدن برسی یوق بولار، قارانغی بوچاقلر آچلوب، نیگرسز یووانچ آستده یاشرنوب طورغان حقیقتلر آیرم آچق تظاهر ایته لر .

— ئیو، حیات دیگانك شول ایندی اول . . . دیم .
ملانك بتون فاجعه سن، آندغی روحانی انقلاب نی تاغی بر تابقر «کوکل» ایکرانیه توشورمه ده، اوز حالیمه کوچم :
— مین اوزمه شوننگ شیکللوک بر مسکین توگمونی ؟ .
اوزمنگ بتون اوزغان و کیله چکلمنی آرقیلیسینه، بویینه اولچی باشلیم .

ماضی می ؟ .

— درست، ماضی صاغنددرلق و صاغنوب یغلالتورلق بر ماضی ایدی : آنده یاقئیلق . آنده نور، آنده محبت، آنده ایدال، آنده طانلی خیال .

حاضر . حاضرده ایسه طونغانلق، باتقالق، امیدسزلك دن باشقه نرسه طابیم . بتون وجود آرغان، حالسزله نگان، بوره کی تام طوگغان . استقبال قورقچلی بر مجهولیت دن عبارت ! اویلی طورغاچ مین اوزمنی ئلك کسه طولی آچغی، آنبار طولی مللری بولوب، حاضر تمام فقیرله نگان بانکروت بایقه اوخشاتام . خزینه مده بولگونك و بوشلقدن باشقه نرسه یوق . اویلاب لذتله نیم دیسهك، ایسکی چاقلرنی اویلارغه توغری کیله، آلارده ایندی طاتسز اولیلر . بوره کده اوقاشقان بو توبونلرنی صغوب چغارمقی بولام،

بره موگلی طاوش ایشته می، کانسترتلرده بولام، یا که زور جرجی نك جرن طسکلی می، مین اول کشینی ایک اول خاطریمه توشورم .

شولای ایتوب، نیچه یلر مینم کوکلمنی اشغال ایتنکان طاوش صاحبی مونه بو کون مینم یانمده بولدی .
ایچماسام آزغنه بر اثر!

— یوق، آزغنه بر آترده یوق حاضر اول طاوشدن ! بتکان، برسی ده بتکان ! .

اول قوتلی، طکلاوچینی سحرلی طورغان طاوش، اورتمده حاضر ایچ پوشترغچ بر ئنگراش، یه مسز بر موگره و حاصل بولغان . بیچاره نی طورمش محنتلری طاوشسز قالدیرغان مین آنک باشندن اوزغانلرنی دقت بله ن طکلام :

بز مناظره غه بارغان بلنوق اول یگت (وصفی) بر ایل که ملا بولغان، او یله نگان، شوندن صوڭ عائله له نوب، طورمش نك طبیعی بر آغمینه ئیه روب کیتکان ایکان . اوزی اول کونلرن یاراتوب، صاغنوب سویلی : اول ییک تیگر، طنچ و صاغشسز عمر اوزدرا باشلاغان .

طورمش شولای طولقونسز نيسز، اوز جایی بله ننگنه آقاندە، آلارنک عمری بتون تاتار دنیاسی ایچون آقت یلی دیب تعمیر ایدلورگه لایق . ۱۹۱۱ نجی یل کیلوب چغان، تاتارباشاگان هر بر بوچاقده تیوشسز تفتیش، فته و بورچولر باشلانغان و صفی ملانك ده قایچاندر بر وقت پیتربورغده سالناچق جامع ایچون دیب حیغان بر آز آچغی بلر ایکان . اولندن ایکی قوشطان شونی : «ملا تورک فلوطن قوتلرگه آچغی جیدی» دیب تاغی بر ایکی تورلی افترا اوسته ب، شونی گواهلاندروب ملانی اورتندن توشرگانلر . آنک اوستینه ایکی یل مدت بله ن سورگوگنه ده بیارلگان . خاتونی دورت بالاسی بله ن بالفزلریغنه دنیا کوتارگه قالغانلر .

ملانك دشمانلری طرفندن اول خلقی کوبده نوک، آنک اوستندن ایکنچی ملا کیترگه یوریلر ایکان . بو واقعه آلارنک بو خدمتلرن بتونله ییکله یکان . هر تورلی حقوقدن محروم ایتنگان ملا اورنینه، «اشانچلی، کبری سبق اوقتمی طورغان» ملا آلوب قویغانلر .

اول ملا کیلگچ وصفی حضرتنگ اولده تره کسز قالغان عائله سی ایچون یگرهك آور کونلر طوغان . یاگا ملا طول آبتایغه بورو، صدقه ایلتولرنی بتون کوچن صرف قیلوب طیا باشلاغان . شولار اوستینه اولده یاتغن بولوب و صفی حضرتنگ نیچه یلر آزابلنوب طورغزغان یورطی بیر، مالی طووارای بارده کولگه ئە یله نگان . آبتای کوچک گنه بالارن قوتاروب قالغان .

— بتون به شلك سعادتمنى شول بدبخت ايچون قربان قيلم
مين ! — دى .
آلارنك طورمشن كوبده نوک آكلیم، اول چنلابوق جدى
ترا گيديه ايچنده .
— اوزينگ گناهسز عمرن خاتونلى طورمشن بله ن آغولا .
ماغان كشيلىر گنه بختاي ياشيلر دنياده، دى وشول تيماغه ياش
آرالاش سوزلر بله ن ييك اوزون فلسفه صاتا .
مونه بو توجى فلسفه مينم ايچون آچى آغودن ده آچى :
آلار مينم ايگ تيره ن يارالاريمه سسييله لر، كوكلمنگ ايگ نجكه
قلارن شولار سلكتته . مين بو حقه اوزون سويلي آلميم؛ اول
بيك اوزاق : آنده توزه آلماسلق حقارت، آنده اوبقون ، آنده
جهنم ! . شولاي ده خاتون قز حقنده سويله ننگان يوقارنده غيگه
اوخشاشلى سوزلر، رحيمسز طرفلر كبي شولارنى قازوب چغارلر .
مين نلله نيشله ب كيتهم . مينم حسلرم، گوبا، مفلوج بولار .
اشدن طوقيلر، كوله سم ده ، يغلاسم ده كيلمى .
تاغن ايشك قاققان طاوش . « ميگا باشقه كم كيلسون ! تاغن
بر مسكين در ايندى » ديب اويليم : « ايش يانينه قوش صييا ! » .
— كرگر! رحيم ايتگر .
ع . خطى .

تصحیح

اوشبو عددنك ۱۶۲ نچى بيت برنچى باغانا ۳۶ نچى يولده
« معضنى » ديگاز سوزنى « مضى » ديب اوقورغه تيوشلى .
۳ نچى عدد « شورا » نك ۹۱ نچى صحيفه سنده « جلال آباد » دن
بولغان سؤالنك امضاسى : تاج الدين بن محمد رضا بدلبايوف . ديب
ياكلش قولغان . اول سؤالرنك تورليسى تورلى كشيلىر طرفندن بيرلگان
بولوب، حرف جيار ايچون ايكنچى كاغده كوچرلگانده اصل امضالر
اورنينه باشقه بر امضا خطا قولغان . صور اوچينك كيلر ايكانلگينى بلو
ضرور بولماغانلقدن مونك ايچون شول ايسكى كاغدلرنى ازله ب وقت
اوتكاررگه حاجت بولمادى .

محررى : رضاء الدين بن فخرالدين .
ناشرى : « محمد شاكر و محمد ذاكر راميفلر » .

Дозволено военной цензурой.

اول ده ممكن بولمى، به شلم كيريله نه لر، چقميلر . به شسز - قورى
بر عذاب ايچنده عذابلام .
مونه بره و ميگا ياردم قولن صوزا بوغاي . بره و مينى بو
عذابدن قوتقارمقچى بولا . مونه ياقلاشا ، مونه كيلوب ده يتدى .
— تق ، تق ، تق ...
ايشكنى قاغا .
بتون اويلرم طارالا . شادلغمدن سيكروب باروب ايشكنى
آجام . لکن شادلقنك ميگا تشريفى يگره ك قسقه وقتقه ايكان :
چونكه كياگان قوناغم ده بر مسكين ايدى .
بيچاره ، صنعى و غايت ياطشسز بر تبسم بله ن ميگا قولن
صوزا ، وشوندوق افراط صالحون « مزاحى » بله ن اوزينگ احوال
روحيه سن ياشر مه كچى بولا . لکن نيگه ريبالانورغه ؛ كوزندن
طامارغه ازغنه فرصت كوتوب طوراً طورغان ياش تام چيليرى آنك
بتون كوكلنده گن سويله ب بيررگه يتميمونى ؟
مرائيلقده مين اوزم ده آندن كيم توگل . ازغنه بر مناسبت
بله ن آگار آنيكدوت سويلي باشليم . اول اوزى قزقلى ده ،
لکن سويله ومده گى بتون آهه ك آگار بر حكايه فجيغانه
توسى بيره .

آه بز بو كيلوشسز تكلفلرنى تاشلاب ، حقيقى توسمز بله ن
ماسكاسز نيسز ميدانغه چغوب سويله شسه ك ، سويله شساكده ،
طويغانچى بر چقروب يغلاشساق ايدى ! . نيندى لذتلى ، نيندى
يكل ، نيندى راحت بولور ايدى . شبهه سز ، كيچردكم وئه لده
كيچر مه كده بولدقم اول مدهش مينوتلرنك عيى - به بره مى
بولور ايدى ! .

نهايت ايده شم جدى آلمادى : آنك برنچى طامچى ياشى
مينم بلچراق اوسته ليمه طامغانده ، يوره گندن چققان نللكگى
« آه » يده مينم يوره كيمه توتاشدى .
بيچاره ، اول ده قزغانچ . اول اوزى ده عمرلك ايده ش
صايلاوده آلدانغان . خاتونى بله ن كيلشه آلمى . خاتونى آنى :
« آج بت ، كيلمشه ك ! » ديب سوگه وهيچ بر بو يروغن يرينه
ييتكرمى ، قارو قىلا ايكان .

« شورا » اورنبورغره اوله بشمه كونه بر ميفقاه ادبى ، فنى و سياسى مجموعه در .

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЕ: НА 2-й СТРАНИЦЬ : БЛОЖКИ
30 КОП., НА 3 и 4 СТ.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

Адресь: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بدلى : سنه لك ۵ ، آلتى آيلىق ۲ روبله ۶۰ تين .

« وقت » برلن برگه آلوچيلرغه :

سنه لك ۹ ، آلتى آيلىق ۴ روبله ۶۰ تين در .

ایکی عصردن آرتق بولمازغه تیوشلی . شونگ ایچون اول تاش
تاریخی «هجری» دیب بلورگه تیوشلی .

آتال سوزلری :

۱) آغریق نی باشرسه ، اولوم آشکاره . ۲) ایلگه کیرگین
ایلگ چه ، صوغا کیرگین ییلگ چه . ۳) ایر قاناتی آت . ۴) -
ایسگ بارنده ایته کیگ نی یاپ . ۵) اوی بوزوق اوکماس ، اوی
بوزوق اوگار . ۶) آگلامای اورسام ، آغریمای اولدی . ۷) آچیغ ،
عقل نی کیسه . ۸) اوزک نی ایر چاغلاساگ ، اوزگه نی شیر چاغلا .
۹) اوت نی کم توتسا شول کویهر . ۱۰) بوری ییغلیب مک بولماس .
۱۱) خوجه نگ قارنی توق : قلی برله ن اشئ یوق . ۱۲) ساقل-
نساگ ساقلار . ۱۳) زر قدرینی زرگر ییلور . ۱۴) قازانغه نیمه
سالساگ ، چوموش که شول حیقار . ۱۵) کوب توکورسه کول
بولور . ۱۶) نمه ساجساگ شونی اورار سین . ۱۷) ایمانن یایی بویی
قاج ! ۱۸) یالغوز آت ننگ توغی چیقماس . ۱۹) کوکل آغرتقان
دوس بولماس . ن غ .

تابشماق یازوچیلر دقتنه :

۱۹ نچی عدد «شورا» ده اوتندکم کبی بو یولی تابشماق
یازوچیلردن اوتتم : تابشماق یازغانده نی کوکلهگه کیلدی شونی
یازوب تابشماق یازمانیچه آغچه قیونراقلری توشنوب یازلسه
ایدی . خصوصاً ۲۲ نچی عدد «شورا» قابنده یازیلان ۲۴ ایله
۲۵ تابشماقلری اورن آلودنغه عبارت بولسه کیرهک . یازلغان
نرسه بالارننگ ذهنلرن یورتورگه و آرتدررغه سبب بولسون
ایدی ، ۲۶ نچی تابشماق کبی . کمال مصطافین .

بسم الله الرحمن الرحیم

برسی

(تابشماق اورنینه بولسون)

قزاردی یوز ، قاباردی بار تامر ، سلکندی گه وده سی
قسندی ... نق اوتوردی ، آرت یاغن توردی ... بو ، حیلہ سی !
توشندک ، آگلا دق سوگره : چیتن حالده ایکن برسی :
داول ، بوران ، آچی جیل ... قوبدی آرتدن کیلوب کورچی !
« ذوق » .

اواره دره جوابلر :

۵ اوشبو مقاله لر باصلورلر : اولکلردن یاردم کوتو ، بیوک
خدمتله اوفاق بر تقدیر ، چاتو ، ییلگه وییلگه ییلر ، قرآن
درسلی ، لغت .

۵ مستعار امضا قویو حقنده معقول بر سبب کورساتلمگان سبیل
آخزینہ «تیک طورماز» ، «تیکشروچی» ، «وقتچی» ، «مسافر» ،
«چولپان» ، «قائل الحق» ، «سیاح» ، «بصیر» ، «منادی» ،
«ابو زیدالسروچی» ، «زید» امضالری قویلوورغه قوشلغان
مقاله لرنگ هیچ بری باصلیلر . مقاله صاحبلی اگرده مجموعه گه
درج ایتولرینی تله سله در دست امضالری قویلوورغه رضالقلرینی
بلدرلر .

۵ شاه کمال افندی صالحیف گه : تمام آدرسگر ضرور ایدی ،
شونی یازوب یباروگرنی اوتتمز .

۵ بخاراده صدرالدین افندی عینی گه : اولگی مکتوبگزده
«مشهور ایرلر» مجموعه سینک ۶ نچی جزءنی صوراغان ایدگر .
شوگا قاراب جواب بیرلدی . اما یدنچی جزء باصلغانی یوق .
احمد مدحت افندی رساله سی منع ایتولگان حالنده در .

۵ «گب» همده باشقره حکایتی باصلمادی ، ادارده صاقلانار .

یاگا باصلوب چیقدی :

حق ۱ صوم . پوچتہ سی برله ۱ صوم
۱۵ تین .

باش اسکلا دی «اورنبورغ» ده
«وقت» اداره سنده .

شعبه لری : قازانده «معارف» ، اوفاده
«چولپان» کتبخانه لری .

دینی و اجتماعی مسؤله لر

محرری : رضاء الدین بن فخرالدین .
ناشری : «وقت» اداره سی .

Ш У Р О

№ 6.

МАРТЪ 15 = 1915 ГОДА.

«كتب سته و مؤلفرى»

رضاء الدين بن فخرالدين اثرى

حديث وسنت علملى قاشنده «كتب سته» ديب مشهور بولغان صحيح البخارى، صحيح مسلم، سنن ابى داود، جامع ترمذى، سنن نسائى، سنن ابن ماجه، موطا مالك كتابلىرى حقده يازلغان بر رساله در. حديث علمى برله شغلله نوچيلر ايچون كبره كلى معلوماتلرده بار. ۱۳۶ بيتدن عبارت بو رساله نك حقى پوچته سى برله برلكده ۵۵ تين.

آدرىس: Редакция газ. „Вактъ“ въ Оренбургѣ.

اورنبورغده «وقت» مطبعه سنده
دكتورلر ايچون: هر تورلى كىنگه لر، اسچوط،
ناكلادى، فاكاتور، بلائقه، كانوبرت، آچق خط،
كوتيانسىه؛ پارلىق، آفيسه، ايتوچقه؛ طوى و ضيافت
ايچون: دعوت ز ايتسقلرى هم تبريك و ويزيت كر تچكه
لرى حاصل هر تورلى مطبعه اشلىرى تورلى قراسقه،
پوطال و تورلى حرف ايله گوزل روشده اشله ركه
ز اكلز قبول ايتوله و چيتمن بر آن زادائقه يباروب
صور اغانلر غه تله گانلرى فورماده تين اشله نوب يبارلدر.

زىنگر جى ناكى
فانوشقه سى ۶ نىن
ساتولادر
قامپانيه زىنگر ناكى
مهه مغازينلر نده.